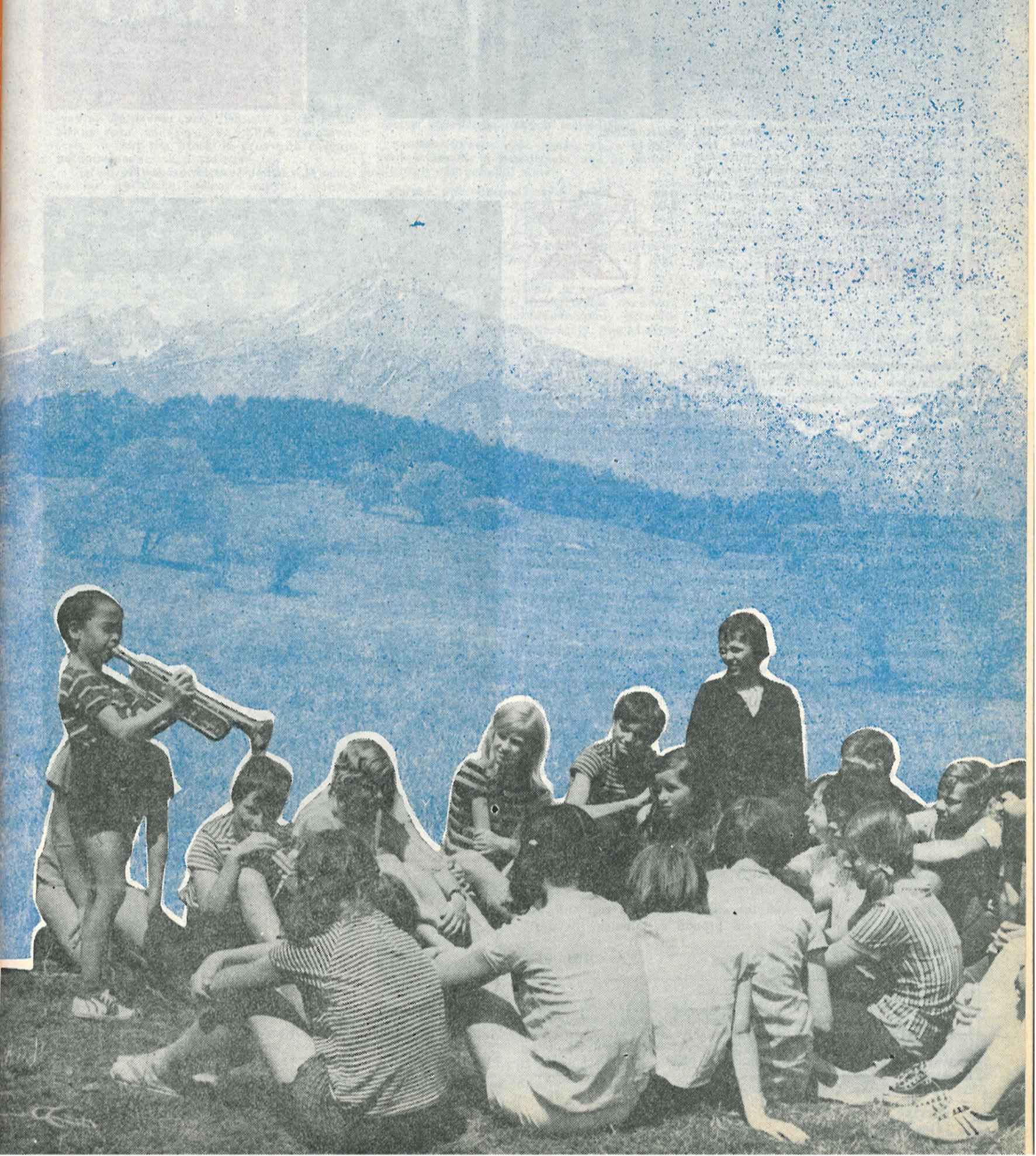

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ČERVEN • JÚN • CZERWIEC 1986 (ČÍSLO 337) CENA 10 ZL

V čele průvodu nejvyšší straničtí a vládní představitelé.

1.
MÁJ

S pohledem do budoucnosti

V dobré atmosféře a příjemné náladě jsme slavili letošní první májový svátek pracujících. V celém Polsku se první májových průvodů a shromáždění zúčastnilo přes 9 miliónů občanů, o 2,5 miliónu více než v loňském roce. S vědomím svazků se stoletou tradicí dělnického boje a práce a s pohledem do budoucnosti manifestovala mládež i dospělí, dělnici a rolnici, vědci, tvůrci kultury, vojáci, veteráni dělnického hnutí a boje za svobodu. Demonstrovali svou podporu pro socialistické reformy rozvoje Polska, obsažené v návrhu programu a tezích X. sjezdu PSDS, zaručující naší mírovou, bezpečnou existenci, pro internacionalistické svazky našeho socialistického společenství. Vyjadřovali svou vůli boje za mír a upevňování socialismu, národní dohody, důstojnosti práce a společné překonávání stávajících těžkostí, vůli důsledných socialistických přeměn ve všech oblastech, zvyšování hmotné a duševní úrovně života pracujících a širšího uskutečňování zásad sociální spravedlnosti.

„Je jen jedna polská země, jeden společný domov — řekl mj. v projevu na ústřední manifestaci ve Varšavě první tajemník ÚV PSDS, předseda Státní rady Wojciech Jaruzelski. — Není nic důležitějšího než hlavní vlastenecký cíl: rozvoj a bezpečnost vlasti. Zádné názorové rozdíly nezbavují vědomí odpovědnosti za osud vlasti. Neexistuje reálná alternativa programu národní dohody. Neptali jsme se včera, odkud kdo přišel, tím spíše se neptáme dnes.“

Budeme prohlubovat socialistickou demokracii, aby každá tvůrčí iniciativa mohla sloužit účinně k všeobecnému prospěchu. Budeme upevňovat náš stát, aby zajistil hospodárnost, pořádek a kázeň a zároveň byl spolehlivou oporou občanských svobod a práv. Budeme rozvíjet hmotné základy života společnosti, pokračovat v hospodářské reformě, prosazovat novátorství a vědeckotechnický pokrok. To vše rozhodne o tom, zda v mezinárodním pracovním soutěžení Polsko zaujmeme důstojné místo.

... Řídíce se tvůrčí myšlenkou marxismu-leninismu, rozhodně potvrzujeme naše místo v historickém proudu socialistické obnovy.“

A. CHALUPEC

Z okazji Dnia Drukarza życzymy wszystkim towarzyszom sztuki drukarskiej powodzenia w pracy zawodowej, szczęścia i zadowolenia w życiu rodzinnym. Szczególne życzenia i wyrazy uznania kierujemy do pracowników naszej drukarni przy ulicy Smolnej w Warszawie, dzięki którym udało się nadrobić zaległości w terminowym ukazywaniu się naszego pisma.

V ČÍSLÉ:

Mária Medvecká	7
Volyňští Češi	8
Profily krajanov	10—11
Z dejín KSSČaS	12—13
Scénická žatva	16—17
„Moravci“ na Ratibořsku...	20

ROZVOJ POĽNOHOSPODÁRSTVA A VIDIEKA

Druhá polovica júna prejde do dejín strany — v tom čase sa totiž bude konať X. zjazd PZRS. Bude sa na ňom rokovať o najdôležitejších otázkach strany a spoločnosti do roku 2000, v tom aj o problémoch týkajúcich sa rozvoja poľnohospodárstva a vidieka, aby sme sa stali sebestační vo výrobe potravín. Základom pre diskusiu je program strany, ako aj tézy ÚV PZRS. Predstavujeme tú časť téz, ktorá je venovaná rozvoju poľnohospodárstva a vidieka.

Cieľom poľnohospodárskej politiky je usporiadanie rastúcich potravinárskych potrieb spoločnosti pri súčasnom dosiahnutí sebestačnosti vo výrobe poľnohospodárskych produktov, ako aj zvýšenie životnej úrovne obyvateľov vidieka.

Poľnohospodárska politika predpokladá rovnaký prístup ku všetkým sektorom poľnohospodárstva a vytvára im rovnaké možnosti rozvoja. Pri realizácii tejto zásady treba gázodostavu hodnotiť podľa dosahovaných výrobných a ekonomickej výsledkov a uznáť za dobré tie, ktoré najlepšie využívajú svoje možnosti, aktívne tvarujú hospodársky pokrok a kvalitu života na vidieku. Zdomákolané ekonomickej mechanizmy budú príaznivé pre dobrých gazdov a urýchlia likvidáciu zlých.

V poľnohospodárstve a potravinárskom hospodárstve sa prejavuje ešte mnoho nedostatkov a nevyužitých rezerv. Avšak prevažujú kladky, ktoré sú meradlom účinnosti poľnohospodárskej politiky strany, vytýčenej a realizovanej spoločne s Ľudovou stranou. Musíme preto v tejto politike pokračovať a zlepšovať ju. Týka sa to predovšetkým podporovania rastu poľnohospodárskej výroby, najmä rastlinnej, ktorá rozhoduje aj o úrovni živočíšnej výroby, zabezpečenia rentability výroby, zväčšenia dodávok prostriedkov poľnohospodárskej techniky a priemyselných výrobných prostriedkov, budovania hospodárskej a sociálno-kultúrnej infraštruktúry vidieka, zvyšovania vedomostí a odborných kvalifikácií roľníkov, upevňovania samosprávnosti a zvyšovania účinnosti práce spoločenských a odborových organizácií, ktoré pôsobia na vidieku.

Strana bude podporovať tvorenie materiálnych a spoločenských podmienok pre plné využitie všetkých činiteľov v poľnohospodárstve a potravinárskom hospodárstve, najmä podnikavosti roľníkov, ako aj pôdy a základných prostriedkov kmeňového majetku. Podporovaný bude rozvoj záhradkárstva.

V tejto pôtročnici považujeme za najdôležitejšie:

★ dosiahnuť aspoň taký prírastok investovania v komplexe potravinárskeho hospodárstva, aký sa predpokladá pre celú sféru materiálnej produkcie, s mimoriadnym príhľadnutím na potreby potravinárskeho a chemického priemyslu a iných odvetví pracujúcich pre poľnohospodárstvo;

★ zväčšenie areálu meliorovanej ornej pôdy zo 448 000 v rokoch 1981—1985 na minimálne 700 000 ha v tejto pôtročnici;

★ dosiahnuť v roku 1990 minerálne hnojenie na úrovni 210—230 kg NPK na ha a vápenného hnojiva vo výške 180—200 kg na ha, okrem iného prostredníctvom plnšieho využitia dolomitového vápna a hnojenia na základe atestácie pôdy;

★ intenzifikáciu vedeckých výskumov pre potreby poľnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva a predovšetkým zovšeobecnenie a zavedenie vedeckých výsledkov do praxe;

★ zväčšenie množstva a kvality náhradných súčiastok, ako aj strojov a technického ná-

radia, ktoré umožňuje komplexnú mechanizáciu práce;

★ dosahovanie výraznejšieho zlepšenia úrovne vo využití technických výrobných prostriedkov v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle, ako aj zmenšenie energetickej náročnosti celého hospodárenia potravinami zavedením nových technológií;

★ intenzifikáciu prác spojených s výstavbou vodovodov a kanalizácie, ako aj modernizáciou energetickej siete.

Polské poľnohospodárstvo môže v roku 1990 dosiahnuť produkciu obilia vo výške 25 mil. ton, cukrovej repy 17—17,5 mil. ton, olejnatočných rastlín 1—1,1 mil. ton a dodá do výkupnej siete 2,2—2,4 mil. ton jatočného dobytka (v prepočítaní na mäso) a 12 mld. litrov mlieka.

Mimoriadna starostlivosť je venovaná poľnohospodárskej pôde. Bude lepšie chránená pred degradáciou, nezdôvodneným určením na mimopoľnohospodárske účely, ako aj zlým využitím.

Strana podporuje činnosť smerujúcu ku koncentrácií pôdy, najmä v rozdrobenom súkromnom roľníctve, keďže je to jeden zo základných činiteľov rastu efektivity práce a životnej úrovne rodín, ktoré žijú z poľnohospodárstva. Preto značné urýchlenie selenovacích prác každý mûdry roľník považuje za samozrejmú nevyhnutnosť. Ako zdolať technické, zákonné a najmä psychické bariéry existujúce u mnohých poľských roľníkov, ktoré spôsobujú, že stále modernejšie stroje a náradia sú neracionálne využívané na roztrúsených kúskoch pôdy.

Bude sa podporovať rozvoj rôznych zoslovenších formi hospodárenia v poľnohospodárstve, ako aj zväčšovanie plochy efektívnych rodinných roľníckych gázodostiev.

Produkcia roľnícko-robotníckych gázodostiev bude aktivizovaná zaistením mechanizačných služieb, ako aj rozšírením kooperácií a špecializovaných zväzkov so spracovateľským priemyslom a socialistickým poľnohospodárskym sektorem.

RD (RSP) a ŠM (PGR) sa stávajú strediskami vysokej poľnohospodárskej produkcie, technického, organizačného, sociálneho a kultúrneho pokroku pre svojich členov a pracovníkov. Budú tiež pôsobiť na celé poľno-

hospodárstvo odovzdávaním skúseností a výrobných prostriedkov pochádzajúcich z poľnohospodárstva, ako aj prehlbovaním kooperáčnych zväzkov so súkromnými roľníkmi. Bude zdokonalované roľnícke družstevné hnutie, obohatené o rôzne elasticke formy kolektívneho pôsobenia súkromne hospodáriacich roľníkov. Státne majetky budú v rámci hospodárskej reformy smerovať k zlepšaniu ekonomickejho systému, zhodného so zásadami jedného dobrého poľnohospodárstva.

Budú vytvárané príaznivé ekonomicke-technické podmienky rozvoja najpotrebnejších odvetví spracovávania a výroby potravín. Účinnosť týchto krokov sa zvýší o. i. pomocou užšieho priestorového a organizáčneho spojenia poľnohospodárstva s poľnohospodársko-potravinárskym priemyslom, ako aj zavedením elastickej formy riadenia týchto oblastí národného hospodárstva.

Ekonomicke podmienky, druh a veľkosť investícii, ako aj dodávky výrobných prostriedkov budú príhliadať k ich najlepšiemu využívaniu, ako aj k oblastnej diferenciácii krajiny. Stúpne zásobovanie vidieka spotreb-nými tovarmi, nastane rozvoj investícii výrobných služieb, a sociálnych služieb, prispievajúcich k zlepšeniu pracovných a životných podmienok na vidieku. Bude sa rozvíjať sieť sociálnych a kultúrnych stredísk. Tento rozvoj bude tým rýchlejší, čím viac ho budu podporovať spoločenskými činmi.

Národné výbory, roľnícke krúžky, richtárske a družstevné rady majú rozhodujúci vplyv na spoločenskú aktivitu vidieka. Od ich činnosti závisí ďalší pokrok v zlepšovaní životnej úrovne, likvidovaní javov spoločenskej patológie prejavujúcich sa na vidieku. Strana rozhodne bojuje s týmito negatívnymi javmi.

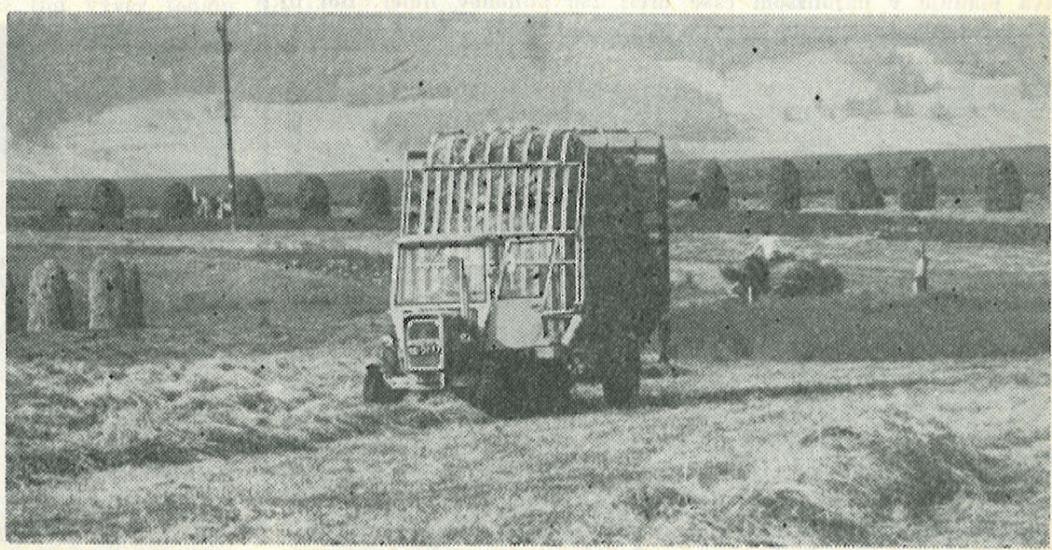
V lesníctve je hlavnou úlohou zlepšenie zdravotného stavu a zväčšenie mnohostrannej užitočnosti lesov. Vyžaduje si to racionalné získavanie dreva. Výrazné obmedzenie exhalácie plynov a prachu do atmosféry, zdokonalovanie metód boja so škodcami, predchádzanie škodám, v tom páchaným lovou zverou, ako aj zlepšovanie genetických vlastností lesného porastu a rozvoj plantáží rýchlo rastúcich stromov. V najbližších rokoch by mali byť likvidované zaostalosti v ošetrovaní lesov a prestavbe drevných zásob.

Nastane ďalší rozvoj komplexnej mechanizácie lesných prác. Budú vytvárané podmienky pre ďalší rozvoj lesného stavebníctva, v tom aj bytového, ktoré by malo prispieť k zlepšeniu životných podmienok pracovníkov lesníctva.

Bude tiež podporovaná činnosť smerujúca k ďalšej racionalizácii využívania lesných surovín a zväčšovania priemyselného spracovávania dreva a drevárskych priemyselných odpadov.

ZBIGNIEW RUTA

Na spišských poliach sa objavujú i takéto moderné nakladače sena

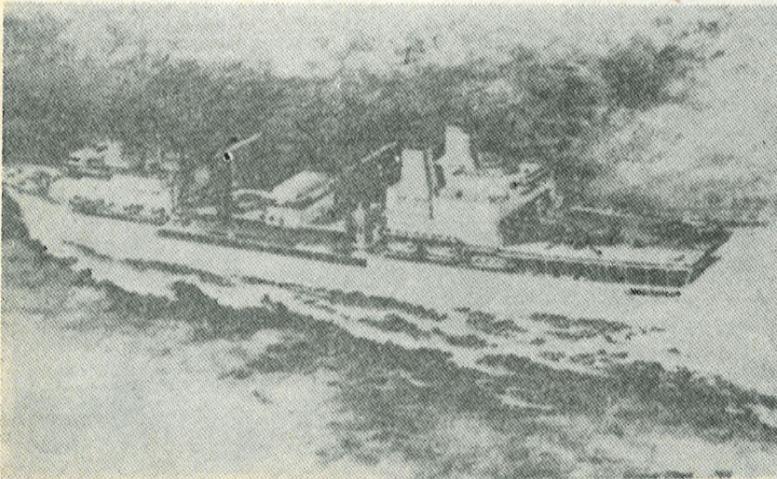
MIEROVÝ HLAS Z BERLÍNA. V Berlíne sa konal XI. zjazd Jednotnej socialistickej strany. Na čele sovietskej delegácie bol generálny tajomník ÚV KSSZ Michail Gorbačov. Zjazdu sa zúčastnila aj poľská delegácia s Józefom Czirkom, Zofiou Grzybovou, Bogumiłom Ferensztajnom a Januszom Obodovským.

Z tribúny berlínskeho zjazdu Michail Gorbačov vyhlásil novú sovietsku odzbrojovaciu iniciatívu. V mene Sovietskeho zväzu navrhol dosiahnutie dohody v otázke výrazného obmedzenia všetkých zložiek pozemných vojsk a takto kategórického letectva európskych štátov, ako aj príslušných ozbrojených síl USA a Kanady, ktoré sú rozmiestnené v Európe. Vojenské zväzky a jednotky, ktorých by sa obmedzenie týkalo, by boli rozpustené a ich výzbroj by bola likvidovaná, alebo by sa skladovala na národnom území. Zemepisným pásmom tohto obmedzenia by sa malo stať územie celej Európy — od Atlantiku po Ural. Súčasne s konvenčnými zbraňami by sa znížovala i jadrová výzbroj operatívno-taktického určenia. Na snímke: predsedníctvo zjazdu.

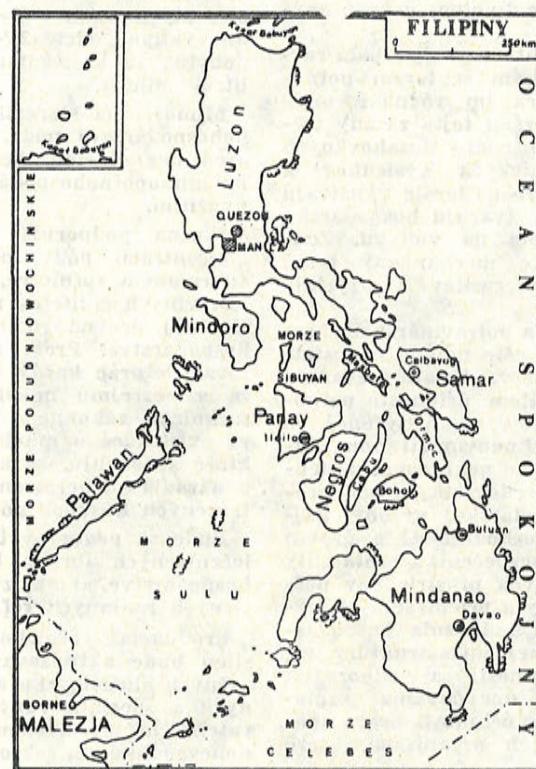
MARGARET THATCHEROVÁ prijala na Downing Street 10 jordánskeho kráľa Husajna. Hlavnou tému rozhovorov boli perspektívy vyriešenia problému Blízkeho východu. Veľká Británia chce odohrávať úlohu prostredníka medzi konzervatívnymi arabskými štátmi a Izraelom. Zatiaľ toto prostredníctvo je „umením pre umenie“, neprineslo totiž žiadne konkrétné výsledky.

LONDÝN. Takéto pomocné lode pre zásobovanie vojenského loďstva palivom počas plavby majú byť zložkou britskej Royal Navy. Ministerstvo obrany Veľkej Británie oznámilo, že na rozšírenie loďstva plánuje v najbližšom čase určiť 100 miliónov libier. Bol to návrat k voľakedajším snom o Kráľovnej mori?

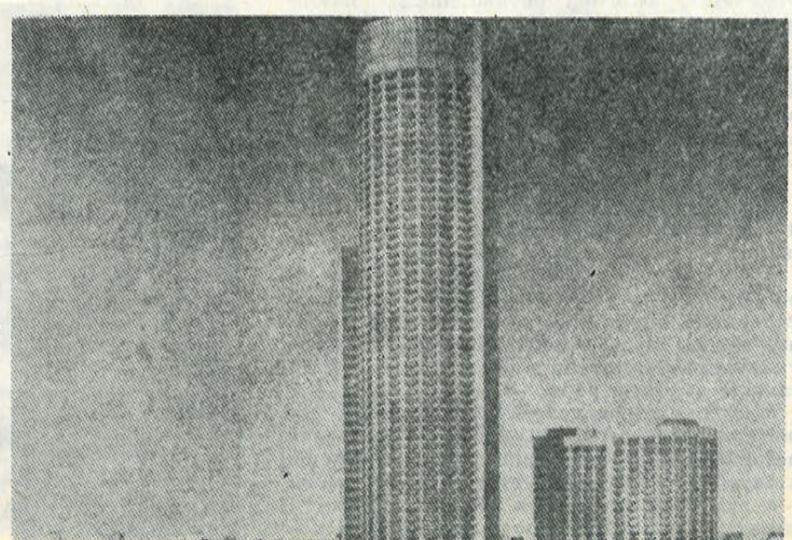
VIEDEŇ. Májové prezidentské voľby v Rakúsku nedali odpoved, kto bude zastávať tento úrad. Totiž žiadneni uchádzca nedosiahol požadovanú absolútne väčšinu hlasov. Najbližšie k tomu mal bývalý generálny tajomník OSN Kurt Waldheim (na snímke zľava), ktorý získal 49,6% hlasov, a to aj napriek širokej kampani v niektorých západných krajinách a obžalobám tohto politika z členstva v nacistických organizáciach počas II. svetovej vojny. Jeho hlavný súper Kurt Steyrer (sprava) získal 43,7% hlasov.

O tom, kto zasadne na prezidentský stolec, rozhodne druhé kolo volieb 8. júna t.r.

FILIPÍNY. Od zvrhnutia F. Marcosa a zvolenia za prezidenta Corazon Aquinovej uplynulo už siedem mesiacov, ale na Filipínach nadálej vládnú nepokoje. Dochádza k zrážkam medzi vládnymi oddielmi a partizánskou tzv. Novou ľudovou armádou, ktorá pôsobí v 60 zo 74 provincií tejto krajiny a má okolo 16 tis. ozbrojených členov, ako aj viac ako 35 tis. členov v neozbrojených pomocných oddieloch. C. Aquinová v snehe o dorozumenie navrhla NLA účasť vo vláde. Partizáni však odmietajú, lebo ich cieľom je vytvorenie úplne novej spoločnosti bez využívania.

SINGAPUR. V tomto meste štátu budujú najvyšší (230 metrov) hotel na svete. Hotel bude mať 2050 izieb. Singapur ročne navštěvuje viac ako 3 milióny turistov, hlavne zo Spojených štátov, Veľkej Británie a Austrálie.

NA VELVYSLANECTVE
CSSR vo Varšave sa konalo stretnutie s novinárimi poľskej tlače, rozhlasu a televízie, na ktorom mimo riadny a splnomocnený veľvyslanec CSSR v Poľsku oboznámil prítomných s priebehom a uzneseniami XVII. zjazdu KSČ. Zároveň predstavil vo svete zjazdových uznesení najdôležitejšie úlohy a smery spoločensko-politickeho, hospodárskeho a kultúrneho rozvoja Československej socialistickej republiky v najbližších piatich rokoch a ďalšom období. V priebehu stretnutia na otázky predstaviteľov tlače odpovedali: veľvyslanec Jiří Diviš, profesor Vysokej školy ekonomickej v Prahe Dimitrij Choma a zástupca vedúceho oddelenia starostlivosti o pracujúcich ÚV ROH Stanislav Slavík. Vyjadrili tiež podakovanie novinárom za obširne a zástupca vedúceho oddelenia starostlivosti o pracujúcich ÚV ROH československého ľudu a priebehu zjazdových rokovania KSČ. Na snímke: veľvyslanec Jiří Diviš.

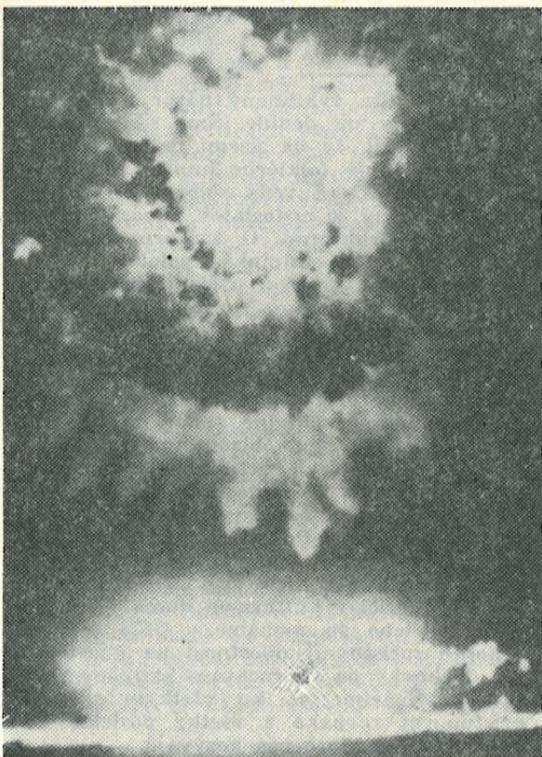
Na Přehlídce vítězství 25. června 1945 na Rudém náměstí v Moskvě házeli na hromadu hitlerovské vojenské prapory.

45. VÝROČÍ. 22. července 1941 německá agresívni mašinérie zaútočila na Poľsko. Hitler opojený svými úspěchy a dobře připravený plánoval vítězství nejdále za osm týdnů. Již v srpnu chtěl uspořádat přehlídku na Rudém náměstí v Moskvě. Jaký byl konec, to všichni dobře víme. Ta blesková válka trvala téměř čtyři roky. Prevalila se jako bouře a přinesla s sebou mnoho historických událostí nejen na bojištích rozkládajících se od Severního moře po Černé moře, od Moskvy do Berlíná.

Během těch čtyř let německé armády utrpěly porážky u Leninského, Moskvy, Stalingradu, na Kavkazu a během ústupu přes Ukrajinu, Bělorusko, Poľsko, Československo, Maďarsko a Rakousko. Koncem dubna 1945 se bojovalo v Berlině. Na ulicích hlavního města III. říše bojovali vojáci Rudé armády, která na své vítězné cestě v těžkých bojích přešla od Volhy ke Sprěvě a Labi, osvobodila miliony lidí a vrátila svobodu okupovaným zemím v Evropě. Kromě sovětských vojáků tu jako jediní ze spojenců bojovali polští vojáci, představitelé 200 tisíc příslušníků lidové armády, která svou bojovou cestu ze Selci nad Okou zakončila na německém území.

2. května Berlin kapituloval. Na Říšském sněmu, Brandenburské bráně a Sloupu vítězství, odlitém z děl ukořistěných v roce 1871 ve Francii, zavlály rudé a bíločervené vlajky. 8. května hitlerovská říše podepsala bezpodmínečnou kapitulaci. Naplnila se historická spravedlnost. Německé imperialistické imperium bylo do základu zbořeno. (A. Ch.)

USA. Na ostrově San Clemente u pobřeží Kalifornie byla provedena zkouška s raketou středního doletu Tomahawk s dynamitovou náloží. Tyto rakiety, jimž budou vyzbrojeny americké ponorky, mohou přenášet jaderné hlavice a mohou být vystřeleny z ponorky pod vodou.

Snímky:
CAF, AP, TIME,
TASS, PI,
ARCHIV

ZÁHADA MOUNT EVERESTU. Kto vystúpil ako prvý na najvyšší vrchol sveta? Na túto otázkou má dať odpoveď medzinárodná výprava, ktorá vyrazí na Mount Everest na jesenný termín. Jej účastníci chceú nájsť telo Brita Georgea Malloryho, ktorý so svojim spoločníkom Andrewom Irvinom zahynul počas výstupu na tento štít v r. 1924. Okolnosti ich smrti dodnes nie sú známe. Posledný raz ich videli živých vo vzdialosti asi 250 m od vrcholka. Je teda záhadou, či sa im vtedy podarilo vystúpiť na Mount Everest.

V roku 1981 japonskí horolezci spozorovali v skalnej rozpadišti zmrznuté mŕtvolu Malloryho, ale obhliadku nemohli urobiť. Pritom je známe, že Mallory mal so sebou filmovú kameru. Keby sa podarilo nájsť vtedy nakrútený film, mohlo by to pomôcť v definitívnom vyriešení otázky, kto bol prvý na Mount Evereste. Zatiaľ sa za jeho prvého dobývateľa považuje sir Edmund Hillary (na snímke), ktorý viedol výpravu na tento štít v r. 1953.

RÍM. Italští policajti kontrolují lahve vína v jednom z římských obchodů. Skandál vyvolaný otrávením italského vína metylem se stále šíří. Probíhá rozsáhlé vyšetrování. Utrpěl tím vývoz tohoto zboží, protože řada zemí zrušila dříve uzavřené smlouvy s italskými dodavateli.

DILLÍ. Každoroční rituální koupele v Gangesu se zúčastnilo preš 4 milióny vyznávatelů hinduismu. Věří, že řeka má uzdravující moc, a nedbají o to, že koupele se konají proti všem hygienickým předpisům. V davu bylo ušlapáno 46 osob.

Hlasy krajanov

JOZEF DLUHÝ

z Novej Belej

Ako pracuje obchod v gminnom družstve Roľnícka svojpomoc v Krempechach? S obchodom u nás je tak ako všade, raz je dobre a inokedy trošku horšie, ale to nie vždy záleží len od nás. Veľa úsilia vynakladáme na to, aby nás obchod bol čo najlepší a veru všetkým nám na ňom záleží. V poslednom období sa zásobovanie v obchodoch oveľa zlepšilo, no okrem studených nealkoholickej nápojov a pečiva, ktorého dovážame 800 kg z Nižných Lapšov a z Kroščenka je dopyt v našom družstve na 1200 kg. V okolitých družstvách sa zásobujeme minerálkami. Obchodné objekty máme v dobrém stave. Otváracie hodiny v našich obchodoch určujeme spolu s obecnými samosprávami. Taktiež máme kádrové problémy, ktoré súvisia s nízkymi platmi. Myslím si, že problém zásobovania nášho družstva pečivom a minerálkami sa skončí na budúci rok, keď začne produkcia z krempašskej pekárne a sódovkárne. Plánovaná kapacita pekárne bude 3 200 kg chleba. Výstavbu pekárne a zároveň sódovkárne sme začali v roku 1984 a tento rok chceeme stavbu odovzdať v hrušom stave. Od vojvodského úradu a vojvodského výboru roľníckych družstiev sme dostali po 7 miliónov zl. Krempašania sa ihneď zapojili do výstavby a svojpomocne dovážali štrk, piesok, kamene a naďalej pomáhajú pri stavbe. Týmito prácami naše družstvo veľa usporilo. Pri jedných základoch novostavby sme vyriešili dva väčšie objekty — pekárňu a sódovkárňu. Je to naozaj veľká hospodárska a ekonomická úspora, nielen pre naše gminné družstvo, ale aj pre štát. Takýmto spôsobom sme prispleli do predzjazdového obdobia.

FRANTIŠEK HARKABUZ

z Harkabuza

Checel by som predevšetkým povedať o tom čo trápi obyvateľov našej dedinky. Najdôležitejšia je otázka dokončenia výstavby novej školy. Svoj podiel na jej výstavbe majú aj naši občania. Napríklad finančné prostriedky, ktoré sme v minulom roku vyhrali v Turnaji oravského dielu, sme venovali na výstavbu školy. Okrem toho sa na schôdzke naši ľudia zaviazali upraviť okolie školy. Z toho je zrejmé, že podobne ako v týchzach na X. zjazde PZRS, aj naši ľudia venujú patrónu pozornosť svojpomocným verejnoprospešným práciam, bez ktorých by asi niektoré investície neboli možné.

Potrebovali by sme, aby v Podsrni alebo v Harkabuze postavili zberňu mlieka. Vieme tiež, že mliekáreň v Novom Targu nemá čo robiť so sŕvatkou, a naši roľníci by ju chceli využiť na krmenie ošípaných. Ide o to, aby nič nevyšlo nazmar.

Pociújeme veľký nedostatok stavebných materiálov, a najmä nedostatok cementu. Ako potom budovať a modernizovať gazdovstvá. Tieto ťažkosti pociújú najmä mladí roľníci, ktorí si chceú postaviť nové domy. Hovorí sa sice o umožňovaní a uľahčovaní životného štartu mladým ľuďom, ale skutočnosť tomu nenasvedčuje. Veď samotné výbavnenie pozemku, t.j. vpísanie do vlastníckeho registra, trvá štyri roky.

JOZEF KRIŠÍK

z Vyšných Lapšov

Hasičský zbor aktívne pôsobí u nás už dlhé roky. Je to spoľočenská práca 34 členného zboru. Predbežne predchádzame požiarom takým spôsobom, že najmenej dvakrát do roka, robíme protipožiarne prehliadky všetkých hospodárskych stavieb a obytných do-

mov. V období kosby sena a žatvy plnime dodatočne nočné služby. Celý hasičský zbor sa zapája do svojpomocných prác našej obce. Máme peknú veľkú hasičskú remízu. Naš hasičský zbor je vybavený tromi motorovými striekačkami a požiarickým automobilom. Zbor každý rok doplníme mladými členmi, ktorých školíme. Našim najväčším problémom je vykurovanie remízy, ktoré by zabránilo ničeniu nášho požiarického výstroja. Snažíme sa pre remízu zabezpečiť akumulačné pece a ďalej plánujeme vybavit nás zbor požiarickou zástavou. Našim hasičským cieľom je predovšetkým predchádzať ľudskému neštastiu — požiarom.

FRANTIŠEK KOVALČÍK

z Krempech

V našej dedine pôsobí viac spoločenských organizácií. Po reorganizácii richtárskej rady v roku 1984 každá organizácia, má svojho člena, ktorý je súčasne členom richtárskej rady. Naša richtárska rada má v svojom zložení 2 členov PZRS a po 1 členovi ZES, ESZ, urbáru, hasičského zboru, vidieckeho krúžku gazdiničiek, rodičovského združenia, gminného družstva a jedného nestraníka. Raz v mesiaci sa schádzame a hovoríme o problémoch a úspechoch každej organizácie. Na poradách schvaľujeme plán práce a do uznesení zahrňujeme také problémy, ktoré podľa možnosti realizujeme, aj keď niekedy pomalšie. Stáva sa, že rozhodujeme sporné situácie obyvateľov obce. Naše organizácie žijú v súlade a navzájom si pomáhame a dopĺňame sa. Nielen všetky organizácie, ale aj obyvatelia našej dedinky sa očotne zúčastňujú na svojpomocných prácach v prospech rozvoja obce napr. pri výstavbe novej pekárne, pri zakladaní telefónov, či oprave poľných ciest. Za minulý rok sme spoločne vytvorili hodnotu 3.800 000 zl. Je to naš prienos do predzjazdového obdobia. Môžem povedať, že organizácie a obyvatelia dnes dobre spolunažívajú, žiaľ, kedysi táto spolupráca bola iba zdanlivá. Súčasné zloženie richtárskej rady je veľmi dobré a naďalej sa budeme snažiť spoločne realizovať uznesenia X. zjazdu PZRS.

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ

z Malej Lipnice

Veľmi často sa hovorí o ťažkej práci roľníka, ale najčastejšie sa prítom myslí na roľníka — muža. Ja by som chcela upozorniť na ešte ťažšiu prácu a život dedinských žien. Žena na dedine nie je iba manželkou roľníka, ale predovšetkým roľníčkou, ktorá

nielen pomáha pri práci na gazdovstve, ale často musí roľníka zastupovať v najťažších polných práciach. Okrem toho je gazdinou a na jej hlave sú všetky starosti spojené s domácnosťou a kuchyňou. Musí tiež obriadit dobytok, starať sa o deti a pod. Pri týchto všetkých povinnostach nemá čas na odpočinok, na sviatok. Ako jej pomôcť? Nehovoríme o mechanizácii, lebo to je vec známa a samozrejmá, aj keď na našich rozdrobených gazdovstvách nesplniteľná v plnom rozsahu. Myslím však skôr na sociálnu starostlivosť, vďaka ktorej by bolo možné aspoň čiastočne odbremeniť dedinskú ženu. Veľmi by sa nám zišla škôlka, kam by sme mohli posieláť svoje deti a tak by sme sa mohli na chvíľu pokoju venovať svojej práci bez obáv o svoje ratolesti.

Dalšou, veľmi pálčivou otázkou, je potreba vytvorenia možnosti kultúrneho vyžitia pre mládež. Veď u nás nemáme ozajstný kultúrny dom, kde by sa mohla schádzať naša mládež. Potom sa čudujeme, že sa mládež rozpíja, utieká z dediny a na poli nemá kto pracovať. Tieto dve otázky, o ktorých som spomína, veľmi so sebou súvisia. Keď už mladý človek zostane na dedine, nemôže užiť ženu, lebo mladé dievčatá nechcú žiť taký život, aký žili ich matky. Preto sa viac musí urobiť pre uľahčenie života ľudí na dedine.

EUGEN MIŠINEC

z Hornej Zubrice

Nemám ešte vyhranený názor na súčasný stav kultúry na dedine. Sme však o to v lepšej situácii, že na území našej gminy je dobré rozvinuté folklórne hnutie. Máme veľa súborov, ktoré vedú dobrovoľní organizátori. Citeľný je nedostatok odborných kultúrnych inštruktorov. O kultúrny život na dedine sa stará skupinka spoločensky pracujúcich ľudí, ktorí sú najčastejšie združení v GKS. Mládež sa o rozvoj kultúry stará pomerne málo.

Dôležitou otázkou je nedostatok finančných prostriedkov. Chýbajú nám na bežnú činnosť, nehovoriac o tom, aby sme mohli pozvať k nám popredné súbory a iné kultúrne telesá z iných oblastí bud zo Slovenska. Na dedinách je veľmi citeľný nedostatok kultúrnych miestností. Skutočný kultúrny dom chýba napr. v Jablonke, Veľkej Lipnici a najmä v Podvilku, ktorý nemá žiadnu kultúrnu miestnosť. Či môžeme odovzdať miestnosť na klubovňu pre MS KSSCaS v Dolnej Zubriči v kultúrnom dome? Žiaľ, nemôžeme, lebo ju nemáme. GKS je však ochotné sprístupniť miestnosť na nacvičovanie dychovky po vypracovaní harmonogramu skúšok. Snažíme sa ku všetkým súborom pristupovať rovnako a všetky posielat na podujatia, na ktoré nás pozývajú.

Veľkým problémom na dedine je nedostatok kín. GKS nemá prostriedky na kupovanie premietacieľa do každej obce. Treba viac pozornosti, a najmä prostriedkov venovať na rozvoj kultúry na dedine, lebo doteraz sa najčastejšie šetrilo práve na kultúre.

Svojpomocné verejnoprospešné práce sú veľkým prínosom pre rozvoj našich obcí a často dosahujú miliónové hodnoty. Napríklad práce v Krempechach (na snímke pri úprave vodného toku) dosiahli v minulom roku hodnotu 3.800 000 zl. Foto: DS

MÁRIA MEDVECKÁ

Orava — severný kút Slovenska, kraj podmanivej krásy. Orava — jej velebná príroda a odbojný ľud stali sa pre mnohých umelcov symbolom hrdinstva, slobody, sebavedomia i nádeje. Ospievali ju mnohí literáti, na plátnach zvečnili maliari, do kameňa vytiesali sochári... Krásavica Orava však po dlhej stáročia nebola svojim deťom štedrou matkou. Jej ubedlení synovia a dcéry museli odchádzať za skyvou chleba do ďalekého sveta. V starých piesňach ľud o nej spieval ako o boľavej. Dnes jej však právom patrí priľastok nová, socialistická. A táto Orava má svojich veľkých umelcov a pevcov. Z nich vari najvernejšou Oravkou je národná umelkyňa Mária Medvecká (nar. 11.X.1914 v obci Medvedzie).

Mladučkej Márii Medveckej, vtedajšej učiteľke, veru, neraz bolo ľažko pri srdeci, keď do malej dedinskej školy prichádzali deti bosé, hladné... A pani učiteľka? Aj z tej trošky, ktorú mala, veľa ráz deti nakŕmila, zaodela. Mala ich veľmi rada. Cesto brávala do rúk štetce, páletu a maľovala. Usilovala sa zachytiť oravské deti také, aké sú. Hravé, s očkami, v ktorých planú ohňíky šibalstiev. Pravda, vtedy ešte nevedela narábať so štetcom a farbami. Až raz prišiel na Oravu maľovať akademický maliar Alojz Struhár z Bratislavu, ktorý sa ujal talentovanej učiteľky. Opustila školu i rodinu Oravu a začala študovať kreslenie a maľovanie na výtvarnom oddelení Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Pracovala s veľkou húznevnotou a zanietením. Vedie ju k tomu i manžel, akademický maliar Ctibor Belan.

Po skončení vojny odchádzajú spolu na Akadémium výtvarných umení do Viedne. V rokoch 1946—1947 dokončuje štúdia na Akadémii v Prahe. Po krátkom pobýte v Bratislave sa s manželom (r. 1950) vrátili na Oravu, do starého rodného domu, do Medvedzia. Hoci ju nahovárali, aby zostala v Bratislave, nedala sa odradiť. Vnútorene cítila, že ju volá domov, rodná Orava. Ved' tam dôverne pozná každý chodniček, pastviny, lúky, strme hory, ale predovšetkým ľubi svojich krajanov. Im sa rozhodla venovať svoje umenie, žiť s nimi, poznáť ich život, radosti aj starosti.

Bola a vždy je tam, kde sa rodí nový život. Našla si cestu i k budovateľom priepravy. Tam sa zrodil triptych Stavba Oravskej priehradnej, tam urobila množstvo obrázkov, skic... Priamo na stavbe, v drevenom baráku — provizórnej galérii — inštalovala umelkyňa výstavu. Dodnes o nej hovorí ako o „výstave v bagančiach“. Chlapci totiž prišli na vernisáž rovno z práce. Poznali sa na plátnach i svoju prácu. Pochopili ju i jej dielo a vzdali jej úctu. Rada si však pobesedovala aj so strojármami v Detve alebo s baníkmi v Handlovej či družstevníkmi rodnej Oravy. Bola šťastná, keď

prostí ľudia pochopili význam a posolstvo jej umeleckej tvorby. Oči jej vždy svietia radosťou, keď hovorí, že dnes už nie rozdielu medzi robotníkom, úradníkom, inžinierom či družstevníkom. Všetci rovnako pristupujú k umeniu a rozumejú mu. Áno, chápú dielo Márie Medveckej. Hoci je maliarkou Oravy, jej umelecké postoje prekračujú rámec kraja a rozumie im každý, v celom Československu i v zahraničí.

Mária Medvecká veľmi dobre pozná starodávne tajomstvá spod Babej hory i chodniček k Hviezdoslavovej hájovni na Rovniach. Rovnako vrúcene miluje i svojich krajanov, ktorí bojovali za slobodu v Slovenskom národnom povstani. Aj noví Oravčania jej prirastli k srdcu. Sú to hutníci z Istebného a Širokej, stavitelia nových fabrik, miest, škôl, nemocníc, ale i pracovníci Tesly z Nižnej, družstevníci ... Hrdinami jej diel sú prostí ľudia zobrazení v každodennom živote. Obrazy Matka pri dojení, Na lúke, Oravčan, Na zemiačniku, Maliniarka... pripomínajú zašlé časy. Jasnou rečou hovoria aj plátna V predvečer Povstania, Najmladší zo zemlanky... Neúnavne, kúsok po kúsočku ukladá na svoje obrazy aj novú Oravu a jej nových ľudí. Aj plátna Chlapec s trasírkou, Zvárači, Pri žeriavie... sú vefavrvné. Jej tvorba je zameraná aj na ušľachtitú túžbu a úsilie po trvalom mieri. Obraz Deti mieru pre svoju hlbokú pravdu a citové vyjadrenie odmenil cenou festivalovej súťaže v Prahe a Bukurešti.

Desiatky a desiatky prekrásnych obrazov vytvorili ruky maliarky. Národná umelkyňa Mária Medvecká po básnikovi P.O. Hviezdoslavovi vari vari najviac a najhlbšie — ako ľovek i umelec — prenikala do rytmu života svojho ľudu a rodnej Oravy. To, čo vytvorila svojim štetcom, je dielom dneška, ale aj zrkadlom zajtrajska. Vzorom, akou cestou má kráčať nielen výtvarník, ale predovšetkým každý čestný ľovek.

Dielo Márie Medveckej nie je neznáme ani vo svete. Moskva, Varšava, Berlin... spoznali umenie oravskej rodáčky. Spoznali, ocenili a vyzdvihli jej lásku k rodnému kraju, k ľudu, medzi ktorým vyrástla a žije.

Národná umelkyňa Mária Medvecká je hrdá na to, že sa zmenil jej milovaný rodný kraj a ľud, jej vlast. Sama hovorí: „Myslím si, že dobrú prácu pre spoločnosť možno robíť len vtedy, ak ju robíme s láskou a so zápalom. Dobrá a statočná práca, láska k prírode a ľudom — to všetko je i láska k vlasti. Nemôže ju mať ten, kto ju sám nerozdáva.“ A Mária Medvecká rozdáva lásku plným priečasťím a nech ju rozdáva ešte dlhé roky...

Mária Medvecká žije a tvorí na Orave v Medvedzí. Za svoju tvorbu jej roku 1974 udeliли titul národná umelkyňa a roku 1984 pri príležitosti 70. narodenín Rad Vítazného februára.

KATARÍNA GALOVSKÁ

M. Medvecká: Zima na Orave (1973)

M. Medvecká: Deti mieru

VOLYŇŠTÍ ČEŠI

1921–1945

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Ve srovnání s posledními předválečnými údaji o počtu obyvatel z roku 1908 zaznamenala česká menšina podle sčítání lidu v roce 1921 výrazný početní vzestup. Celkem bylo ve Volynském vojvodství napočítáno 25 405 Čechů, nejvíce v okresech Dubno, Rovno a Luck. Převážná většina žila na venkově, v jednotlivých českých osadách vzdálených od sebe desítky kilometrů. Ve městech žilo pouze asi 6 procent Čechů, převážně řemeslníků. Celkem bylo na Volyni 107 obcí a osad, kde počet Čechů přesáhl 50 osob.

Obnovení míru na Volyni vedlo české krajanské pracovníky ihned k pokusům o obnovení českého školství. Pětice o české školství na Volyni se soustředila do České matice školské (ČMS) se sídlem v Lucku, která byla povolena v roce 1924. ČMS založila ve všech významnějších českých osadách tzv. kola ČMS, kde se soustředila veškerá organizační, finanční a morální pomoc českému školství na Volyni.

V druhé polovině dvacátých let existovalo na Volyni celkem devět českých soukromých škol, z toho osm vydřovala ČMS v Lucku a jednu Českou besedu ve Zdolbunově. Na těchto obecných školách bylo vyučováno česky všem předmětům s výjimkou polštiny, dějepisu a zeměpisu. Největší škola ČMS působila v Lucku; ve školním roce 1936–37 měla 170 žáků, většinou z okolí Lucka, neboť ve městě žilo pouze asi osmdesát českých rodin. Další škola existovala v Rovně; při ní byla zřízena žákovská knihovna s 261 svazky a knihovna ČMS se 763 svazky.

Česká škola ve Zdolbunově byla založena Českou besedou a ve školním roce 1936–37 měla sedm tříd se 151 žáky. Další školy ČMS působily v Bočákovce, Buršovce, Českých Ozeranech, Dorohostajích, Jezírkou, Moskovštině, Novostavcích, Omelanštíně, Sedmihanech, Újezdciach a Závidově. Tyto školy rovněž pořádaly večerní pokračovací kurzy pro mládež a dospělé, zejména v zimních měsících, pěstovaly sborový zpěv a půjčovaly české knihy.

Pro české učitele organizovala ČMS o letních prázdninách kurzy, během kterých se zdokonalovali ve svých jazykových znalostech.

Pro uchování české národnosti sehrávaly významnou roli kromě českého školství české zájmové organizace a český tisk.

Z českých spolků to byly, kromě České matice školské a České besedy, zvláště sokolské jednoty, při nichž byly zakládány zájmové kroužky. Některé jednoty měly i své knihovny.

České hasičské sbory na Volyni se tak osvědčily, že jejich funkcionář Václav Messner byl postaven do čela požárníků celého Volynského vojvodství. Dále je třeba se zmínit o českých divadelních ochotnících a loutkářích, jakož i o českých mládežnických společích, vzdělávacích společnostech, besedách, spolku učitelů a vydavatelském družstvu.

Od roku 1926 vycházel v Kvasilově týdeník *Hlas Volyně*, jehož zakladetel a reaktorem byl Antonín Perný. Po jeho smrti týdeník zanikl a jeho místo zaujaly v letech 1938–1939 Krajanské listy řízené Josefem Fotíkem. Ty sehrály významnou úlohu v první etapě protifašistického zápasu, neboť po 15. březnu 1939, kdy vycházely s finanční podporou československého velvyslanectví ve Varšavě, byly ilegálně dopravovány do protektorátu. Toto působení Krajanských listů bylo přerušeno po německém vpádu do Polska 1. září 1939.

Česká menšina na Volyni velmi pečlivě sledovala průběh mnichovské krize v ČSR na podzim 1938 i likvidaci československé nezávislosti na jaře 1939. Ohrožení republiky

přispělo k aktivizaci krajanského hnutí, k zesílení protifašistických tendencí mezi jeho příslušníky, k prohloubení vlasteneckého a demokratického cíti. Solidarita s okupovanou vlastí se projevila v létě 1939 organizováním peněžních sbírek na fond pro československé uprchlíky procházející Polskem do Francie, stejně jako podporou skupiny československých vojáků, která po připojení západní Ukrajiny k SSSR dočasně pobývala v Českém Kvasilově na Volyni. Když v březnu 1940 tito vojáci opouštěli Volyň, aby se spojili se skupinou pplk. Svobody v nitru Sovětského svazu, odjela s ní i skupina mladých volynských Čechů, kteří toužili zapojit se do boje za osvobození vlasti.

Reakcí na těžké podmínky německé okupace byla myšlenka založení české ilegální protifašistické organizace na Volyni, která vznikla v roce 1941. Přípravné práce k založení organizace, později nazvané „Blaník“, byly velmi obtížné. Již na jaře 1942 utrpěla první ztráty na životech, když jako spojky jejího připravného výboru byli dopadeni sedmnáctiletý Václav Hybler a o rok starší Josef Kyselka. Oba byli popraveni 27. dubna 1942 v Horochově a jejich hrob byl srovnán se zemí. Po této události došlo k dočasněmu zpomalení přípravných prací. Teprve obrat na frontě vytvořil předpoklady i pro aktivizaci české menšiny na Volyni. V květnu 1943 došlo k definitivnímu ustavení organizace, která jako své hlavní cíle vyhlásila přípravu volynských Čechů pro vstup do československé jednotky v SSSR a ilegální propagandu v týlu nepřítele.

Vypálení Českého Malína na Volyni 13. července 1943, kdy zahynulo 400 jeho obyvatel, znova ukázalo bestiálnost fašismu. Z obyvatel Českého Malína se zachránili jen ti, kteří náhodou nebyli v obci přítomni, byli na poli, či skupina chlapců, která z německého rozkazu odváděla uloupený dobytek a odvážela odcizený majetek. Všechny ostatní muže a ženy s dětmi nastoupily do kostela, školy a jiných budov, které polici hořlavinou a podpálili. Ty, kdo se snažili utéci, zastřelili. Z hořící školy se podařilo uniknout pouze Václavu Uhlířovi, z hořících stodol uprchly dvě ženy, Ludmila Činková a Marie Zajícová. Zavěs se ukrylo také čtrnáct pacientů místní nemocnice.

Masakr v Českém Malíně vzbudil rozhořčení celé české menšiny na Volyni. Po červenci 1943 došlo k rozmachu činnosti české organizace, která zasáhla více než padesát obcí a osad, ve kterých žili volynští Češi.

Významným organizátorem odbojové činnosti se stal ilegální týdeník *Hlasatel*, infor-

mující také o bojích 1. československé samostatné brigády v SSSR a Sovětské armády a tak posiloval českou menšinu v jejím odporu proti okupantům a jejich pomahačům.

Hlavní úkol Blaníku spočíval ve vojenské přípravě volynských Čechů pod růškou hasičských cvičení. Byly vyhotoveny podrobné mobilizační listiny, seznamy zbrani a motorových vozidel, které byly ve vlastnictví volynských Čechů. Češi na Volyni také spolupracovali se sovětskými ilegálními skupinami. Byly to zejména sabotáže na železnicí.

Osvobozením Volyně koncem ledna a v únoru 1944 končí úloha české protifašistické organizace Blaník. Byla učiněna všechna opatření pro rychlý vstup volynských Čechů do československé jednotky v SSSR. Dne 10. dubna 1944 vydal komisariát obrany SSSR a generální štáb Sovětské armády memorandum, které nařizovalo zformovat k 5. květnu 1944 1. československý armádní sbor v SSSR. Ukládalo doplnit nové formované jednotky mobilizací branec české národnosti na Volyni. V Rovně bylo zřízeno velitelství, jehož úkolem bylo odeslat mobilizované volynské Čechy k náhradnímu pluku. Pro velký příliv dobrovolně se hlásících odvedenců bylo nutno zřídit expozituru v Lucku a stanovit věkovou hranici: u mužů 17–55 let, u žen 17–35 let.

První československý armádní sbor v SSSR byl složen z příslušníků všech národů a národností ČSR. Češi tvořili asi polovinu. Jestliže většina Čechů ve sboru pocházela z Volyně, můžeme odhadnout, že z celkového počtu 16 451 jeho příslušníků bylo k 1. září 1944 asi sedm tisíc volynských krajanů. Dalších několik tisíc volynských krajanů bojovalo v řadách Sovětské armády a 1. polské armády v SSSR. Velmi charakteristickým rysem mobilizace na Volyni byl dobrovolný vstup několika set žen.

Skupina volynských Čechů se však stala příslušníky československé vojenské jednotky již při jejím vytváření v roce 1942 v Buzuluku. V bitvě u Sokolova v roce 1943 bojovalo 52 volynských Čechů, z toho 22 padlo.

Nejvíce obětí přinesli volynští Češi v karpatko-dukelské operaci Sovětské armády, do které byl sbor nasazen 8. září 1944. Volynští příslušníci tankové brigády také účiněně zasáhli do bojů o Ostravu, v sestavě 2. paradesantní brigády se volynští Češi zúčastnili Slovenského národního povstání, mnoho volynských vojáků padlo během osvobození Slovenska.

Aktivní zápas volynských Čechů se zbrani v ruce při osvobození ČSR naplnil i poslední cíl ilegální organizace Blaník, totiž „aby naše menšina měla čistý štit v dějinách našeho národa“.

Volynští příslušníci československé armády se natrvalo usadili v Československu. V rámci organizované reemigrační akce v letech 1945–1948 přesídlily do Československa nejen jejich rodiny, ale i další volynští Češi. Celkem se do vlasti vrátilo přes 33 tisíc volynských krajanů.

JAROSLAV VACULÍK

ZÁZNAM O PRÁCI KRAJANA

Vraciame sa zámerne k týmto krajanom, ktorí svojou nezíštnou prácou a obetavosťou položili základy pre činnosť našej Spoločnosti a často podľa svojich možností a sile pracujú ďalej. V tomto príspevku by som chcel odovzdať prieskum na vyznanie krajanovi JOZEFU BONKOVÍ z Podsrna, ktorý aj keď bol v tieni tamojších činiteľov, vykonával tu skutočnú organizačnú a kulturnú prácu.

* * *

Bývam sice v Podsrni, ale pochádzam z Podvilkia, kde som sa 29. mája 1914 narodil a prežil detstvo. Moji rodičia Ignáč a Mária, boli roľníkmi. Keď som mal sotva dva mesiace, poslali otcu na vojnu, kde sa čoskoro dostal do ruského zajatia. Domov sa vrátil v r. 1918. Po prípravách a neuskutočnenom plebiscite som začal chodiť do školy. Absolvoval som 4 roky tzv. všeobecnej školy a 2 roky som chodil do tzv. opakovacej školy, v ktorej sme sa učili iba dvakrát v týždni. Moji rodičia, ktorí boli sice prostími dedinskými ľuďmi, sa nás snažili vychovať v národnom duchu. Najmä otec, ktorý mal za seba vojnové skúsenosti, nám vysvetľoval, že aj keď žijeme v Poľsku, máme slovenský pôvod a sme Slováci.

Ako malý chlapec som pásol kravy. Kým som vyrástol a zmužnél, prenajímal som sa do roboty u bohatých gázdov počas jarných alebo žatevnych prác. Mal som 4 súrodenkov, dvoch bratov a dve sestry. Rodičom teda mal kto pomáhať v práci na gázdovstve. Ja som sa prihlásil u tesárskeho majstra Karola Stramu za tesára a s jeho brigádou sme na Orave postavili nejednu chalupu a stodolu.

V septembri 1939 Nemci zaútočili na Poľsko. V Podvilkia došlo k prestrelke, počas ktorej zahynuli dva nemeckí dôstojníci. Horeli domy, ľudia utekali, nastal všeobecný zmätek. Zmätení boli aj Nemci, ktorých prekvapil odpor. V odvete pochytili veľa našich ľudí, medzi ktorých som sa dostal aj ja, môj otec a brat. Odvliekli nás do za-

jateckého tábora v Ružomberku. Po dvojtýždňovom pobete v tábore a niekoľkých vypočúvanach nás prepustili domov.

V roku 1942 som sa oženil so sedemnásťročnou Margitou Rapáčovou z Podsrna, kam som sa aj prestaňoval. Postavili sme dom a začali gázdovať na svojom. Z domu som dostal matkinku čiastku poľa v Podsrni, čo spoľu so ženinou čiastkou predstavovalo 8 ha pôdy. Bolo teda na čom pracovať.

Na koniec vojny sa tešili všetky porobené národy. Pre nás Oravcov to však neboli najpríjemnejšie časy. Po nociach nás prepadávali bandy lupičov, ktorí často vystupovali v mene partizánov a riadneho vojska.

V r. 1945 sa mi narodil prvý syn Vladislav. Potom prišli na svet ďalšie deti — Augustina, Milan a Mária. Všetci synovia sú Šoféri.

Po vojne som pracoval ako tesár na rôznych budovách z toho desať rokov v štátnych podnikoch, ale som vázne onemocnel a bol som operovaný. Potom som pracoval v invalidnom družstve v Czarnom Dunajci a 5 rokov v hospodárskom podniku v Skomielnej Bialej. Nakoniec som prešiel do invalidného dôchodku.

Po celý čas na gázdovstve pracovala žena s deťmi. Pomáhal som jej po príchode zo zamestnania. Často bolo treba pracovať po nociach, ale nejakto sme to zvládli. Dnes mám iba dve kravy, žena pracuje od nedávna v Rabke. Na skromný život to stačí. Ale nielen chlebom človek žije.

Po vojne som sa aktívne zapojil do organizovania slovenských spolkov. Bol som členom delegácie oravských krajanov, ktorí išli k československému konzulovi do Katovic. Jej predsedom bol už nežijúci kraján Ján Kovalík. Ale odísť s delegáciou v takéto veci nebolo ľahké a najmä bezpečné. Spolu s kr. Jozefom Kadlubkom z Podvilkia sme sa tvárili, že ideme na jarmok do Nového Targu. Po navráte sme získavali členov medzi dôvernými krajanmi. Schôdze sa konali pri zatvorených dverách. Na prvej schôdzi sme zvolili za predsedu kr. Albina Chovanca a ja som sa stal podpredsedom a túto funkciu plním podnes.

Slovenská škola v Podsrni vznikla začiatkom päťdesiatych rokov. Prvým učiteľom bol Simala z Pekelníka, potom Emil Proni zo Slovenska a nakoniec Emília Kovalčíková z Jablonky. Ich práca sa však neobmedzovala len na školu a vyučovanie, aktívne sa zapájali do verejného života a do krajanského kultúrneho života, viedli divadelné krúžky. Pritiahli do toho aj mňa, dedinského člena. Pomáhal som viesť divadelný krúžok učiteľke Kovalčíkovej a po jej odchode som aj sám načvičil niekoľko hier, s ktorými sme vystupovali po celej Orave a na prehliadke v Novom Targu. Krúžok sa nám rozpadol, keď na vystúpenia neprišiel jeden z ochotníkov. Samozrejme to znechutilo iných. V šesdesiatych rokoch bol v našej škole zrušené vyučovanie slovenčiny. (Vyučovanie slovenčiny bolo obnovené v tamojšej základnej škole v r. 1984 aj vďaka aktívnej pomoci krajana Jozefa Bonka — pozn. DS). Potom sme mali v našej kultúrnej práci pasívnejšie obdobie. Napsledy sme založili Ľudovú kapelu, ktorá vystúpila na prehliadke v Dolnej Zubrici. Hral som sa naučil ešte v mladých rokoch, ale moje prsty si už od toho odvykli. Musel som si od nová všetko pripomínať. Ale stojí to za to. Chcel by som, aby v kapele boli mladí a už som aj našiel zapár mladých chlapcov, ktorí by sa chceli naučiť hrať a viesť kapelu. Či sa to podarí, neviem, nezáleží to len odo mňa. Dnes ľudia často uprednostňujú domáce pochodie pred kultúrnou pracou. A hoci máme klubovňu, najčastejšie sa schádzame u mňa doma.

Takto končí svoje rozprávanie kraján Jozef Bonk, život však zapisuje ďalšie listy v jeho bohatej knihe, lebo sú to záznamy o práci človeka, nášho krajana.

Zaznamenal: DOMINIK SURMA

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

Júl — červenec

1.VII.1946—1.X.1949 — Občianska vojna v Číne, ukončená víťazstvom ľudovooslobodzovacích vojsk a útvorením Čínskej ľudovej republiky.

1.VII.1968 — V Moskve, Londýne a Washingtone podpisali dohodu o nerozšírovani jadrových zbraní, ktorú schválilo zvláštne zasadnutie Valného zhromaždenia OSN.

2.VII.1961 — V Ketchume (Idaho) umrel Ernest Hemingway, významný americký spisovateľ, laureát Nobelovej ceny za rok 1954, autor vynikajúceho románu z obdobia občianskej vojny v Spanskej Komu zvonia do hrobu a ďalších diel (nar. 21.VII.1899 v Oak Parku pri Chicago — Illinois).

2.VII.1976 — Vyhlásenie Vietnamskej socialistickej republiky — zjednotenie Vietnamskej demokratickej republiky a Juhovietnamskej republiky.

6.VII.1776 — Vyhlásenie nezávislosti Spojených štátov Severnej Ameriky.

4.VII.1826 — V Monticelli (Virginia), umrel Thomas Jefferson, významný americký vodca v období vojny o nezávislosť, autor Deklarácie nezávislosti, prezident USA v rokoch 1801—09 (nar. 13.IV.1743 v Shadwelli — Virginia).

4.—27.VII.1941 — V Juhoslávii vypuklo ozbrojené povstanie proti hitlerovským okupantom, ktoré sa rozvinulo v mohutný národnoslobodzovací boj všetkých národov re-

publiky. Medzi nimi boli i príslušníci Čechov a Slovákov žijúcich v Juhoslávii.

4.VII.1941 — Nacisti zatkli a popravili polských vedcov — vysokoškolských profesorov vo Evope. O.i. bol popravený Tadeusz Boy-Żeleński, spisovateľ, satirik, kritik, prekladateľ francúzskej literatúry (nar. 21.XII.1874 vo Varšave).

4.VII.1946 — Vyhlásenie nezávislosti Fílipí.

5.VII.1976 — Vo Varšave umrel Antoni Stomínski, básnik, satirik, dramatik a fejtonista, spoluzakladateľ básnickej skupiny Skamander (nar. 15.X.1895 vo Varšave).

6.VII.1923 — V Kurove v Lublinskom vojvodstve sa narodil Wojciech Jaruzelski, armádny generál, prvý tajomník ÚV PZRS, predseda Štátnej rady.

6.VII.1950 — V Zhoreci nad Nisou bola medzi Poľskom a NDR podpísaná zmluva o vytýčení poľsko-nemeckej hranice na Odre a Lužickej Nise, upevňujúca mierové územné a politické usporiadanie v Európe v súlade s postupiskými uzneseniami.

6.VII.1971 — Rozhodnutím Politického byra ÚV PZRS sociálne poistenie zahrnulo celé obyvateľstvo vidieka.

9.VII.1816 — Vyhlásenie nezávislosti Argentíny.

10.VII.1871 — V Paríži sa narodil Marcel Proust, svetoznámy francúzsky spisovateľ. Dielom jeho života je mnohozväzkový románový cyklus Hľadanie strateného času. (um. 18.XI.1922 v Paríži).

10.VII.1941—20.1.1944 — Hrdinská obrana Leningradu.

10.VII.1943 — Námorná výsadková operácia spojeneckých vojsk na Sicílii začala boj proti nemeckým a talianskym vojskám. Operácia sa skončila 17.VIII. víťazstvom spojencov a prispeala k likvidácii fašistického režimu v Taliansku.

11.VII.1856 — V Plzni umrel Jozef Kajetán Tyl, významný český dramatik, spisovateľ a národný činiteľ, zakladateľ českého novodobého divadla, tvorca piesne Kde domov můj (nar. 4.II.1808 v Kutnej Hore).

11.VII.1921 — Víťazstvo ľudovej revolúcie v Mongolsku, nastolenie prvej ľudovej vlády.

12.VII.1876 — V Lukovištiach (okr. Rim. Sobota) sa narodil Ivan Krasko, vln. menom Ján Botto, významný slovenský básnik, národný umelec (um. 3.III.1958 v Bratislave).

14.VII.1789 — Dobytím bastily v Paríži vyvrcholila Veľká francúzska revolúcia, najvýznamnejšia buržoázna revolúcia v Európe. Národný sviatok Francúzska.

14.—20.VII.1981 — Vo Varšave rokoval IX. mimoriadny zjazd PZRS, prvý mimoriadny zjazd v dejinách strany, ktorý schválil nové stanovy PZRS, ako aj uznesenia: k storočiu poľského robotníckeho hnutia a Program rozvoja socialistickej demokracie, upevňovania vedúcej úlohy PZRS v socialistickej výstavbe a spoločensko-politickej stabilizácii krajiny.

15.VII.1871 — V Brezne v Stredoslovenskom kraji umrel Ján Chalupka, slovenský drama-

VO VÍRE ŽIVOTA

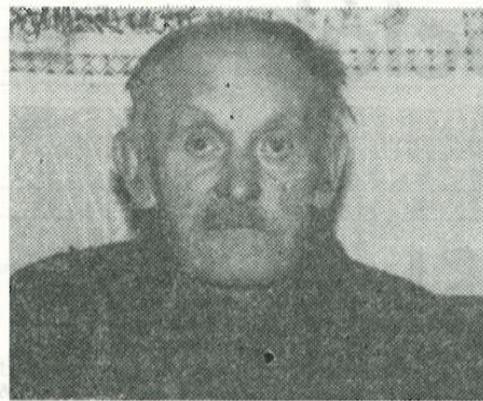
Jedným, ktorý stál pred tridsiatimi deväťmi rokmi pri zdrode našej Spoločnosti, je krajan MICHAL PETRÁŠEK z Krempáčov.

Narodil sa 15. septembra 1901 ako druhé dieťa v slovenskej roľníckej rodine Alžbety a Jána Petráskevovcov. Mal dve sestry a dvoch bratov. V rodnej obci chodil šest rokov do školy, kde sa učil len po maďarsky. Maďarčinu, ktorú sa v škole naučil, ešte podnes celkom nezabudol. Rodnú reč — slovenčinu a národné povedomie mu vstupovali rodičia. Neskôr sa sám zdokonaľoval v slovenčine čítaním novín a kníh, ktoré odoberal. Taktiež sa sám naučil poľský jazyk. Rodičia Michala hospodáriili na strednom gázdovstve a od malička musel pomáhať najprv v domácnosti. Keď bol väčší, otec ho priúčal roľníckemu povolaniu, a potom už gázdovali spolu. Po dovršení sedemnásteho roku, Michal dostal povolávací rozkaz a išiel na „asentíku“, ale naštastie ho na vojnu nevezali, pretože sa už chýlila ku koncu.

V júni 1924 Michal zviazał svoj život s devätnásťročnou Máriou Surmovou a dovedna začali gázdovať na otcovizni. O dva roky neskôr prestavali obytný dom. Mladý Michal Petráshek sa stal členom novoznáknutého hasičského zboru v Krempachoch koncom dvadsiatich rokov. Po niekoľkých rokoch ho hasiči zvolili za tajomníka a túto funkciu vykonával niekoľko rokov. Hasičom bol vyše dvadsať rokov.

Manželom Petráskevcom sa v roku 1930 narodil syn Ján a o tri roky Mária, v r. 1937 Helena a najmladšia Zofia v r. 1941. Pribudli ďalšie starosti — výchova detí. A keď vypukla druhá svetová vojna nastali naozaj ťažké časy. Michal Petráshek sa naštastie vojny nezúčastnil, len ho povolali v r. 1941 na vojenské cvičenie. Po skončení vojny Michal s rodinou nezažil pokoj. Prenasledovala ich, ba aj vyrabovala banda „Ognia“ za to, že boli Slováci. Syn Ján sa musel skrývať.

— Keď sa už koncom roka 1946 situácia

ukľudnila, začali sme sa my Slováci schádzať a rozmýšľať o zorganizovaní — hovorí krajan Michal Petráshek. V r. 1947 vznikli na Spiši a Orave Spolky Čechov a Slovákov. V Krempachoch stáli pri zdrode Spolku predovšetkým už nežijúci V. Krištofek, J. Kováčik, V. Surma a ďalší. Na prvej verejnej schôdzi sme zvolili výbor miestnej skupiny. Mne pripadla funkcia podpredsedu, ktorú som plnil do roku 1955. Vtedy ma totiž Krempašania poverili funkciou predsedu miestnej skupiny, ktorým som bol do roku 1962. V prvom roku činnosti Spolku sme mali len 151 členov. Potom sa počet z roka na rok zväčšoval. Pomaly ožíval nás kulturny a organizačný život. Najväčším našim úsilím bolo vybavenie vyučovania v základnej škole v materinskej reči. To sme dosiahli a v škole začali učiť učitelia zo Slovenska, ktorí sa ochotne zapájali a pomáhali nám v kultúrnej činnosti. Zakladali sme divadelné krúžky a folklórne súbory. Na obvodnej schôdzi sme chodili často peši alebo vozmo. Dobre sa rozvíjala spolupráca medzi jednotlivými miestnymi skupinami. Prichádzali k nám, alebo my sme chodili po iných dedinách s divadelnými predstaveniami. Necestovali sme tak ako dnes autobusmi, ale na vozoch s konským záprahom.

Pracovali sme s radosťou a chuťou, a čas sa vždy našiel. Ďalším našim cieľom bolo založenie slovenského gymnázia v Jablonke, kde sme sa iniciatívne podieľali pri výstavbe. Na schôdzach sa taktiež hovorilo o tom, že nutne potrebujeme krajanské slovenské noviny. A tak v júni 1958 začal vychádzať nás časopis Život, ktorý pri našej krajanskej práci bol a je neoceniteľným pomocníkom. Ešte dnes si živo spomínam na nás prvý

zakladajúci zjazd v r. 1957, ktorého som sa zúčastnil ako delegát. To sú predsa nezabudnuteľné zážitky. Zúčastnili sa ho krajania, ktorí zakladali Spoločnosť a aktívne sa podieľali na jej činnosti. Dnes už mnohí od nás odišli, ale nechali po sebe kus tvrdej a dobrej práce a výsledky tejto práce vidieť aj dnes. Naše dieťa — Spoločnosť — už bude mať 40. narodeniny. Keď sa pozastavím nad tažkým začiatkom, pevne verím, že snahy a ciele Spoločnosti, ktoré vytýčila moja generácia, budú naďalej prechádzať z pokolenia na pokolenie.

Po vojne život na dedine neboli ľahký. Aj v rodine Petráskevovcov sa neprelielo. Deti rástli, chodili do školy a učili sa dobre. Krajan Michal Petráshek chcel, aby sa jeho deti ďalej vzdelávali, ale na vzdelávanie boli potrebné peniaze. Preto okrem gázdovania si privyrábal ako tesár na stavbách. Keď deti skončili základnú školu, pobrali sa svedomím. Ján študoval na gymnáziu v Kežmarku, Helena a neskôr Zofia pokračovali na slovenskom gymnáziu v Jablonke. Po absolvovaní strednej školy v Jablonke pokračovali na vysokých školách. Dnes je Helena Paleníková stredoškolskou profesorkou v lyceu v Jablonke, Zofia pracuje ako knihovníčka v Hlavnej knižnici železničiarov vo Varsave. Syn Ján sa usidlil na Slovensku a pracoval ako inžinier. Žiaľ, v r. 1979 zomrel. Doma s rodičmi zostala dcéra Mária, ktorá hospodári na otcovskom gázdovstve.

Krajan Michal Petráshek sa vždy aktívne angažoval v prácach v prospech Spoločnosti i zapájal sa do verejnoprsopevňových prác v rodnej obci. Dlhé roky bol horlivým propagátorom a čitateľom krajanského Života. Vedľa v roku 1958 získal I. miesto v súťaži predplatiteľov nášho časopisu, za ktoré dostal turistický bicykel.

Za obetavú a aktívnu činnosť mu Spoločnosť udělila medailu Za zásluhy pre KSČS.

Krajania Mária a Michal Petráskevci sú už na zaslúženom dôchodku. Zdravie im však neveľmi praje. Michal Petráshek chodi s pomocou paličky, žiaľ, už dobre nevidí, čo je — ako hovorí — jeho nešťastím, pretože nemôže čítať. Knihy a noviny boli jeho záľubou. Ale napriek tomu sa naďalej zaujíma o dianie v Spoločnosti.

V júni tohto roku manželia Petráskevci oslávia krásne jubileum — 62 rokov spoločného života. Váženým oslavencom želáme veľa zdravia, optimizmu a pokojnú jeseň v spoločnom živote.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

tický spisovateľ a satirik (nar. 28.X.1876 v Hornej Mičine).

15.VII.1876 — Vo Lvove umrel Alexander Fredro, významný poľský dramatik, tvorca veselohier (nar. 20.VI.1793 v Surochowie pri Jarosławiu).

15.VII.1943 — Pri príležitosti 533. výročia historickej bitky pri Grunwalde sa v Selcoch pri Oke v ZSSR konala slávnostná príseha 1. divízie pechoty T. Kościuszku, ktorá sa stala základom Poľskej ľudovej armády.

17.VII.1941 — Nemci v Palmiroch pri Varšave v troch popravách 14., 20. a 21. júna popravili okolo 400 osôb. Medzi nimi boli o.l. vodca PPS M. Niedzialkowski, jeden z vedúcich konšpiračných činiteľov M. Rataj, vedúci činiteľ ľudového hnutia, bývalý maršálek Sejmu, náimestník prezidenta Varšavy; športovci — J. Kusociński a T. Stankiewicz, profesori Varsávskej univerzity, lekári, advokáti, dôstojníci a knazi. Transporty smrti odchádzali z Pawiaka do Palmir do 17. júla 1941, keď sa konala posledná poprava. V nasledujúcich rokoch okupácie sa popravy konali na iných miestach Kampinoského pralesa. Celkovo v Palmiroch popravili nacisti ok. 1700 osôb, v tom ok. 170 žien.

18.VII.1936—4.IV.1939 — V Španielsku vypukla rebélia gen. Franca, podporovaná fašistickým Nemeckom a Talianskom, ktorá bola namierená proti republikánskej vláde a pohliatila milión obetí.

20.VII.1926 — V Moskve umrel Felix Dzeržinskij, činiteľ poľského a ruského robotní-

keho hnutia, jeden z vodcov SDKPiL, významný revolucionár a sovietsky štátne činiteľ (nar. 11.IX.1877 v Dzierżonove vo vilnianskej oblasti).

20.VII.1944 — V rámci veľkej letnej ofenzívy sovietske a poľskej vojsk prešli Bug v oblasti Dorohuska. Nasledujúceho dňa bol oslobodený Čełm.

21.VII.1944 — V Čełme vyhlásili dekréty Krajinskej národnej rady (KRN) o utvorení Poľského výboru národného oslobodenia (PKWN); o zlúčení ľudovej armády a Poľskej armády v ZSSR do jednotnej Poľskej armády; ako aj o prevzatí zvrchovanej moci nad Zväzom Poľských vlastencov (ZPP).

22.VII.1944 — Poľský výbor národného oslobodenia vyhlásil historický MANIFEST k poľskému národu, ktorý nadväzoval na ideovú deklaráciu PRS a KNR a vyzýval národ do boja za oslobodenie Poľska v piastovských hraniciach na Odre, Nise a Baltickom mori, spojeného spojenectvom a priateľstvom so Sovietskym zväzom a medzinárodnými pokrokovými silami. Bol to prvý akt ľudovej moci, ktorý formuloval program revolučných spoločenských, hospodárskych kultúrnych a esvetových premien v oslobodenom Poľsku.

31. decembra 1944 bola uznesením KNR vytvorená z PVNO dočasná vláda Poľskej ľudovej republiky, ktorá prevzala moc v celej krajine.

22.VII.1966 — Konalo sa mimoriadne zasadnutie Sejmu PER, venované tisícročiu

poľského štátu, ktoré uzavrelo oslavu trvajúcu od 1960 r.

23.VII.1951 — Vo vyhnanstve umrel Philippe Pétain, maršál Francúzska, v rokoch 1940—1944 šef vlády vo Vichy, ktorá kolabovala s Nemeckami.

26.VII.1856 — V Dubline sa narodil George Bernard Shaw, významný anglický dramatický spisovateľ, irlskejho pôvodu, kritik a publicista, obnoviteľ anglickej drámy. Jeho divadelné hry si získali uznanie na celom svete. V r. 1925 obdržal Nobelovu cenu (um. 2.XI.1950 v Ayot St. Lawrence).

27.VII.1841 — V Piatigorsku umrel Michail J. Lermontov, ruský básnik, dramatik a prozaik, majster lyriky, čelný predstaviteľ romantizmu. Zahynul v súboji, ktorý vyprovokovali cárskie orgány (nar. 15.X.1814 v Moskve).

28.VII.1914 — Útok Rakúsko-Uhorska na Srbsko spôsobil vypuknutie prvej svetovej vojny, ktorá si vyžiadala vyše 10 miliónov obetí; 20 miliónov ľudí bolo ranených.

28.VII.1914 — Vyhlásenie nezávislosti Peru.

29.VII.1856 — V Prahe umrel Karel Havlíček-Borovský, vynikajúci český novinár a spisovateľ, satirik, publicista a verejný činiteľ (nar. 31.X.1821 v Borovej — záp. Čechy).

31.VII.1886 — V Bayreuthе umrel Ferenc Liszt, svetoznámy maďarský hudobný skladateľ, klavirista, dirigent, jeden z najväčšie stranejších hudobníkov 19. storočia (nar. 22.X.1811 v Doborjáne Sopron).

Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku

(1956–1961)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČISLA

V rámci príprav na zjazd sa Organizačný výbor začal usilovať o vydanie bleskovky, ktorá pravdepodobne vyšla. Mala mať názov *Krajanský život*.⁴⁴) Zase na samom zjazde sa najpravdepodobnejšie rozhodli požiadať o súhlas na vydávanie stáleho časopisu. Stal sa ním mesačník *Život*. Bol redigovaný v troch jazykoch — hlavne slovensky a česky a v menšom rozsahu poľsky.

Od svojho vzniku sa Organizačný výbor snažil realizovať ciele schválené neskôr v stanovách. Cinitelia Výboru mnohokrát cestovali, aby pomohli v organizovaní obvodov alebo zistili potreby jednotlivých stredísk. Navštívili Strzelin, Spiš, Oravu, Toruň, Lublin a Zelov.⁴⁵⁾

Ustredný výbor vzal na seba nevďačenú a veľmi háklivú úlohu mediátora v riešení konfliktov, k akým dochádzalo na území obývanom Čechmi a Slovámi. Konflikty najčastejšie vznikali z národnostných dôvodov. Mimoriadne často sa vyskytovali na území Spiša a Oravy, a to tak pre historické súvislosti ako aj aktivitu miestnych poľských a slovenských činiteľov. V októbri 1957 sa napr. na Národnom výbere v Novom Targu konala diskusia o slovenskej národnostnej menšine na Spiši a Orave, v ktorej predstavitelia tejto menšiny boli nútene postaviť sa proti názoru, že na tomto území nebolo žiadnych Slovákov.⁴⁶⁾ Ako sa zdá, hlavným zápaľným bodom boli otázky školstva, ktorým sa ešte vrátim.

Od svojho vzniku Spoločnosť začala využívať kultúrnu činnosť. Realizovala ju pomocou organizovania klubovní, klubov, hudobných či divadelných súborov, knižnic atď. Pomáhala v organizovaní a financovaní rôznych školení, ako napr. kurzov pre harmonikárov, kurzov varenia a pečenia, strihov a šitia alebo tanca. Zdá sa, že mimoriadne živou stránku kultúrnej činnosti bolo organizovanie a pôsobnosť slovenských súborov piesní a tancov na Spiši a Orave. Stali sa vizitkou slovenskej a českej kultúry v Poľsku.

Veľa úsilia vyvinuli pre zorganizovanie siede českých a slovenských knižnič. Na jednej strane sa snažili získať knihy a časopisy z Československa, zase na druhej strane sa usilovali vytlačiť určitý počet kníh v Poľsku. Výsledky týchto snáh nie sú známe. Všetko poukazuje na to, že nemohol byť príliš veľké, a to nie vinou Spoločnosti. Určitý počet kníh, ako aj českých a slovenských gramo-

platní dostala Spoločnosť ako dar od Česko-slovenského veľvyslanectva vo Varsave, ale celkom iste to neuspokojovalo jestvujúce potreby.

Ako už bolo spomenuté, jednou z najdôležitejších otázok pre Čechov a Slovákov bolo školstvo. Nevedno, kedy a kde začali po vojne pôsobiť školy so slovenským vyučovacím jazykom. Možno iba predpokladať, že na Spiši a Orave. V decembri 1946 krakovský vojvoda počas návštevy týchto oblastí slúboval otvorenie týchto škol.⁴⁷⁾ Vieme tiež, že v máji 1947 pôsobili dve slovenské školy — v Jablonke a Nižných Lapšoch.⁴⁸⁾ V tom istom roku Kuratórium krakovského školského obvodu pristúpilo k utváraniu ďalších ôsmich škôl; na Spiši v Kacvíne a Novej Belej a na Orave v Chyžnom, Jablonke-Boroch, Malej Lipnici, Podvlku, Oravke a Zubrici. Základným problémom bol nedostatok učiteľov, ktorí ovládali slovenčinu, preto kuratórium zorganizovalo kurz slovenského jazyka pre 50 poľských učiteľov zo Spiša a Oravy.⁴⁹⁾ Fakt, že to boli výlučne Poliaci, mal negatívny vplyv na hodnotenie týchto učiteľských kádrov slovenským obyvateľstvom. Napriek rôznym nedorozumeniam sa slovenské školstvo rozvíjalo, aspoň početne, a to viac, že rozhodnutím ministra školstva, jediným predmetom, ktorý sa mal vyučovať v poľštine, bol poľský jazyk.⁵⁰⁾

V školskom roku 1948/49 pracovalo už 30 základných škôl so slovenským vyučovacím jazykom (14 na Spiši a 16 na Orave). Navštevovalo ich 1932 žiakov. Avšak nie všetky tieto školy pracovali normálne, a to pre nedostatok učiteľov.⁵¹⁾ Pomerne všeobecný bol jav, že rodičia prenášali deti z jednej školy do druhej, z poľskej do slovenskej alebo opačne. Niekoľko to bolo spôsobené konfliktom situáciou, napr. nadmernými polonizačnými záクロkmi učiteľov, inokedy prichodom učiteľa z Československa, ktorý mohol zaistíť možnosť vyučovania v slovenčine.⁵²⁾

Cinitelom, ktorý obmedzoval rozvoj slovenského školstva tak kvantitatívne, ako aj z hľadiska úrovne vyučovania, bol — ako sme už spomínali — počet učiteľov. Tak teda v r. 1947–48 v 10 jestvujúcich školách, ktoré navštěvovalo 880 žiakov, pracovalo 16 učiteľov, a v r. 1950/51 v 33 školach s 2300 žiakmi bolo 58 učiteľov. Teda zlepšenie nebolo veľké. Pre zdolanie týchto nedostatkov sa usilovali o učiteľov z Československa, čo sa podarilo, a už v školskom roku 1951/52 pracovalo 23 učiteľov zo Slovenska, čo spolu

so 47 miestnymi učiteľmi trochu zlepšilo situáciu.⁵³⁾

Napriek zdanlivo impozantnému počtu škôl nesmieme zabúdať, že nie všetky boli „plné“ základné školy: 5 bolo štvortriednych, 1 päť- triedna, 7 šestriednych a 17 sedemriednych.⁵⁴⁾ Tažko hodnotiť takúto situáciu, keďže pravdepodobne situácia v poľskom školstve nevyzerala lepšie. Za kvalitatívnu zmenu možno uznať zavedenie v r. 1951 vyučovania slovenského jazyka v II.–IV. triede Všeobecnezdelenacieho licea v Zakopanom. Časť absolventov tohto licea pracovala neskôr v slovenských školách. Túto funkciu pre�zalo onedlho Všeobecnezdelenacie liceum zo slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke. Inú zmenu zaviedlo nariadenie ministra školstva z 20. augusta 1952, ktoré upravovalo otázky vyučovania v školách s nepoľským vyučovacím jazykom. Rozšírilo počet predmetov vyučovaných v poľštine: poľský jazyk, nauku o ústave, telesnú výchovu a vojenskú prípravu.⁵⁵⁾

Vzhľadom na veľkosť českej skupiny, jej školstvo vyžalo inaksie ako slovenské. Na území obývanom Čechmi boli zložitejšie potreby, dodatočne zaťažené podozrievaním, že medzi Čechmi sa môžu schovávať Nemci. Napriek nedôvere, ktorá z toho vyplývala v r. 1947 začala pracovať škola s českým vyučovacím jazykom v Kudowe-Zdroji.⁵⁶⁾ V roku 1948 začali organizovať druhú školu v Goscieciechach pri Strzeline. Rozhodli o tom preto, lebo v r. 1948 deti v tejto gmine prestali chodiť do poľských škôl a začali sa učiť súkromne doma v čestine.⁵⁷⁾

Evolúciu českého školstva ukazuje tabuľka.

Tak ako v prípade slovenského školstva, situáciu stážoval predovšetkým nedostatok učiteľov. V druhej škole — s hodinami čestiny — sa začalo vyučovanie pravdepodobne v januári 1949, po príchode učiteľov z Česko-slovenska.⁵⁸⁾

Česťinu učili aj na poľských školách v Zelove pri Lodži, ale po čase pre nedostatok záujemcov toto vyučovanie prestalo. Uvedená štatistika zahrňuje iba jednu školu s českým vyučovacím jazykom, lebo školu v Kudove-Zdroji zrušili v r. 1952, „kedže miestne, zdanlivo české obyvateľstvo sa vystahovalo do Nemecka.“⁵⁹⁾

Takto všeobecne vyzerala situácia českého a slovenského školstva, keď vznikla Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. V súlade s návrhmi svojich členov sa Spoločnosť chopila veci a sústredila sa na zaistenie čo najvyššej úrovne a množstva učiteľských kádrov, rozvoja siete škôl a ich technického vybavenia. V súvislosti s tým navrhovala založiť na univerzitách v Krakove a vo Varsave, popri už existujúcej českej filológii, katedry slovenského jazyka, organizovať pre učiteľov a žiakov letné prázdninové praxe v Československu a zväčšiť počet učiteľov spoza Karpát.⁶⁰⁾

Cinitelia Výboru ešte pred zjazdom intervenovali v ministerstve školstva vo veci rozšírenia českého a slovenského školstva, najmä strednej školy v Jablonke.⁶¹⁾ O týchto otázkach rokovali na UV PZRS, kde zároveň predložili postuláty Spoločnosti.⁶²⁾

Z ohľadu na dôležitosť problému, situácia Spoločnosti bola veľmi chúlostivá. Na jednej strane prostredníctvom organizačného výboru a neskôr ústredného výboru miestni činitelia chceli vybojať to, čo považovali za správne, zase na druhej strane Spoločnosť bola financovaná štátными dotáciemi a musela dodržiavať stanovy. V tejto situácii sa snažila plniť úlohu mediátora. Bola to nevďačná úloha, najmä keď z obvodných výborov prichádzali správy napr. o prenasledovaní detí, nútene ich, aby sa učili poľsky atď. Napriek tomu KSSCaS už na začiatku svojej existencie dosiahla veľký úspech tým, že vzbudila záujem ministerstva školstva o otázky českého a slovenského školstva. Ministerstvo poslalo komisiu, aby vec preskúmala na mieste, na Spiši a Orave.⁶³⁾ Sám príchod komisie nemohol veľa zmeniť v situácii slovenských škôl, ale aj tak vtedy vybavili, že napr. učiteľské kádre v jablonkom liceu budú tvoriť absolventi tohto ly-

SLOVENSKÉ ŠKOLSTVO V ROKOCH 1952–1958

	1952/53 S U	1953/54 S U	1954/55 S U	1955/56 S U	1956/57 S U	I. štvrtrok 1958 S U
Školy so slov. vyučov. jaz.	33 2471	33 2513	33 2395	30 2206	30 2093	28 1921
Školy s hodinou slovenčiny	1 50	2 29	2 30	3 110	3 41	4 93
	34 2521	35 2542	35 2425	33 2316	33 2134	32 2014

S — počet škôl U — počet žiakov

pramene: Materiály týkajúce sa stavu a perspektív rozvoja národnostného školstva, 1958, AAN - KSSCaS 30.

ČESKÉ ŠKOLSTVO V ROKOCH 1952—1958

	1952/53		1953/54		1954/55		1955/56		1956/57		1. štvročok 1958	
	S	U	S	U	S	U	S	U	S	U	S	U
školy s českým vyuč. jaz.	1	70	1	67	1	53	1	38	1	26	1	17
školy s hodinami češtiny	2	58	4	59	—	—	—	—	—	—	1	35
spolu	3	128	5	126	1	53	1	38	1	26	2	52

S — počet škôl U — počet žiakov
pramene: Materiály týkajúce sa stavu a perspektív rozvoja menšinového školstva, 1958, AAN-KSSCaS 30.

cea, ktorí absolvujú učiteľský kurz v Krakove. Iným úspechom bolo poslanie okolo 40 učiteľov na prázdninový kurz do Československa.⁶⁴⁾ Nepochybne intervencii Spoločnosti treba vziať urýchlenie prác nad učebnicami v slovenčine.⁶⁵⁾

Mediačná činnosť ústredného výboru spôsobila, že sa objavili námietky o.i. proti nevhodnému vybavovaniu školských otázok, rozbijaniu Spoločnosti na dve organizácie, jednu pre Čechov, druhú pre Slovákov.⁶⁶⁾ Zdá sa, že postavenie výboru začalo slabnúť. Žiaľ, čo treba konštatovať, v práci výboru sa prejavovala pasívita väčšiny členov. Celú prácu vykonával predsedca a dve-tri osoby z výboru. Neveľa zmenila ani reforma práce výboru, v dôsledku čoho mala vzniknúť kancelária ústredného výboru. Vznikla na základe uznesenia plenárneho zasadnutia 2. júna 1958, ale jej pracovná náplň bola schválená až 1. marca 1960. V kancelárii mala platiť prírsna deľba kompetencií, ale prakticky nič z toho nezrealizovali. O činnosti tejto kancelárie nieslo potvrdenia v prameňoch. Rôzne nedostatky v práci výboru sa prejavovali o.i. v tom, že nevedel, koľko členov má Spoločnosť, neorganizoval pravidelné schôdzky výboru a pod.⁶⁷⁾

Vecou, ktorá najviac škodila Spoločnosti, bola hospodárska činnosť vyvíjaná od r. 1958. Mala to byť realizácia postulátu o aktivizácii území obývaných Čechmi a Slovákm. Zároveň, pravdepodobne, mnohých činiteľov lákala sloboda, akú by získala Spoločnosť, keby sa stala nezávislá od štátnej dotácií. Vynútili si zmenu v stanovách, ktorá umožňovala hospodársku činnosť. Dostali na to súhlas min. vnútra. Predsedníctvo ústredného výboru na zasadnutí 27. apríla 1958 schválilo uznesenie o utvorení Spoločenského podniku pre výrobu a služby Produs dr. s.r.o.⁶⁸⁾ Počítali s tým, že príjmy z podniku umožnia finančovať spoločensko-kultúrnu činnosť. Stalo sa však ináč. Problém s udržaním existujúcich závodov začali výboru Spoločnosti zasťať základné ciele existencie.

Nebudem tu predstavovať všetky meandre hospodárskej činnosti, keďže túto sféru pôsobnosti Spoločnosti neustále trápili krízy, reorganizácie a sprenevery, ktoré ľahko možno objaviť na základe existujúcich prameňov. Okrem toho žijú ešte ľudia, ktorí pracovali v podnikoch Spoločnosti, čo náti k dvojnásobnej opatrnosti vo formulovaní úsudkov, k čomu ostatne historik nie je najlepšie pripravený. Všeobecne treba iba pove-

dať, že v riešení problémov podniku PRODUS použili „útek vpred“ t.z., keď napr. zistili v tomto podniku „prejavy činnosti odporújúce záujmom Spoločnosti“,⁶⁹⁾ založili paralelné podnik Produs II. Súčasne so vznikom podniku Produs dr. s.r.o. utvoril hospodársku radu, ktorá mala rozhodovať o týchto veciach, ale v skutočnosti si s tým nevedela poradiť. Hospodárska rada si to uvedomovala a tak začala likvidovať hospodársku činnosť. Nemohla však túto vec dokončiť. Koncom decembra 1960 počas konferencie činiteľov Spoločnosti v ministerstve, ktoré malo nad Spoločnosťou dozor bolo rozhodnuté o zrušení hospodárskej činnosti KSSCaS.⁷⁰⁾ Snahy, aby podniky prevzali iné inštitúcie bez ich zatvorenia, boli bezvýsledné. V tejto situácii dňa 25. júna 1961 plenárne zasadnutie Ústredného výboru schválilo užnesenie o likvidácii podnikov Spoločnosti.⁷¹⁾

Od roku 1959 odkladaný zjazd KSSCaS sa konal už ako mimoriadny zjazd a dňa 5. novembra 1961 schválil užnesenie o rozpustení Spoločnosti.⁷²⁾ Ďalším následkom bolo vyhlásenie Okresného súdu pre Varšavu-Pragu z 11. decembra 1961 o úpadku KSSCaS a ustanovení syndika konkúrnej podstaty pre likvidáciu hospodárskej činnosti.⁷³⁾ Možno predpokladať, že chybnej hospodárskej činnosti bola podstatnou príčinou porážky Spoločnosti. O iných príčinách možno iba polemizovať.

Upadok Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku spôsobil oslabenie spoločensko-kultúrnej činnosti národnostnej meniny Čechov a Slovákov. Túto medzeru sa uislovala zaplniť Československá kultúrna spoločnosť so sídlom v Krakove, ktorá vznikla 20. decembra 1961.⁷⁴⁾ Pod zmeneným názvom Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov — existuje podnes.⁷⁵⁾

KRZYSZTOF SMOLANA

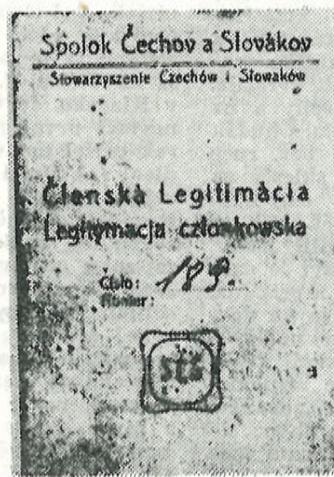
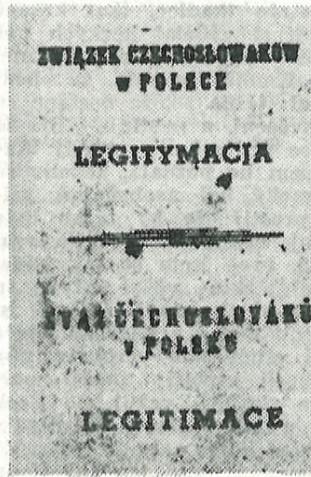
BIBLIOGRAFIA A POZNÁMKY

- 44) Organizačný výbor na RSW „Prasa“, 20.2.1957, AAN-KSSCaS 1.
 45) Správa zo schôdze organizačného výboru, 23.8.1956, AAN-KSSCaS 1.
 46) Život 1958, č. 7, s. 10.
 47) Krakovský vojvodský úrad v Krakove do MAP vo veci situácie na Spiši a Orave, 9.3.1947, AAN-MAP 775, 1.1-6.
 48) Dziennik Polski zo dňa 6.5.1947.
 49) Krakovský vojvodský úrad do MAP, 6.12.1947, AAN MAP 776, 1.141.
 50) Minister osvety na Kuratórium krakovského školského obvodu vo veci škôl so slovenským vyučovacím jazykom, 2.9.1947, AAN-min. osv., dočasná sig. 283.
 51) Minister osvety na min. zahr. vo veci slovenských a českých škôl, február 1939, AAN-min. osv., dočasná sig. 283.
 52) Školský inšpektor v Novom Targu písal na ministerstvo osvety, 24.3.1949, že v momente keď do školy v Hornej Zubrici (Orava) prišiel učiteľ z Československa, „mládež hromadne prešla do slovenskej školy. V polskej škole zostało teoreticky iba 17 detí a v skutočnosti iba 5“, AAN-Min osv., dočasná sig. 283.
 53) S. Mauersberg: Szkoly dla mniejszości narodowych w Polsce Ludowej, „Z badań nad organizacją Szkolnictwa“ Pracownia Ustroju i Organizacji Oświaty PAN, 1970, č. 3, s. 203.
 54) Noticka o otázkach školstva s českým a slovenským vyučovacím jazykom, odpoved KSSCaS na list Komisie UV PZRS pre národnostné otázky, 24.6.1957, AAN-KSSCaS 30.
 55) Vid poznámka č. 53, s. 195, 203.
 56) Minister osvety na Kuratórium wrocławského školského obvodu vo veci organizovania druhej školy s českým vyučovacím jazykom, 8.9.1948, AAN-min. osv., dočasná signatúra 283, ako aj súhlas ministra na jej otvorenie, (ten istý dokument).
 57) Kurátor Kuratória wrocławského školského obvodu ministriovi osvety vo veci učiteľského

- obsadenia v školách s československým jazykom (sic!) 30.12.1948, AAN-min. osv., dočasná sig. 283.
 59) Vid poznámka č. 53, s. 206.
 60) Požiadavky Československej kultúrno-sociálnej spoločnosti, 1956, AAN-KSSCaS 1.
 61) List členom Spoločnosti, 27.10.1956, AAN-KSSCaS 1; Požiadavky českej a slovenskej meniny adresované ministrovci osvety, 14.12.1956, AAN-KSSCaS 1.
 62) List členom Spoločnosti, 23.2.1957, AAN-KSSCaS 1. Vid list ústredného výboru na ministerstvo osvety vo veci stavu školstva so slovenským vyučovacím jazykom, 18.12.1958, AAN-min. osv., dočasná sig. 4893.
 63) Informácia organizačného výboru pre Spolok Slovákov na Spiši a Orave, 15.1.1957, AAN-KSSCaS 2.
 64) Ministerstvo osvety na Organizačný výbor, 22.2.1957, AAN-KSSCaS 2.
 65) O.i. ministerstvo osvety na ústredný výbor o čitanke pre VI. tr., AAN-KSSCaS 30.
 66) Správa zo zasadnutia predsedníctva ústredného výboru, 4.10.1959, AAN-KSSCaS 4.

- 67) Protokol z kontroly finančno-hospodárskej činnosti ústredného výboru KSSCaS, ktorú uskutočnilo min. vnút. od 9.9. do 26.9. 1960, AAN-KSSCaS 42.
 68) Výpis z užnesenia predsedníctva ústredného výboru, 27.4.1958, AAN-KSSCaS 20.
 69) Informácia o hospodárskej činnosti Spoločnosti zo dňa 11.1.1960, AAN-KSSCaS 21.
 70) Noticka z konferencie v min. vnútra dňa 29.12.1960 vo veci hospodárskej činnosti KSSCaS, AAN-KSSCaS 21.
 71) Ústredný výbor na min. vnútra, 30.6. 1961, AAN-KSSCaS 22.
 72) Syndik konkúrnej podstaty KSSCaS na predsedníctve národného výboru, 2.4.1962, AAN-syndik konkúrnej podstaty KSSCaS, dočasná sig. 22.
 73) Rozhodnutie súdu zo dňa 11.12.1961, AAN-syndik konkúrnej podstaty KSSCaS 1.
 74) Vid register AAN-syndik konkúrnej podstaty KSSCaS, dočasná sig. 26, ako aj Život 1963, č. 6, s. 6—7.
 75) J. Rusiecki: Od A do Z o odboroch a spoločenských organizáciach v Poľsku, Varšava 1979, s. 461—463.

Prvé členské legitimácie z obdobia vzniku našej Spoločnosti

Legitimacja członkowska
Členská Legitimácia

S.Č.S.

Towarzystwo Čechów i Słowaków
Spolok Čechov a Slovákov

Č.35/1.0/52

Božena Němcová

BABIČKA

(12)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Byla to za několik dní po prvním máji; byl čtvrtek, děti neměly školu a pomáhaly babičce v zahrádce zalívat květiny. (...) Babička hotova jsouc se zalíváním, nechala děti hrát, sedla na drnové sedátko pod modrý bez a pustila se do přádla, neboť nebyla zvyklá ani chvíli zahálet. Byla smutná, ani si nezpívala, ani si nevšimala černé slepice, která vešla otevřenými vrátky do zahrady, a když nikdo nebránil, na záhonku si hrabat začala. (...) Přišla zvést z Vídne od Jana, že nepřijedou v polovici máje, komtesa Hortensie že se těžce roznemohla. Dá-li jí Bůh zase zdraví, pak že by snad paní knězna se podívala na panství, jistu však že to není. Paní Terezka, když list přišel, plakala, děti také plakaly. Vilím měl na dveřích jen několik čárek ještě k smazání, a tu najednou bylo všecko těsení nadarmo. A ta dobrá, milá Hortensie že by měla umřít, to jim nešlo ani do hlavy; nezapomněly při žádném modlení občetovat otčenáš za její uzdravení. (...) S Janem měla přijeti Johanka, druhá dcera babiččina; chléla se na matku podívat, s ní se potěšit a také poradit, neboť se měla vdávat. Velice se již babička těšila, a nyní měla též po naději. Mimo to vše trápil ji Milív odvod. Mila byl švarný, upřímný hoch, Kristla byla hodně děvče, babička je měla oba velmi ráda, byla by přála, aby se za sebe dostali. Avšak i té radosti hrozila těžká rána, Mila šel ráno s ostatními k odvodu. To všecko leželo babičce v hlavě, a proto byla smutná.

„Babičko, jen se dívejte, Černá tu hrabe. Počkej ty opice! Všsa!“ ozval se Barunčin hlas, a babička pozvednouc hlavu, viděla slepici letět ze zahrady a na záhonku vyhrabaný důl. „To je kůže, jak si chytře přišla! Vezmi hrábek, Barunko, a oprav záhonek. Hleďme ji, a husy jsou tu také. Ono mne to volá, je čas, šlo by to na hrad, já se trochu zapomněla. Musím jim nasypat.“ To řkouc odložila babička vřetánko a šla si nakrmít drůbež. Barunka zůstala v zahrádce, srovnávajíc záhon. Za chvíli přišla Kristla. „Jste tu sama?“ ptala se nahlídnouc přes plot. „Jen pojď dále, babička přijde hned, šla sypat důbeži,“ zvala Barunka. „Kdepak je matka?“ „Sla do města navštíví kmotřinku; to víš, maminka pláče, poněvadž tatínek snad ani letos nepřijede, proto babička maminku raději posílá, aby se trochu vyrazila. My se všecky, tolík na tatínka těšily a na komtesu také, a všecko nám sklaplo. Chudák Hortensie!“ (...) Kristla sedla pod bez, ruce sepnuté položila v klin, hlava ji sklesla na prsa. Byla všecka ztracena, oči od pláče opuchlé. Vtom přišla babička zpět. „Už se vrátili?“ ptala se rychle. „Nevrátili ještě,“ zakroutila Kristla hlavou: „ale vždyt je daramo dělat si naděje. Lucka se prý zapřísáhla, že když ona Milu nedostane, anio já ho dostat nemám. Co ona chce, rychtář udělá, a pan správce udělá zase mnoho kvůli rychtáři. Správcovic slečinka nemůže zapomenut, že byl milovník její od Milu pohaněn, přilivá též žluči. (...) Chyba, velká chyba, že se to stalo s tím Taliánem; já se tomu tenkrát smála, ale teď nad tím pláču,“ pravila

Kristla. „To mne nejvíce trápi, že já vlastně vinna jsem.“

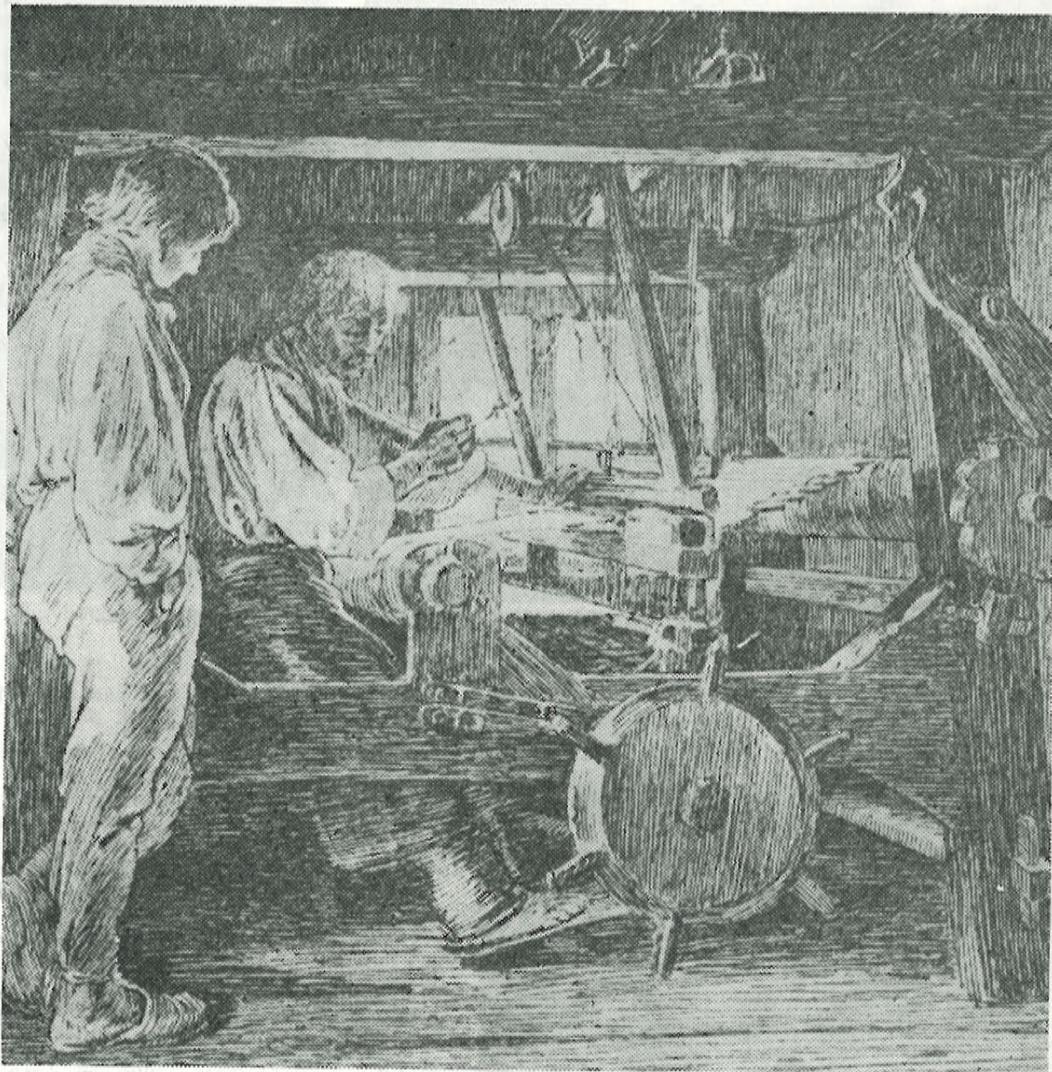
„Bláhová, proč bys vinila se, jako by tuhle ta sedmikráska za to mohla, když bychom, obě ji chtice mít, o ni se pohádaly. Tož já bych se musela také vinit, že jsem přivedla mého nebožtíka do podobné nesnázov; byla to skoro podobná případnost jako u tebe.“ (...) „Babičko, vy jste se již loňský rok o svátku pana Proška zmínila, že váš nebožtík podobného cos dokázal, zač utrpěl; povězte mi to nyní. Ujde chvíle, přijdem na jiné myšlenky, a sedí se tu pod tím bezem až milo“, prosila Kristla. Babička začala: „Byla jsem děvčice vyrostlá již, když začala Marie Terezie s Prusem vojnu. Císař Josef s vojskem přitáhl k Jaroměři a Prus položil se u hranic. V celém okolí bylo vojsko rozloženo i po vesnicích. V naší živnosti měli jsme několik sprostých vojáků a jednoho důstojníka. Byl to člověk lehké mysli, z těch, jimž se zdá, že hned každé děvče do svých tenat vpletou jako pavouk mouchu. Já ho zkrátka odbyla, ale on si z mých slov níčeho nedělal, střásl je sebe jako rosu. Když řeč nic neprosplála, zařídila jsem si všecky podchody tak, abych se s ním nikdež potkat nemusela samotná. Na trávu chodívala jsem časinko zrána, když ještě všecko spalo. (...) Jednou tedy zrána kosím, bylo to v sadu, tu slyším za sebou: „Pomáhej Pánbůh, Madlenko!“ Ohlídnu se, chci říci „Dejž to Pánbůh!“ ale nemohla jsem leknutím promluvit, srp mi vypadl z ruky.“ „Byl to ten důstojník, ne?“ vskočila jí do řeči Kristla. „Počkej jen, pomalu,“ pokračovala babička; „nebyl to důstojník, sice bych byla srp nepustila. To bylo radostné leknutí. Jiří stál přede mnou! Musím ti říci, že jsme se tři léta neviděli. To víš, že byl Jiřík syn naší sousedky Novotné, té samé, co se mnou byla, když jsme s císařem Josefem mluvily?“ „Ano, to vím; také jste nám povídala, že místo kněze z něho stal se tkadlec.“ „No ano, to byl jeho strýc vinenc; hochovi šlo učení jak by hrál, kdykoliv tatík pro něho do Rychnova jel, vždy slyšel jen chválu o něm. (...) Bývá ale tak, že člověk miní, a Pánbůh mění. Najednou, když byl na třetích vakacích, přišlo vzkázání z Kladsku od strýce Jiříkova, aby tam k němu přišel. Byl ten strýc tkadlec, tkal krásné činované věci; tím si vydělal hezkých pár zlatých, a že neměl žádných dětí, vzpomněl si na Jiříka. (...) Kmota myslila, že chodi v Kladsku do škol; těšila se, že dostane co nevidět první posvěcení, a medle — Jiří za rok přišel domů se podívat co vyučený tkadlec! (...) Hned jsem ho poznala, ačkoliv se velice změnil; vysoký byl neobyčejně, přitom tak pěkně urostlý, že by těžko bylo rovně mu pohledat. Sehnul se ke mně, vzal za ruku a povídá, proč jsem se tak lekla. „Jak se neleknout,“ říku, „vždyt jsi se tu octnul, jak bys s oblak spadl. Odkud jsi přišel a kdy?“ „Jdu přímo z Kladsku, strýc se bojí, poněvadž všude tam verbujou, aby mne někde nesebrali verbíři; poslal mne, sotva jsem se ze zkušené vrátil, do Čech a myslí, že se zde snáze skryjou. Protoulou jsem se šťastně přes hory, a tu jsem.“ „Ale pro pána Boha,“ povídám mu, „jen aby tě tu

nesebrali; co říká máma?“ „Já ji ještě neviděl. Ve dvě hodiny s půlnoci jsem dorazil na místo. Nechtěl jsem mámu budit. Lehneš si na trávu pod Madlenino okno, ona je raná, počkáš, až vstane, pak půjdeš, myslí jsem a lehl si na zelenou peřinu. Sotva svítá, a ty už kosiš. Já tě viděl u studně mýt, česat se, a sotva že jsem zdržet se mohl, abych k tobě nepřiskočil. (...) Ale teď mi pověz, jestli mne máš ještě ráda?“ Takovou řeč vedl. Jak jsem měla Jinak říci, nežli že mám, vždyť pak jsme se měli rádi od mladosti a jaktěživa mi na jiného myšlenka ne-přišla. Trochu jsme povídali, pak vklouzl Jiřík do chalupy k mámě, já zase šla povědět tátovi, že přišel. (...) Tři dny seděl Jiří ukrytý na hůře v seně. Měla jsem takový strach o něho, že jsem chodila celé dny jako zmámená ovec a zapomněla důstojníku se vyhýbat, takže jsem mu několikrát přišla do rány. On, myslí snad, že se chci dobrít, začal hned zpívat starou notou: nechala jsem ho mluvit, protože jsem se bála o Jiříka. Třetí večer jdu z chalupy, trochu jsem se u Jiříka déle zdržela, bylo už ticho všude a hodně tma, tu mi vběhne do cesty důstojník. Vyčíhal mne, že chodím večer ke kmotře, a tu si u sadu na mne počkal. Co dělat? Mohla jsem jen kříknout, ale Jiří na hůře každé hlasitější slovo byl zaslechl a svolat ho jsem se bála. Spolehlala jsem se na svoji sílu a když si důstojník nedal říci po dobrém, pustili jsme se spolu na pěst. Nesměj se, holka, nesměj, nekoukaj na mne, jaká nyní jsem; byl jsem ovšem nevelká, ale sporá, ruce moje, zvyklé na těžkou práci, byly tvrdé. Byla bych mu dobré odolala, kdyby byl ve vztek u nezačínal na mne lát a hrešit. Tím se prozradil, a na jednou jako hromová rána očtl se mezi námi Jiří, popadna ho za chrtán. „Je to způsob, s poctivým děvčetem se tu v noci práť, pane?“ křičel Jiří. Já ho chlácholila, prosila, aby pomyslil, v čem je, ale on držel pána jako v kleštích, zlostí se třesa. Přece si ale dal říci. „V jiné chvíli a na jiném místě bychom si něco jiného povíděli, ale zde není k tomu čas, tedy slyšte a pamatujte. To děvče je mojí nevěstou; nebude-li mít budoucně před vám pokoj, promluvime spolu jinak. Nyní jděte!“ Poté přehodil pána přes vrátku jako hniličku; mne pak vzal kolem krku a povídá: „Madlenko, pamatuj na mne, pozdravuj mámu a budete tu zdrávi, musím tu chvíli pryč, sice mne chytí. Nebojte se o mne, já znám každou stezku a jistě se protluču do Kladsku, kde se přece nějak ukryju. Přijd do Vamberk na pouť, tam se shledáme!“ Než jsem se vzpamatovala, byl ten tam.“ (...)

„A jak se dělo s Jiřím?“ ptala se Kristla s napnutostí poslouchajíc. „Nevěděli jsme o něm ničeho až do jara, poněvadž s těmi nepokoji nikdo nepřicházel. Byli jsme jako na trně. Přišlo jaro — a ještě nic; vydala jsem se na pouť, jak jsem byla Jiříkovi slišila. Slo více známých a naši mne jim dali na starost. Vůdce náš byl kolikrát v Kladsku, a tatík mu nařídil, aby mne tam dovedl, on tam znal každý kout. „Stavíme se u paní Lidušky, abychom se trochu spořádali,“ řekl vůdce, když jsme přišli do města. Vešli jsme do malé hospody na předměstí. K paní Lidušce zacházeli všickni, kteří z Čech přišli; ona byla z naší krajiny. S velkou radostí nás přivítala, museli jsme do její sedničky. „Jen se posadte, já tu jsem hned, jen trochu vinné polívky vám přinesu,“ pravila ochoťně a ztratila se ze dveří. Já měla srdce jako v kleštích, byla to radost, že se s Jiřím shledám, i strach, že se mu snad cos přihodilo zatím, co jsme o něm neslyšeli. Tu najednou zaslechnem venku známý hlas pozdravovat paní Lidušku a ji zase volat: „Jen dále, pane Jiříku, jsou tam poutníci z Čech!“ Dveře se rychle otevřely a v nich se ukázal Jiří, avšak zhlidnouc ho, zůstala jsem jako hromem omráčená. Byl ve vojenském šatu. Mně se dělaly mžitky! Jiří mně podal ruku, vzal do náruče a skoro s pláčem povídal: „Vidíš, Madlenko, já jsem nešťastný člověk; sotvaže jsem uchopil se řemesla a strášl se sebe, co se mi nelibilo, již mám zase nové jho na krku. Z deště jsem utekl a dostal se pod

okap. Kdybych v Čechách byl, alespoň bych sloužil svému císaři pánu, a zde sloužit mu sám cizímu." „Probeha té prosím, co to dovedl, že tě vzali?" povídám mu. „Inu milá, mladost nerozum. Nevěřil jsem zkušenému strejci, když jsem od vás utekl, všude se mi stýskalo, všecko mi bylo proti mysli. Šel jsem jednou v neděli s několika kamarády do hospody, nedbaje na žádné domluvy. Pili jsme, až jsme se opili, tu přijdu do hospody verbíři. (...) My nebyli svoji, verbíři nás obalamutili, a když jsem vystrízlivlěl, byli jsme já a Lehotský, můj nejmilejší kamarád, vojáky. Myslil jsem, že si hlavu strhnu, ale co dělat. Strýc také naříkal dost; konečně přemýšlel, jak by se alespoň celáta věc zlepšit dala, když ne napravit. Šel ke generálovi a to uprosil, že jsem zůstal zde, že se co nejdřív kaprálem stanu a — no, to si povíme ještě. Jen mi teď nedělej těžké srdce, jsem rád, že tě vidím." Museli jsme se potěšit, jakkoliv se dalo. Později dovezl mne Jiří k strýcovi, který nás rád viděl. Večer přišel také jeho kamarád Lehotský, hodný to člověk. Však si zůstali s Jiřím věrní až do smrti. Jsou už oba na věčnosti, a já tu ještě jsem."

„Vy jste se už domů nevrátila, babičko, viděte, dědeček si vás vzal?" vytrhla Barunka, která se byla dálno vrátila, babičku ze zamýšlení, do něhož padla při vzpomínce na ony blaženě strávené chvíle při tomto shledání. „Inu ovšem, nechtěl jinak dát. Dovolení k ženění, to bylo to, co mu ještě strýc vymohl. Čekali jen, až přijdem na pouť. Jiří na noc odešel, já zůstala noclehém u strýce. Byl to dobrý staroušek, dej mu Pánbůh nebe. Druhý den časně ráno Jiří přiběhl a dlouho se se strýcem o něco radili. Pak přišel ke mně a povídá: „Madlenko, řekni mi upřímně, na dobré soudomí, máš mne tak ráda, abys se mnou i zlé snášela, otce i matku opustila?" Já říkám, že mám. „Když ano, tedy zůstaň zde a bud' mojí ženou," povídá a uchopí mne za hlavu a líbá. Nikdy mne nelíbal, není ten zvyk mezi námi, ale to samou radošti nevěděl chudák ani, co dělá. „Ale co řekne máma, co řeknou naši?" povídám a srdce se mi trášlo radošti a tesknosti. „Co by říkali, vždyť nás mají rádi, vždyť nebudo chtít, abych se usoužil." „Ale můj bože, Jiříku, přece nám musí dát rodiče požehnání!" Jiří neříkal na to nic, ale strýc přistoupil k nám, poslal Jiříka ven a povídá: „Madleno, tys nábožná děvčice, líbis se mi, vidím, že bude Jiří štasten a že nejdřímo po tobě si naříkal. Já bych mu bránil, kdyby to byl jiný člověk, ale on má svoji hlavu. Kdyby mne nebylo, byl by si zoufal, když ho odvedli, já trefil ho potěšit, a sice tím, že jsem mu vymohl dovolení k ženění. Nemohu zůstat ve lži. Do Čech nesmí; a kdybys ty zase domů šla, kdožví zdali by tě vaši nepřemlouvali. Až budete svoji, pak pojedem spolu do Olešnice a rodiče ti požehnání neodeprou. Poutníkům dáme s sebou list. Pozejíří budete mít oddavyky ve vojenské kapli, já budu zastávat místo všich rodiců a beru si to zodpovídání na svědomí. Madlenko, podívej se na mne, mám hlavu jako snih, myslíš, že bych něco udělal, z čeho bych nemohl před Bohem odpovídat?" Tak mi řekl strýc a slze mu tekly po tvářích. Svolila jsem ke všemu. Jiří se div nezbláznil radošti. Neměla jsem více štěstva, než co jsem měla na těle. Jiří mi ihned kupil sukni, kabátek a granáty na krk k oddavkám, ostatní mi zaopatřil strýc. Jsou to ty samé granáty, co mám, mezu lánská naháčové barvy a oblakové barvy kabátek. Poutníci odešli, strýc jim dal s sebou list, že tam několik dní zůstanu a s ním přijedu, více nepsal nic. „Lepší bude, když si to povíme," minil. Třetí den ráno jsme měli oddavyky, vojenský kněz nás oddával. Paní Liduška byla starosvata, Lehotský byl mládcem, jeho sestra družice, strýc a ještě jeden měštan svědky, ostatně tam nebyl nikdo. Paní Liduška nám vystrojila snídaní, a tak jsme ten den v bázni boží a v radošti strávili, vzpomínajíc jen na naše domů. (...) Jiří chtěl hned, abych u něho zůstala, strýc tomu ale nedopustil, až se prý vrátíme z Čech a z vamberické pouti. Za několik dní jsme jeli do Olešnice, já a strýc.

Kresba: Adolf Kašpar

To divení, že jsem ženou, a matčin pláč, že je Jiří vojákem, nemohu vám popsat. Moje máma lomila rukama a ustavičně naříkala, že ji chci opustit, do ciziny jít za vojákem, až mi přitom vlasy vstávaly. Tatík ale vždy rozuměl a moudrý rozhodl. „Teď konec," prál; „jak si ustlali, tak budou spát. Mají se rádi, ať spolu zkoušeji; ty, mámo, vís, že pro mne opustila také otce i matku, a to je určení každého děvčete. Kdo za to, že Jiříka potrefila ta nehoda. Ostatně tam není služba dlouhá, až si tu robotu odbude, může přijít sem. A vy, kmotra, upokojte se, Jiřík je moudrý hoch a stýskat se mu nebude, o to se už postarál. Ty, Madlo, nepláč, Pánbůh ti dej štěstí, a s kým jsi šla k oltáři, s tím abys šla do hrobu." Těmi slovy dal mi tatík požehnání a slze ho polily. Mámy také plakaly. Moje máma, jakživa o vše starostlivá, měla hlavu plnou. „To je rozum od tebe," kárala mne, „nemá tam kouska peřin, ani náradí, ani šat, a vzdá se. Co jsem na své nohy vstala, neviděla jsem takový obrácený svět." Dostala jsem pořádně vybití, a když jsem měla všecko v pořádku, vrátila jsem se k Jiříkovi a neopustila ho až do smrti. Ta nešastná vojna, kdyby té nebylo, mohl tu být ještě. Vidíš, milá holka, že vím, co je radoš i co je žalost, co je mladost a nerozum," dokončila babička, položíc s mírným usměváním suchou ruku na Kristlino kulaté ramě.

„Mnoho jste zkusila, babičko, ale byla jste přece šťastna, dostala jste to, co srdce žádalo. Kdybych věděla, že budu i já po všem trápení šťastna, ráda bych je snášela, a byl musela i na Milu čtrnácto let čekat," pravila Kristla. „Budoucnost má Bůh v rukou. Co bude, to bude, tomu se, holka, nevyhneš, a nejlíp, když se odevzdáš pevnou důvěrou do vůle boží!" „Jakpak jinak; ale člověk se nemůže mnohdy vzpamatovat, a jestli mi Jakuba odvedou, budu naříkat. S ním odejde všecka radoš, s ním moje jediná podpora ztracena." „Jak to mluvíš, Kristlo, ne-

máš-li otce?" „Mám otce hodného, Pánbůh mi ho zachovej, ale je přece již starý, broukavý. Již letos ustavičně chtěl, abych šla za muže, by ho měl kdo zastat; což budu dělat, až jestli Jakuba odvedou? A já si přece jiného nevezmu, a když by se všickni na hlavu postavili, pracovat budu do úpadu, aby neměl tatík co broukat, a když to nepůjde — nepůjde, vdávat se nebudu. Ach babičko, vy ani nevěříte, jaké já mám trápení v té hospodě! Nemysletež na práci, bože zachraň, z té já si málo dělám, ale to, co musím mnohdy přeslechnout, to mne mrzí." „A od toho si nemůžeš pomoci?" „Prosím vás, jak? Kolikrát jsem řekla otcovi: Vidíte, tatíku, tak a tak to je, nertrpe takových hostů; ale on nerad komu co řekne, nerad by si hosty zradil, a tu mně vždy říká: Prosím tě, holka, řekni co chceš, jen nebud' hrubá, ať se hosté nezradí, vís, že je to naše živnost. Nemám být hrubá a nevlidná; jsem-li přívětivá, stanu se zase v lecjaké hubě ohryzkem; veselá, zpěvavá, jak jsem vždy byla, sotva budu, co si tedy počnu? (...) Kdybych vdaná byla, všecko by to bylo jinači; když se mi někdo nelíbil, řekla jsem Milovi, a jestli ho nemohl vystrnudit, pozoroval ho, že se netroufal ten člověk hrubě na mne kokounit. Ach babičko, kdybych já vám to mohla vypovědít, jak on mne má rád a já jeho, ale to se nedá," a děvče podeprouc lokte o kolena, vložilo tvář do dlani a zamílelo se.

V tom samém okamžení vstoupil tiše, ne-pozorován Mila do zahrádky. Jeho krásná tvář byla bolestí rozryta, jasné oči zkaleny; tmavokaštanové kučery, okolo čela se točící, byly ustříhaný, místo furiantské vydrovky měl na hlavě vojenskou čepici, na ní struček jehličí. Barunka se Milu lekla, babičce sklesly ruce ro klína, tvář jí zbledla a tiše zašeptala: „Potěš té Pánbůh, hochu!" Když ale Kristla hlavu pozdvihla a Mila ruku ji podává, skoro bezzvučným hlasem řekl: „Jsem voják, za tři dny musím do Hradce!" padla mu bez smyslu do náruče.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

V rytmie poľky tancujú Jozefína Kierpiecová — Kunda a Tadeáš Kapuščák — čert (Harkabuz)

Ach, ty oplan pytliacky — Vladislav Pieronek a Mária Gribáčová (Podvilk)

Námiet do reportáže hľadajú v oblakoch — Lucyna Bylina a Andrej Šoltýs (Vyšné Lapše)

Budem ešte krajšia? — sprava Alžbeta Arendáriková a Mária Krzysiaczeková a vzadu Halina Krempaská (Nedeca)

MALÁ LIPNICA

SCÉNICKÁ ŽATVA

Nie náhodou som si zvolil tento titulok. Tohoročná divadelná prehliadka KSSCaS, ktorej dejiskom bola 20. apríla t.r. Malá Lipnica, sa stala skutočným sviatkom nášho ochotníckeho divadelného hnutia. Zúčastnili sa jej štyri divadelné krúžky: z Nedeca, Vyšných Lapšov, Harkabuza a Podvilk. Piaty krúžok z Malej Lipnice v poslednej chvíli odstúpil v dôsledku nedorozumenia s obvodným inštruktorm. Avšak nejde tu len o počet divadelných krúžkov, hoci aj tento nie je zanedbateľný. Najdôležitejšia — podľa mňa — však bola vysoká úroveň predstavení a taktiež nový, netradičný spôsob stvárnenia divadelných hier, a nakoniec aj dobrá hra niektorých ochotníkov.

Divadelný krúžok Miestnej skupiny KSSCaS z Nedeca, ktorý viedie krajanča Zofia Bogačíková, predvedol 5 jednoaktoviek. Dve hry: Dvojčatá a Na rekreácii, predvedli žiaci a žiačky nedeckej základnej školy. Ďalej Nedečania predstavili Medicínu od Janka Jesenského, Ženicha s mašinou a Zubu od Zuzky Zgurišky. Nemali ľahkú úlohu, lebo hrali jednoaktovky, k tomu veselohry, založené na slovnom a situacom humore, nie je vôbec ľahko. Zvládli to však celkom dobре. Nedostatky sa prejavili v hereckom stvárnení divadelných postáv, chýbala výraznejšia hra gestami, mimikou a hlasovým zafarbením. Nechcel by som tu hodnotiť hru jednotlivých ochotníkov, ale nemôžem sa zdržať, aby som neupozornil na suverénnu a prirodzenú hru mladučkej, asi desaťročnej Márie Krzysiaczekovej. Chcel by som ešte v predstavení nedeckých ochotníkov vyzdvihnúť dobrú a pomerne čistú slovenčinu. Bola ich najväčšia prednosť.

Divadelníci z miestnej skupiny vo Vyšných Lapšoch vystúpili s inscenáciou Ivana Buškovčana Hľadanie v oblakoch, ktorý nacvičili pod vedením krajanča Jozefa Krišika. Dej tejto hry je veľmi jednoduchý, odohráva sa v horskej stanici, kde sa zidu náhodní cestujúci rôznych pováh a profesí. Poveternostné podmienky znemožnia premávkmu lánovky a tak sú náhodní cestujúci nútene prebyvať určitý čas spolu. Hlavný dôraz je položený na slovnom komizme, ktorý v podaní lapšanskej školskej mládeže nevynikol. Hovorili príliš ticho a hrali trochu stŕpnu. Zdá sa mi, že si zvolili príliš náročnú hru. Ale treba pochváliť ich odvahu pustiť sa do hry s tak mladými hercami, pre ktorých toto

vystúpenie bolo scénickým debutom, aj keď poznáčeným trémou.

S úplne odlišným a na našich javiskách novým predstavením prišiel divadelný krúžok miestnej skupiny z Harkabuza, ktorý v oravskom nárečí uviedol hru Kazimierza Przerwu-Tetmajera Ako žena čerta premohla. Hru do oravského nárečia preložil a režíroval krajan František Harkabúz. Všeobecne známy dej je presne zasadnený do oravskej reality, v ktorom sa našlo miesto na svadobný obrad, hru, spev a zábavu. Výborná, priam živelná hra a rýchly, komický dej dokázali nadchnúť aj náročného diváka. Hoci dedinského diváka možno tažko nadchnúť niečim, čo vychádza z jeho podstaty, aj keď by mu to malo byť práve preto blízkie. Je to však cieľavedomá túžba po novom. V tomto vystúpení by som chcel vyzdvihnuť dobrú réžiu a výbornú hru kr. Je-

S čertom na skusy (Harkabuz)

Rodinná výmena názorov divadelných manželov Šurinovcov, ktorých hrali Helena Strončeková a Jozef Gronský (Nedece)

Lúku vám dáme do árendy, musíme si pomáhať, veď sме rodina (Podvilk)

Krištáľový pohár našej redakcie získal divadelný krúžok MS KSSČaS z Nedece.

Mohlo by sa zdáť, že sa porota vyhla určeniu poradie divadelných krúžkov. Avšak každý z krúžkov mal svoje prednosti a aj nedostatky, ktoré sa nie vždy dajú objektívne posúdiť, aby sa niekomu neukrividilo. Ale chcel som pripomienúť, že jednou z úloh nášho ochotníckeho divadla je šírenie slovenčiny a iba dva krúžky splnili toto kritérium. Najlepšie z nich krúžok z Nedece, ktorý aj získal dodatočnú odmenu.

Diplomy vedúcim jednotlivých krúžkov odovzdal predseda ÚV KSSČaS kr. Ján Molitoris.

Na záver by som chcel vyslovíť uznanie organizátorom prehliadky v Malej Lipnici, a najmä krajanke Viktorii Smrečákovej a jej dievčatám zo súboru za organizačné úsilie a za celkovú prípravu vydareňho podujatia. Stalo to skutočne veľa námaha, lebo Malá Lipnica má veľmi skromné podmienky na organizovanie takéhoto podujatia.

A ešte jedna potešujúca skutočnosť. Keď sa bude mládež nadále zapájať do nášho divadelného hnutia tak, ako sme to videli na príklade Vyšných Lapšov a Nedece, vôbec sa nemusíme báť o jeho budúenosť.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Vzácni hostia a diváci — redaktori časopisu Slovensko — Vlasta Kunovská a Karol Fajth

Krištáľový pohár — cena našej redakcie — v rukách vedúcej divadelného krúžku z Nedece Zofie Bogačkovej

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(5)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Ignác Beňák, najmladší zo starostov obce na širokom okoli, miešal malú agrárnickú politiku iba v miestnom význame. Chodieval na okresný výbor i na sekretariát, ale do rozhodujúcich kruhov sa netisol. Necítil sa dobre medzi statkármami, zbytkármami a veľkonájomcami, ktorí spolu s polofabrikantmi a poloveľkoživnostníkmi predstavovali vedenie strany, ktorá mala názov — Republikánska strana malorolníckeho ľudu.

Administrátor Luka Valentovič zaviedol v Drienkovciach čistokrvný chov koní nóniusov oldenburského plemena. Starosta Beňák vymohol pomocou poslancu subvenciu na nákup plemenných kobyl až z Nemecka. Keď začali gázdovia, ktorí sa popridávali k Beňákom a farárovi, dobre tŕzit za žriebátu, prišiel zbytkár Zvalil s návrhom založiť spoločok pre plemenársky chov simentálskeho hovädzieho dobytka. Vtedy sa administrátor Valentovič a starosta Beňák prvý raz nepohodli. Knaz, ináč človek spolkársky založený, cítil sa obrúzganý chovom dobytka; kôň — to bolo preňho najprv ušľachtile zvieraj a až dlho potom užitočný tvor v hospodárstve. Starosta Beňák bol však človek realistický. Ráhal a vychádzalo mu, že na plemenných býkoch, kravách a jaloviciach zarebí oveľa viac ako na choroby háklivých a fahko chybám podliehajúcich koňoch, ktoré v poslednom čase i tak dobre kupoval iba vojenský erár. Pridal sa k Zvalilovi.

Ukázalo sa, že zbytkárov nápad bol prospešný pre Drienkovce, vzdialené od mesta. Mlieko nebolo pre gazdov dobrým artiklom; nemali sa kam s ním podieť. Domácke spracúvanie na maslo malo iba ten efekt, že cmarom a sirovátkou prikrmovali ošípané.

Jedine dvor na Podkose sa držal stranou od drienkovského plemenárskeho spolku. Starý Adamicavojtech opakoval:

— Pánboh stvoril volky a čert spolky, pánboh volky...

Helena mala v ňom tentoraz oddaného spojence. Chcela sa raz v živote vyvŕsiť na ľudoch z Panstva. Starý Adamicavojtech mal zase odpor ku všetkému, čo podnikal jeho úspešný švagor Beňák. Tak sa kone i kravy z dvora na Podkose odlišovali aj navonok od ostatných koní a krav v Drienkovciach, hoci neboli ani o chlp biednejšie alebo horšie od tých spolkárskych.

Gubanova usadlosť Hrašný mlyn ležala v drienkovskom chotári; aj matrične patrili Gubanovi do obce, boli však luteráni a hovorilo sa, že aj skupáni. Nestalo sa ešte, aby sa niektorý z Gubanovcov oženil s Drienkovčankou. Vodili si ženy spoza hory, luteránky v bieloslivkovomodrých krojoch, dobre urastené, medzi ľudi i do roboty. Až na túto poslednú, ktorú si priviedol starý Guban, keď mu prvá žena zomrela pri druhom pôrde. Chlapča, ktoré sa jej narodiло, akor-

by sa podobalo na mladučkú macochu. Macochu nebolo vtedy viac ako šestnásť rokov. Gubanovi ani raz nezľahla.

Hrašný mlyn ležal v Zvodnej doline na juhovýchod otvorennej a na severozápad chránenej Vítkovou horou. Z roviny ju nebolo vidieť. Tieň v Vítkovej hore padal na ňu už prostred popoludnia. Vari preto bývalo v potoku, ktorému hovorili Hrašný potok, vždy dosť čistej a studnej vody.

Prednú časť starého Hrašného mlyna Gubanovci prerobili. Na prízemí urobili veľkú kuchyňu. V nej sa obyvatelia najčastejšie združiavali. Pri kuchyni ostal neobývaný čeľadinec. Z bývalej zanášky na poschodi urobili tri spálne. V prvej spáva hospodár, v druhej obaja synovia a v tretej, v ktorej ostali ešte pôvodné mlynské schody do kuchyne — gazziná. Tak to zaviedol voľaktorý z predkov, a tak ostalo.

V obci sa Gubanovci objavovali zriedka. Tak ako sa mocne a pyšno držali čierne jedle nad horou v južnom svahu Karpát, držali sa aj Gubanovci, vysokí, rameňati a čierni. Pokiaľ siahala Drienkovčanom pamäť, boli si všetci podobní, akoby sa ich nedotkla krv žien, ktoré sa za nich vydávali. Otec Daniel Guban preráštol všetkých a iba starí ľudia spomínali, že jeho pradedo, ktorý ešte mlel, bol takého vzrastu. Len čo sa Gubanovci poženili, nechávali si fúzy. Keď si ich teraz niekto primysiel k tvári staršieho Gubanovho syna Samuela, mohol si byť istý, že rod bude pokračovať.

Mladý Guban si odslúžil vojenčinu ako klučiar vo vojenskej väznici. Až do Drienkovca prenikli chýry o tom, ako sa tvrdovochoval k odsúdeným vojakom. Po dvoch rokoch ho starý vyrekamoval a už tri roky spolu gázdovali. Samuel bol otcovi roveň. Na mladšieho bol starý dobrý, nezvykle zhovievavý, no jeho oko ako sa povie, nikdy na ňom nespocinulo so zaľúbením; Benjamín život zaplatila mater životom. Svoju prvú ženu čiernu Guban ťubil. Druhú, ktorá bola od neho o dvadsať rokov mladšia, iba mal.

Už týždeň rozoznávali v Drienkovciach dnenie frontu na východe. Večer čo večer vychádzali gázdovia na priedomia a pozorovali slabé záblesky nad horami z druhej strany rieky. Tak bežali dni, iba keď tu, ako keď fukne, nebolo svetla. Jeden večer, druhý deň a druhý večer.

Beňák vyslal mladých chlapov na zvedy. Vrátili sa s oznamom, že elektriky niet ani hore vodou ani dole vodou. Bud' z bombaradovali elektráreň, alebo ju už Nemci vyhodili. Večer načúvali na priedomiach pozornejšie, odhadovali, či sa front priblížil, a vtedy prišiel na spenenom koni v fahkej prútenej bričke zafŕkané blatom mladý Samuel Guban a zastal pred Beňákovým domom. Zrazu bolo okolo neho plno chlapov.

— Predvčerom zobraли chlapov a kone zo Šípkovic, včera už aj z Rakytovca. Teraz

Niže Drienkovic ležal voľakedajší veľkostatok baróna Springera, ktorý kúpil bohatý moravský sedliak Zvalil. V Drienkovciach sa majeru ďalej hovorilo Panstvo, hoci Zvalil a jeho synovia so ženami pracovali na poli ako ozajstní sedliaci. V kaštieli vládla robustná Zvalilová, ktorá si občas volávala na pomoc dorastajúcu Helenu Leštinovú. Keď raz obidve vešali záclony, v salóne sa nečakane objavil najmladší Zvalilov syn Václav, ktorý bol študentom a prišiel na prázdniny k rodičom. Helene sa zapáčil mladý Václav, zaľúbila sa doňho. Za celé prázdniny sa však stretli iba raz v drienkovskom chotári, kde Helene spoznala radosť prvého milovania. Tešila sa na ďalšie stretnutia, ale Václav odšiel do škôl bez rozlúčky. Nevedela mu to odpustiť. Chodievala potom na Panstvo ako predtým. Až pred svätodušnými sviatkami sa nečakane dozvedela, že Václava idú ženíť s fabrikantom dcérrou. Správa ju ohromila a dľho sa z nej nevedela spamaťať. V tom čase sa z vojenčiny vrátil Stefan Adamica, ktorému sa pekná Helena zapáčila. Za Štefana Adamicu sa vydala presne o rok, keď mala osemnásť rokov. Václava uvidela ešte raz, keď na Beňákovu žiadost ho počas vojny niekoľko dní skrývali v seníku, aby potom mohol ujsť do Turecka.

navečer rekvirujú v Dolných Opálkovicach, — rozprával nevzrušene málovavný Samuel. — Veľká dolina, hore, je plná vojska. Ustupujú.

— Ešte sú od nás na štyri chotáre, — povedal ustarané Augustín Leština.

— Každý deň nebudú rekvirovať... Tak sme nerobili ani my v Sedmohradsku... — oponoval Vendelin Črevo, ktorý musel byť pri všetkom, aby mohol za čerstva doniesť správu na faru.

— Toto je iná vojna, Vendel, — odbavil kostolníka Beňák. — Musíme niečo vymyslieť...

— Mali ste predať ako ja, a nemuseli ste mať starosti, — obližoval sa smädnou Ludoš Ďurík.

Stál bokom od gázdov, z ovisnutého červeného nosa sa mu rosilo na nepriadne, riedke hrdzavé fúzy.

— Ty si nemusel ani predávať, — hodil mu Augustín Leština. — Tie tvoje rebriny sotva nohy vliekli. Tie by veru ani Turci nerekvirovali... (...)

Beňákov prieskanný dom bol zariadený novým orechovým nábytkom. Zámožnosť sa z neho hlásila. Len kuchyňa bola starodávna. Veľkými kachličkami vyložený sporák dával príjemné teplo. Nad fažkým jesenovým stolom visela jednoduchá lampa; na stôl teraz padalo svetlo z troch sviečok. Okolo stáli drevené stoličky a pod oknom bola široká lavica, na ktorú si teraz Beňák unavene sedol.

— Tak hovor, čo mi otec odkázal, — obrátil tvár na mladého Gubana a zapozeral sa mu do očí. Páčil sa mu mladý chlap. Trocha pretiahnuté čierne oči ležali pokojne a ďaleko od seba. Spomedzi nich vystupoval mocný nos. Tvár sa končila hranatou, mierne vystupujúcou bradou. „Cierni sú ako Uhri,“ pomysel si Beňák.

— Ze treba odísť do hory. Najlepšie ešte tejto nocí...

— Odísť do hory... Ako...? Noci sú studené... takmer zimné ešte... Ženy a deti tu necháš... — Beňák rozmýšľal nahlas.

— Zatiaľ iba kone a mladých chlapov. Po tých Nemčúri najviac idú...

Beňák znova uprel oči na mladého Gubana. Sedel pokojne, ruky mal na kolenách. Ako z duba vytiesaný.

— Kam...? — vyrazil Beňák.

— Na viac miest. Máte sa poradiť, — siahol si do vrecka a rozložil na stole kus katastrálnej mapy. — Otec posielajú...

Beňák si pritiahol papier, dlaňou ho vystrelal a sklonil sa k nemu.

— Tak, aby boli prístupy, čo by ich nebolí zďalek vidieť, — hovoril mladý Guban.

— S kym sa otec radil...? — naroval sa Beňák.
Mladý Guban pokrčil plecami. (...)

Pod Vítkovou horou sa udržal sneh najdlhšie z celého drienkovského chotára, ba aj z celého východného svahu Malých Karpát. Drienkovčania hovorili, že je to z opačného prúdenia vetrov. Teplý predjarný vánok z roviny zachytával južný smerom ako ko-hútia pazúr zahnutý výbežok Vítkovej hory, zakončený vápencovým útesom. Na tomto útese umiestnil Ignác Beňák stálou hliadku. Výhľad na rovinu a na cesty mala výborný a zrána či v podvečer bolo počúť každé vrzutie kolesa, každé zaškripanie kameňa na ceste. Okrem toho ležali celé Drienkovce za útesom ako na dlani. (...)

Hliadka mala za úlohu dať znamenie dyhom v tom prípade, ak by spozorovala niečo podozrivé z ktorejkoľvek strany. Po Vítkovej hore sa roztratili košinové vozy i doštenáky s tým najcennejším, čo Drienkovčania mali; pri ojach boli poprvážované kone a na skúpom slunku sa vyhrievali hune, ktoré gazdovia kládli na noc cez kone, aby im nepoprechladali. Všetko ostatné nechali gazdovia vo dvoroch a v chalupách na opateru starých Ľudí a mladých služov, pokial ich aj cez zimu držali.

Simon a starý Leonard išli hliadkovať, no kone zo dvora na Podkose neboli v hore. Helena pozamykala bránu spredu, podoprela kolikmi zadnú bránu pri stodole, ktorou sa vychádzalo rovo do poľa, a zostala so všetkým v kúri.

— Zo svojho sa nepohnem! — odpovedala rozhodne Beňákovu, keď jej prišiel oznámiť, že gazdovia sa rozhodli odísť s koňmi i s tým najcennejším a najpotrebnejším do Vítkovej hory. — Ja prečkám tu!

— Ako myslíš... — zachmúril sa Beňák. — Ty máš vždy svoju hlavu...

— Doteraz ma neoklamala, — ohradila sa Helena.

— No len aby...

Adamicavojtech a Hermína vobec nevychádzali zo svojej výmenkárskej izby, nevyšli ani ješt. Helena im nosila raňajky, obed i večeru. V menšej dennej izbe, v ktorej sa jedávalo iba v zimných mesiacoch, keď v otvorené kuchyni s vysokým klenutým ohniskom pod kamenným komínom surovo prefahovalo, jedávali teraz iba dievčatá a obaja paholci, Šimon a Cyrián. Odkedy Ľudia odíšli z dediny do Vítkovej hory, usídli do aj v malej dennej izbe na Podkose tiesňivé napätie. Obaja služovia by boli najradšej išli s otatnými do hory, no Helena zaryto mlčala a robila sa, akoby sa nič nedialo.

Akoby zázrakom po celý čas sa v Drienkovciach neukázal ani jeden nemecký vojak. Večer čo večer v dedine všetko zamieralo. Ani plamienok svetla neprenikol z okna, striebriatá inovatka na strechách zaklinala každé ráno do mŕkvoty aj vrabce, ktoré by ináč vystrájali pod striekami stodôl. A tak priklad Heleny Adamicovej začali nasledovať niektorí gazdovia. Len Beňák nepovoloval. Nechcelo sa mu veriť, že by vojna obišla práve Drienkovce. Čoraz menej si nachádzal miesto v Hrašnom mlyne, kam sa utiahli jeho štyri dcéry a Melánia. Často chodieval na útes k hliadkam, dlho tam vysedával i po zotmení, keď už hliadka odísla, a pozoroval, ako záblesky z kanónov každý večer čoraz bližšie ožiarujú temnú oblohu a čoraz bližšie sa rozlieva žiara požiarov. (...)

Nedaleko dediny sa ozvalo konské frknutie, za ním hned druhé, smelšie, dlhšie. Una-venené zvieria zachytilo pach maštalí.

Tri páry očí sa zabárali do tmy, ktorá sa miešala s chladným oparem, vystupujúcim zo zeme. Troje uši spoločne zachytilo pomaly, akoby ustráchaný škripot koles na ceste. Až sa zrazu spoza uhlia Ľudíkovej stodoly, krčiacej sa v starobe ponad cestu, zjavil koník s ušľachtilou úzkou hlavou, sotva prepletajúc prednými nohami. Tahal ligotavý čierny landauer s červenými kolesami, ojcia

Kresba: Areta Fedakova

boli tiež červené. Čiernu čabruku s perom vytŕčal dopredu ako čepel.

Keď sa kočiar priblížil na rozoznanie, uvi-del Beňák na kozliku žilnatého starca v špi-catej baranici a v bunde s vysokým, napros-triedku vypĺznutým golierom. Smiešny sta-rec držal liace ako cimbalomé paličky. Za-ním v lóži kočiara sa chlúila tenučká pos-tavička, zakrútená do kožušiny potiahnutej červeným plyšom. Vedľa nej ležal do koleska skrútený pes s veľkými bielymi flakmi a s tenkým dlhým ťufákom.

— Dvaja či tria, — utrúsil Beňák pos-meňne na Simona a rezko vykročil na cestu, no nie celkom do jej stredu, ale ani nie na okraj. Koník zastal sám od seba. Mal dosi putovania. Starce na kozliku zímal červenými a zaslichenými očami na obrivoitú gazdovu postavu.

— Dobrý večer vám. Kdeže, kam...? — opýtoval sa Beňák. S citom ozajstného ko-niara pristúpil k ušľachtilemu zvieratu. Pre-siel mu dlaňou po dlhej, no neodborne ošetrovanej šíji, potlápal ho a potiahol za šti-cu pod čelenkou. Kôň sa zachvel a trocha podlomil v predných kolenach.

— Treba ho vypriahnuť, napojiť, nakŕmiť, očesat... — riekoval Beňák a obrátil sa k Ši-monovi. Ešte stále neodstupoval od koňa. Odborník mu položil ruky pod popruhy na hrudi a zakrútil hlavou: — Taktô vás ďaleko nedovezie... — Ošacoval starca na kozliku. — Kam máte namierené takto opro-ti noci...?

— Za Moravu, — odpovedal čudný po-honič. Kôň unavene ffkal a prestupoval z nohy na nohu. Každú chvíľu sa mohol zo-sypať.

— Viete, aký je to ešte kus cesty...? — Beňák konečne poodstúpil od ojíčok na lan-daueru.

Starec krútil bezmocne hlavou a obrácal sa ku kôpke ľudských kostí pod kožušinou obšítu červeným plyšom. Sinavá, úzka jem-ná tvár vykľzla z akéhosi čierneho čepca. Suché čierne oči preleteli po gazochoch, ktorí obklesili kočiar. Tažké temné viečka spadli na oči a ozval sa hlboký hlas akoby puknu-tého zvona:

— Čo chceú tí Ľudia, Gellért...?

— Pýtaju sa, kam ideme, milostivá kon-tesa... — odpovedal starec. Oči mu behali z gazu na gazu. Beňák pristúpil ku kočiarovej lóži, položil si lakeť na rámovanie a energicky riekoval:

— Vravím, že vás ten koník ďaleko ne-potiahne. Treba ho vypriahnuť a opatriť!

— Opýtaj sa ho, Gellért, kde je tu zá-jazdný hostinec! — zadrnčal hlas spod pri-krývkou.

Gellért nepozbieranl dosť odvahy, aby sa

na príkaz kontesy opýtal Beňáka. Beňákovu pretelel úsmev po tvári. Chytil koňa za uzdu a potiahol ho smerom k svojej bráne. (...)

Kontesa traslavovo schádzala. Gellért sa na svoj vzhľad veľmi svížne zošmykol z kozlika a postavil sa hned za svoju panu. Na-ježený chrt stál na štyroch nohách a ne-chcelo sa mu z koča.

— Alon, seri, — vyzvala ho kontesa veľ-mi jemným tónom; chrt sa ešte väčšimi zhrbil a opatrne zoškočil na zem, gánica jedným okom do tmy dvora, skádal zneulo-urazené, zlostné vrčanie Beňákovho Nera.

— Nemáme elektriku, — riekoval Beňák. — Pôjdem dopredu, rozsvietim sviečky. — Ob-zrel sa a viadal, ako starý Gellért berie spod zadného sedadla kovovým teplaním ozbo-nenú mahagónovú skrinku strednej veľkosti. Uslinený Ludoš Ďurík zímal naňho.

— Co tu ešte stojiš? Už si mal bežať! Po-môž mu, nevidíš, že nevládze!

— Čo je tam...? — vyhľkoval z Ludoša.

— Zlato, čo by tam bolo, — odvrkol pos-meňne Beňák už z pitvora. — Diamanty...

Vo veľkej Beňákovnej obývacej kuchyni sa rozložilo teplo. Cez slabé svetlo sviečky na stole padal do miestnosti chladný svit me-sačného splnu. Beňák sedel na svojom ob-vyklo meste na lavici pod oknami, oproti nemu kontesa, akoby vystrihnutá z čierno-bieleho krepového papiera, a kúsok za ňou Gellért. Všetci mlčali. Beňák si prezeral ruky na stole, spinal ich a rozpinal. Konečne sa odhodlal k slovu:

— Neviem, či je to akurát, takto dva starši Ľudia pustiť sa len tak nič po nič svetom...

— Milostivá kontesa majú v Tirolsku vy-datú sestruru... — bojazlivо odvetil Gellért.

— To chcete v tom landaueru a na tom koníku zájsť až do Tirolska...? Ved' to ani fažný nie je...!

— Jazdecký, milostivej pani kontes... s veľkou ľutostou v hľase odpovedal Gellért. — Aspoň do Linca, stade už potom īahšie...

— No pánboh s vami, ja by som... — Beňák nepovedal, čo by on. Vstal a riekoval: — Idem sa pozrieť na koňa...

Idúcky zavadił pohľadom o skrinku. Po-lovičku z nej zakrývala kontesa dlhou, rias-natou sukňou. Beňáka napadlo, že v nej bude asi posledne imanie opustenej kontes... už tušil, o koho ide. Vedelo sa, že žije v chátrajúcom kaštieli hned za riekou, že vobec nevychádzza von a stýka sa iba so staručkou kuchárkou a týmto tu, vraj komorníkom Gellértom, rodeným Pešanom, čo sa naučil po slovensky toľko, koľko vedela kuchárka.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ZIVOT

Cislo 6/1986 Ročník 29 19

ZO ZASADNUTIA PREDSEDNICTVA ÚV KSSČaS

Na svojom pravidelnom zasadnutí v Krakove sa 16.III. tr. zišlo predsedníctvo ústredného výboru KSSČaS, ktoré viedol predseda ÚV Ján Molitoris.

Účastníci zasadania sa o.i. zaobrali otázkami realizácie pracovného plánu našej Spoločnosti, schváleného na 4. pléne ÚV. V tomto kontexte o.i. upresnili niektoré úlohy vyplývajúce z plánu a určili čas a miesto všetkých najdôležitejších krajaníských podujatí v tomto roku – prehľadok, súťaží, rôznych osláv a akcií, výstupení súborov a pod. Prerokovali tiež niektoré otázky týkajúce sa realizácie spolupráce KSSČaS s Maticou slovenskou, ako aj kultúrnej výmeny so susedným Dolnomoravským okresom v rámci spolupráce pohraničných oblastí.

Veľa miesta venovalo predsedníctvo ÚV problematike vyučovania slovenského jazyka v školách na Spiši a Orave. V súvislosti s tým rozhodlo, že hlavná pozornosť našej organizácie sa tento rok sústredí predovšetkým na školy, kde sa tento predmet už vyučuje a bude sa spieť najmä k zvýšeniu počtu žiakov navštievujúcich hodiny slovenského jazyka v týchto školách. Preto sa do akcie zápisov na slovenčinu majú širšie než doteraz zapojiť výbory a aktív mestských skupín, ktorým v tejto akcii budú pomáhať jednotliví členovia predsedníctva a ÚV, určení na zasadnutí.

Na záver členovia predsedníctva ÚV prerokovali rad organizačných otázok súvisiacich s bežoucou činnosťou mestských skupín a obvodov KSSČaS.

J.S.

NOVÁ BELA

Našu obec Novú Belu poznajú skoro všetci krajania na Spiši

JOZEF MIRGA

a Orave. Malebne položená nedaleko rieky Biakly, vyznačuje sa pravidelnou zástavbou pozdĺž dvoch ulíc: spredu obytné domy, potom maštale a nакoniec stodoly. Obec hraníci s Lopusznom, Děbom, Krempachmi, Tribšom a Gronkovom. Prakticky všetky novobanské gazdovstvá sú dobre vybavené potrebným náradím a v celku dobre hospodária. Pestujú najmä obilie a zemiaky, ktorými zásobujú obyvateľov skoro na celom Podhali. Nová Bela je veľká obec, v ktorej žije vyše 1100 obyvateľov. Má pekné asfaltové cesty, vodovod, pekne zariadené domy a iné civilizačné výrobky, čo spôsobuje, že patrí k najmalebnnejším dedinám v širokom okolí. Na týchto výsledkoch sa významne podieľali členovia správy obce, ako napr. Ján František Bednárik, terajší ríctár Jozef Bryja a ďalší.

Prečo o tom všetkom píšem a zdôrazňujem malebnosť Novej Belej? Preto, že tento priam idlický obraz kazí veľké smetisko zriadené na našom chotári od strany Lopusznej, kam zvážajú rôzne odpadky zo široka-daleka. To nám nedáva spať. A hoci sa v posledných rokoch čoraz viac hovorí vo všetkých masovokomunikačných prostriedkoch o ochrane životného prostredia a podniká sa v tomto smere rôzne akcie, na nás sa to asi nevzráhuje, ba zdá sa, že bude ešte horšie. Totiž dopočul som sa, že pri Novej Belej majú postaviť závod na utilizáciu smeti, ktoré sem budú dopravovať možnože z celého vojvodstva. Ze nám to skazi vzduch a prinesie aj iné, pre obec nepriaznivé následky, o tom som presvedčený!

V súvislosti s tým pýtam sa tých, čo sú za to zodpovední, či nemožno a nemalo by sa zriaďovať smetiská niekde na neobývanom území, zdaleka od ľudských sídlisk a na nerolníckom chotári? Podľa mňa odpoveď je len jedna a jednoznačná: možno a treba. Som presvedčený, že takéto miesta sú v Nowosączskom vojvodstve, len ich treba pohľadať.

JOZEF MIRGA

SVÁTEK ZELOVSKÝCH KRAJANEK

V klubovni KSSČaS v Zelově jsme 8. března uspořádali slavnostní večírek u příležitosti Dne žen. Pro krajanky bylo připraveno malé pohoštění. Předseda OV KSSČaS Zenon Jersák předal kvíci a blahopřání krajance Kimmerové jako představitelce našich zelovských žen. Eva Jersáková (na snímku) a Anna Smetanová zahrály krajanek na harmoniku; pak si zazpívaly s doprovodem harmoniky a poslechly si dechovku z magnetofonového pásku. Setkání uplynulo v příjemném ovzduší, o čemž svědčí rozesmáté tváře krajanek na našem snímku.

ZENON JERSÁK

OPÄŤ O MATÚŠOVI ZO ZUBRICE

Pred desiatimi rokmi, v Živote č. 5/76 sme uviedli zaujímavý príspevok od kr. Jána Kovalíka o dolnozubickom rodáčovi Matúšovi, ktorý bol na začiatku tohto storočia známu postavou na Hornej Orave a hrdenom mnohých rozprávaní. Teraz sme dostali ďalší príspevok o Matúšovi, ktorý sa sice niektorými faktami nie vždy zhoduje s rozprávaním J. Kovalíka, ale predsa dokresluje túto skoro legendárnu postavu. Ostatne, v rozprávkach to už tak býva...

Kedysi dávno, keď Orava bola ešte pod nadvládou Rakúska-Uhorska, žil v Dolnej Zubrici chudobný chlapec, ktorý sa nazýval Matúš Caja. Otec mu rýchlo zomrel a mladý Matúš zostal s matkou hospodáriť na nevelkém gazdovstve. Keď vyrástol, dostal povolávací listok na vojenčinu, kam sa mu však nijakovsky nechcelo ísť. Začal rozmyšľať, ako sa vyhnúť vojenskej službe, až prišiel na nápad, že bude predstierať blázna.

Matúš narukoval a bol zadeleňaný do Trenčína. Prihlásil sa na veliteľstvo, kde s nahluplým výrazom tváre oznámil, že prišiel k nim so Židom a Ingácom na velikanskéj mašine, čo robi buch-buch, buch-buch... Zaradili ho k pešiakom a hned' na druhý deň začal výcvik. Po istom čase sa mu pokazila baganača. Keď mu ju suster načas neopravil, išiel Matúš na výcvik s jednou rôhou bosou, ale začiernenou krémom. Všimol si to veliteľ a napriek Matúšovmu vysvetľovaniu poslal ho do basy.

Matúš dalej predstierał blázna. Raz mu dôstojník vydal rozkaz: Zajtra, Matúš, budeš deky prásiť! Zavčas rána, ešte nezačalo svítati, vrazil Matúš do ruky pracháč a začal nemilobohu mlátiť po posteliach a spiacich vojakoch až zobudil celé kasárne. Nastal veľký hurhaj, ktorý sa veliteľstvu dľho nepodarilo utíšiť. Samozrejme, Matúš išiel opäť do basy. Potom za trest ho po-

slali plieť do záhrady, kde sa pustil tak horivo do práce, že vlastne pošliapal a zničil množstvo hriadiok so zeleninou a kvetmi. A tak priamo zo záhrady milého Matúša zase museli zavrieť. Viac času strávil v temnici ako na slobode. Vždy, keď ho vypustili, niečo vyparil.

Raz, počas ranného nástupu, keď celá rota stála v pozore, Matúš nečakane zreval: Kukajte, akú rybu chytli! — a ukázal rukou k rieke, kde práve rybári lovili ryby. Rady vojakov zaklínsali a z desiatok hrdiel zaznel húronsky smiech, až sa kasárne otriasali.

Nepomohli prosby, ani hrozby. Matúš ďalej simuloval a to tak dokonale, že napokon asi presvedčil veliteľstvo jednotky o svojej pomäteneosti. A tak chtiac-nechtiac museli ho z vojenčiny prepustiť. V sprievode jedného vojaka poslali ho domov. Cestou sa zastavili v krémke v Jablonke, kde si vyhľadnúty voják checel niečo zajest. Matúš čakal hladný. Potom sa však nepozorované výtratil z krémky a pobral sa späť k vojsku. Vojak ho dobehol až o hodinu a nasilu priviedol do Zubrice. Matúš aj doma vystrájal, že sa ho vlastná mater vylakala. Až keď voják odišiel, priznal sa, že to bola pretváračka, aby ho prepustili z armády. Potom zvážnel a po jeho „bláznovstve“ nezostalo ani stopy. Ba áno, o jeho príhodách sa rozpráva po celej Orave.

GABRIELA PAVLÁKOVÁ

LIST ZO SLOVENSKA

Vždy, keď sa mi dostane do ruky váš kultúrno-spoločenský časopis Život, rád si v ňom zalistujem a s veľkým záujmom si prečítam rubriky, ktoré som si už stihol obľúbiť. Sú to predovšetkým rubriky — Čitatelia a redakcia, Sport a hudba, Mladým, mladším, najmladším a rubrika Poézia.

Prekvapuje ma, aký veľký rozsah venujete kultúre, konkrétnemu umeleckému slovu a veľmi maťeši, že sa snažíte svojim čitateľom v Poľsku zreprodukovať to najlepšie, čo u nás vyšlo a vy-

chádza, či ide o klasikov, alebo žijúcich autorov. Babička Boženy Nemeckej, to je dielo, ktoré snáď nikdy nezostáre. Má a bude mať čo povedať nielen nám, ale i našim potomkom a román Petra Jaroša, Tisícročná včela, ten ste tiež nevybrali a neuverejňovali na pokračovanie v Živote iba náhodou — ved' je to román, ktorý mal u nás v CSSR obrovský úspech a jeho filmové stvárnenie tento úspech ešte zväčšilo. A taktiež nezabudnuteľné poviedky Karla Čapka iste pootešili krajanov v Poľsku a prehľobili tak ich záujem o české a slovenské umenie slovo. Túto Vašu snahu o zameranie sa na literatúru a zmapovanie čo najväčej časti českej a slovenskej tvorby Vaši čitatelia určite oceňia a som si istý, že oceňujú vždy, každý mesiac, keď dostanú do rúk Život.

No napriek tomu všetkému by som mal malú pripomienku, alebo skôr návrh. Ide o to, že na stránkach Života sa čitatel môže iba zriedkakedy stretnúť s tvorbou mladých, začínajúcich autorov žijúcich v Poľsku a písucích po slovensky. Myslím tým hlavne poéziu.

Určite sa medzi čitateľmi Života nájdete dosť mladých ľudí, ktorí o poézii java záujem a možno už podnikli prvý, aj keď nesmelé literárne krôčky. A tito začínajúci autori tiež iste v okruhu svojich známych majú zopár čitateľov poézie a tak by sa dala vytvoriť dosť široká základňa talentov. Pod pojmom — mladi začínajúci autori — myslím autorov, ktorí ešte knižne nepublikovali a majú, alebo chcú mať skúsenosti s publikovaním časopiseckým. Bolo by na Vás, urobiť výber a zhodnotiť kto z nich môže a kto nemôže publikovať časopisecky.

Isteže, bolo by s tým trochu robota, trochu práce, ale určite by sa Vám oplatilo pracovať s mladými a prehľbiť tak Vašu snahu o skvalitnenie a novátoriský ráz kultúrnej časti Života.

Keby ste v rubrike Mladí — mladší — najmladší otvorili „minirubriku“ — Okienko pre talenty — a raz za mesiac by ste jednu — dve najlepšie básne vytlačili, určite by ste tým prehľbili záujem o slovenský jazyk medzi mladými a určite by ste tým utužili vzťah mladých krajanov k literatúre. A to je, myslím si, jeden z cieľov, ktorý si Život pri svojom vzniku predsažal splniť.

Toto je samozrejme iba návrh čitateľa, ktorý rád číta Život a fandi mu. Dobre viem, že by to bola pre redakciu práca navyše, ale bola by to určite práca, ktorá sa opäť, pretože mladý dopisovateľ, respektive mladý autor — to je budúcnosť a redakcia, ktorá si mladých autorov dokáže vychovávať, tá vidí do budúcnosti, pretože každý mladý autor, každý dopisovateľ, raz musel začínať... A okrem toho, takúto prácu s mladými by ocenili nielen čitatelia.

Ja sám sa venujem poézii a publikoval som a publikujem časopisecky v Novom Slove, v Literárnej prí. Smeny, v Nedelnej Pravde, v Romboide a pod., už dlhší čas a viem teda, že mladí sa od poézie neodstahujú, skôr naopak, ale to by už mala byť mladá poézia a pre mladých a na

základe tejto skúsenosti som Vám napisal.

Vás časopis Život je skutočne dobrým šíriteľom českého a slovenského uměleckého slova a ja nezávisle na tom, či moje slová o okienku pre talenty budete brať do úvahy alebo nie, zostanem Vašim pozorným čitateľom. V prílohe Vám posielam niekoľko svojich veršov, aby som ako sa vraví, „nehovoril do vetra“.

Želám Vám, teda celému redakčnému kolektívu, veľa osobných a hlavne pracovných úspechov po celý rok a čitateľom Života želám len to, aby Život nestratil nič z úrovne, ktorú má a aby ich i nadalej mohol zabávať i poučovať tak, ako to robil doteraz.

So srdiečným pozdravom

Miroslav Prekop
Nová 6
942 01
SURANY

Teší nás vysoké ocenenie Života a radi prijíname návrh nášho čitateľa zo Slovenska. Dúfame, že nezostane bez ozvy, že sa nám ozvú mladí, začínajúci autori a začnú posielat svoje pravotiny. Radi ich uverejníme. Na ukážku uvádzame čitatelovu báseň.

REDAKCIA

VIRTUÓZKE

Za úsmiev skrývať stopy pýru a prsty mávať traslavé, keď mlčky sadáš ku klavíru a ja zas za stôl ku káve. O chvíľu nájdete Beethovena a na mňa celkom zabudneš. Snivaš si do nôti zahfadenej Snivaš si svoje a ja tiež. Zatváraš klavír. Padá šero. Ticho mi hlavou zamotá. Vtedy sa nájdem nad papierom a písem verše o notách.

PSALI O NÁS

slovanský prehled

C. 4/85

„MORAVCI“ NA RATIBOŘSKU A HLUBČICKU

Je pomérne zřídka zmínovaným faktom, že územní rozšíření českého jazyka nebylo v minulosti zcela tototožné s historickými hranicemi Českých zemí. Na některých místech tvořilo autochtonní české obyvatelstvo určitý přesah přes zemskou hranici. (...)

Zvláště složitá situace se vytvořila v případě Hlučínska, Ratibořska a Hlubčicka — oblasti kolem Hlučína a dnešních polských měst Ratiboře (Racibórz) a Hlubčice (Glubczyce) ve Slezsku, jež byly do roku 1742 (resp. 1763), kdy je uchvátil pruský král Bedřich II., součástí zemí koruny české. Jedná se o oblasti přechodných česko-polských náročí, kde je mimorádně obtížné vytyčit striktně jazykovou hranici.

Již ve středověku a zejména pak od poloviny 18. století do roku 1920 (Hlučínsko) a 1945 (Ratibořsko a Hlubčicko), kdy byly součástí pruského Slezska, byly tyto kraje navíc silně germanizovány. Oblast Hlučínska a část Ratibořska byly v roce 1920 připojeny k ČSR; řada obcí se stejným nářečím a kulturními tradicemi na Ratibořsku a Hlubčicku však zůstala i nadále za hranicemi našeho státu a po roce 1945 se stala součástí Polska.

Většina lingvistů se kloní k názoru, že hlavní nářeční hranice českých jazykových jevů probíhají ve zmínovaném úseku záhřeby již za dnešní státní hranici, na území PLR. Tyto nářeční hranice však nejsou totožné s hranicí slísky českého, resp. polského národního uvědomení.

Autochtonní obyvatelstvo řady obcí Ratibořska a Hlubčicka se totiž nepovažovalo ani za Čechy, ani za Poláky. Novodobé české ani polské národní uvědomení, spjaté s formováním těchto národů, nemělo možnost sem proniknout. Ani 200 let německého panství však u místního obyvatelstva nevykořenilo vědomí zvláštěho etnického původu a rovněž tradiční středověké pojednání „národa“, založené na teritoriálním principu. Místní obyvatelé se tedy označovali (a záhřeby dodud označují) za „Moravce“ (ohlas středověkých svazků s Moravou) a i svůj jazyk prohlašovali za „moravský“. Součálost s Čechy z „království“ a jejich tradicemi nebyla a není prakticky pocítována. Jaká je vlastní historie tohoto světobýného a pozoruhodného autochtonního obyvatelstva zmiňovaných oblastí?

Ratibořské knižectví bylo historicky součástí starého Slezska; naproti tomu Hlubčicko náleželo k Opavsku, jehož právní postavení v historii kolísalo mezi příslušností k Moravě a ke Slezsku. Opavsko bylo až do 13. století osídleno českým obyvatelstvem. Postupující německá kolonizace však záhřeby pozměnila národnostní složení některých částí kraje; německý jazyk zde ve 14. století převládl nad českým. Na počátku 15. století však na Opavsku začíná pronikání češtiny, která se zde brzy stává jedinou úřední řečí. Řada měst, jako Hlučín, Dolní Benešov, Bavorov (Baborów), aj. se počítala, jiná, jako Opava, Krnov, Bruntál či Hlubčice, zůstávala nadále německá. Čeština se stala rovněž úřední řečí Ratiboře a její vliv odtud přesahoval i na Opolsko a Gliwicko.

Jako jediný úřední jazyk se čeština udržela na Opavsku až do konce 17. století. Po páráze českých stavů však dochází k nové germanizační vlně, která zasahuje města i venkov. Na Opavsku pozvolna dochází k určitému vyrovnání s němčinou; na Ratibořsku se čeština v plně říši udržela až do roku 1742. Po tomto datu, kdy celé Ratibořsko a část Opavská (včetně Hlubčicka) byly připojeny k Prusku, začíná definitivní vytlačení češtiny a nástup germanizace; čeština se záhřeby udržela pouze ve školách a kostele, a to v pruském Opavsku až do 70. let 19. století. Kontakt se spisovnou češ-

tinou byl prakticky přerván; rovněž moderní české národní uvědomení do této oblasti nemohlo proniknout. Přesto však dochází k některým projevům vědomí svébytné identity pruských „Moravců“, uskutečněných především vlasteneckými kněžími. Např. od roku 1893 vycházel v Koberičích týdeník „Katolické noviny“, vliv na etnické uvědomení měly i některé listy z rakouských českých zemí, např. Opavský besedník, vydávaný otcem Petra Bezruče — A. Vaškem. Dochází rovněž k snahám o parlamentní zastoupení „Moravců“ v pruském snemu.

V průběhu 19. století se území českých dialektů v pruském Slezsku rozpadlo na několik osrov. Nejvysunutějším z nich byla oblast města Bavorov. Některé vši byly zcela nebo záhlaví germanizovány; projevil se i vliv polonizace. Po připojení Hlučínska v roce 1920 připadla větší část území s „moravským“ hovořícím obyvatelstvem k ČSR; za novu státní hranici však zůstala řada dalších „moravských“ obcí. Celkem je pro období před první světovou válkou udáváno na Ratibořsku 6 čistě, na Hlubčicku 14 čistě či většinou „moravských“ obcí a 4 osady s moravskou menšinou, celkem asi s 13,5 tis. obyvateli, hovořícími českými dialekty.

Po druhé světové válce dochází k odchodu velké části „Moravců“ do Německa. Do kraje naopak přicházejí polští přesídleni z východu. Postupně je tak počet autochtonního obyvatelstva — především na Hlubčicku — výrazně eliminován. Dochází k pronikání polského jazyka, „moravskému“ blízkého, který dnes na sledovaném území převládá. U nejmladších generací je už silně patrný i příklon k polskému národnímu povědomí. S „moravským“ jazykem a citením se dosud můžeme setkat u řady osob v šesti obcích na Ratibořsku, kde jsou téměř vlivy ovlivněny i příslušníci mladší generaci. Naproti tomu na Hlubčicku již proces rozpadu této skupiny vstoupil do závěrečného stadia. V souvislosti s oběma sledovanými terény (zejména Ratibořským) lze tedy dnes hovořit o do jisté míry živém „moravském“ povědomí a tradici. Je tak zajímavé připomenout si alespoň částečně minulost těchto krajů, ležících mimo dnešní území našeho státu, svázaných však s jeho historií, jak o tom dnes svědčí i české nápisu na některých místech.

LEOŠ SATAVA

Dňa 2. apríla t.r. umrel v Nedeci vo veku 59 rokov kraján

STEFAN KUŽEL

Zosnulý bol členom našej Spoločnosti od jej založenia. Odišiel od nás obetavý krajan a dobrý človek.

Cest jeho pamiatke!

MS KSSCaS v Nedeci

VLÁDA HODNOTÍ...

Ministr zemědělství, lesnictví a potravinářského hospodářství přednesl na zasedání předsednicka vlády zprávu o stavu zemědělství a potravinářského hospodářství v roce 1985.

V letech 1983–1985 se vytvořily a upevnily kladné procesy v zemědělské výrobě. Stabilní zemědělská politika, řada ekonomicko-organizačních řešení a lepší zásobování výrobními prostředky umožnily dosáhnout značného zvýšení zemědělské výroby.

Byl zaznamenán vzrůst finální výroby zemědělství ve srovnání s obdobím 1981–1982 průměrně o 7,3 proc. Tak značného vzrůstu

bylo dosaženo díky lepším efektivitě hospodaření a snížení materiálové náročnosti výroby o 13,4 proc. Čistá výroba stoupala v letech 1983–1985 průměrně o 4,9 proc. ročně. Vysoké tempo růstu výroby bylo zaznamenáno v zlepšeném hospodářství, zejména ve státních statcích.

V rostlinné výrobě došlo k výraznému pokroku. Výnosy obilí ve zmíněném období ve srovnání s lety 1976–1980 byly o 20 proc. vyšší. Těchto dobrých výrobních výsledků — přes nižší minerální hnojení a výpěstní půdy — bylo dosaženo díky lepšemu osevnímu materiálu a prostředkům na ochranu rostlin v příznivých atmosférických podmínkách.

Je třeba zdůraznit, že při značném omezení dovozu krmiv došlo k citelnému zvýšení stavu hospodářských zvířat a zvýšení výroby masa o 9,6 proc. v roce 1985. Úkoly rybářských hospodářství byly překročeny o 15 proc.

V roce 1985 došlo také ke značnému zvýšení výroby potravinářského průmyslu. Ve srovnání s lety 1981–1982 vzrostla průměrně o 9 proc. Investiční náklady ve stálých cenách byly o 20 proc. vyšší než v roce 1982. Je však třeba připomenout, že příliš malý přírůstek výrobních kapacit byl zaznamenán v obilním a mlýnském, cukrovarském, bramborářském a chladírenském průmyslu.

V realizaci investic v potravinářském komplexu bylo v minulém roce dosaženo vzrůstu o 2,3 proc. ve srovnání s rokem 1984. Úkoly vytyčené v národní hospodářském plánu na leta 1983–1985 byly splněny na 96 proc.

V uplynulých třech letech se značně zlepšilo zásobování zemědělství krmivou, zemědělskými stroji a zařízeními. Mnoho kritických připomínek však vyvolala jako výrobních prostředků a zásobování náhradními díly. V loňském roce se snížily dodávky minerálních hnojiv a prostředků na ochranu rostlin.

VIETE, ŽE V JÚLI...

... sa musia skončiť ošetrovacie práce pri okopaninach, odstraňovať buriny z plantáži zemiakov a repy;

... po skorých zemiakoch je treba siať medzikultúry;

... neoneskorovať zber repky a ozimného jačmeňa, po kosení strnisko ihned zaorať a brániť, potom siať krmivo-vrástliny: medzikultúrovú kukuricu, vlcí bôb, pelušku, sedadelu, horčicu, slnečník, repku a facellu;

... výpnut strniská, najlepšie pred plytkou orbou;

... treba pripraviť stroje a špagát, pripraviť miesto na stohy, vyčistiť sýpky a pôjdy, pripraviť miesto na presypávanie zrna;

... na plantážach zemiakov určených na sadenie urobiť druhú selekcii, bojovali s pásavkou zemiakovou a zemiakovou nákažou: PROTI PÁSAVKE ZEMIAKOVEJ POUŽIAT: Decis 2,5 EC, Enolofos, Evisect 90 SP, Gamakarbatox emulznej alebo tekutý, Iposos 25 alebo 50, Metofos tekutý, Ripcord 40 EC, Unden, Zolo 35 EC alebo 30: na poprašovanie: Gamakarbatox M alebo v prášku, Gamametox v prášku; PROTI ZEMIAKOVEJ NÁKAŽE POUŽIAT: Medjan zinačnatý (Cynkomiedzian) Cynkotox, Dithane M 45, Mankuprox, Medjan 50, Polyram Combi, Ridomil Plus 45 WP, Sanspor;

... kravám sa v špičkovom období dojivosti musia pridávať jaderne krmivá, dokonca vtedy, keď ich kŕmim zelenými krmivami: zvyšné zelené krmivá po vysušení silážovať;

... keď prasatá ukončia šest týždňov, prasnie a mláďatá pripravujeme na odlúčenie: 4–5 dní pred odlúčením prasnice postupne znižujeme dávku krmív, aby v deň odlúčenia hladovala: po odlúčení nechávame prasatá v koteri ceste dva alebo tri týždne: prvé dva týždne prasata kŕmim, šetrne, nedávame im vysokobielkovinové krmiviny, ale zato hojne napájame — takýto postup umožní predísť opuchline; prasnice postupne zväčšujeme dávku krmív a pozorujeme, či sa dobré prisúšila, potom zväčšujeme množstvo energetických krmív (zemiaci a šrot) až do ruje a krytie. Zväčšené dávky krmív dajú efekty v podobe skoršej ruje a väčšieho množstva prasiat;

... robime selekcii kureniec, dobré vyrastené a operené husi vykrmujeme.

Kedy možno začať scelovanie...

Hoci uplynuli už štyri roky, čo Sejm schválil nový zákon o scelovaní pozemkov — doposiaľ nie je dostačujúco popularizovaný. Prečo? Boli totiž roky, v ktorých scelovali po 400–500 tis. hektárov a po nadobudnutí platnosti nových predpisov iba po 30–40 tis. ha ročne. Preto je vhodné připomenúť, že nový zákon — v protiklade k predchádzajúcemu — dáva veľkú právomoc samotným účastníkom scelovania a vidieckej samospráve. A preto:

• Scelovanie môže byť uskutočnené len na návrh rolníkov; práce úradne nariadené sú vyhradené iba pre mimoriadne okolnosti;

• porovnateľnú hodnotu pôdy — tj. cenu pôdy v jednotlivých triedach určujú samotní účastníci komisácie;

• voľba rady účastníkov scelovania sa uskutočňuje na plenárnej vidieckej schôdzi; zloženie komisie povolené pre prešetrovanie námitok si tiež vyžaduje schválenie tejto schôdze;

• deľba pôdy patriacej vidieckemu spoločenstvu sa môže uskutočniť v priebehu scelovania, ak s tým bude súhlasit rozhodujúca väčšina členov tohto spoločenstva;

• takiež pôda, ktorá je v spoľočnom vlastníctve niekoľkých rolníkov, môže byť s ich súhlasom rozdelená pre každého zvlášť.

V súlade s novým zákonom možno začať scelovanie vtedy, ak o to požiada viac ako 50 percent rolníkov z danej obce, vlastnici aspoň 0,50 ha pôdy alebo vtedy, keď tí, ktorí predložia návrh, budú vlastníť gazdovstvá, ktoré spolu tvoria viac ako polovicu pôdy danej obce.

Úradné scelovanie môžno začať iba vtedy:

• keď roztrúsená pôda SPF (PFZ) má celkovú plochu prekračujúcu 10 proc. povrchu danej obce a tato pôda nemôže byť bez scelovania racionálne obhospodarená, alebo tiež:

• keď o scelenie pôdy požiada osoba, ktorá má pôdu nevhodne položenú a tento návrh podporí plnohospodárska komisia gminného národného výboru konstatujúce, že zlepšenie rozloženia pôdy v gazdovstve navrhovateľa nezhorší podmienky hospodárenia iným majiteľom pôdy.

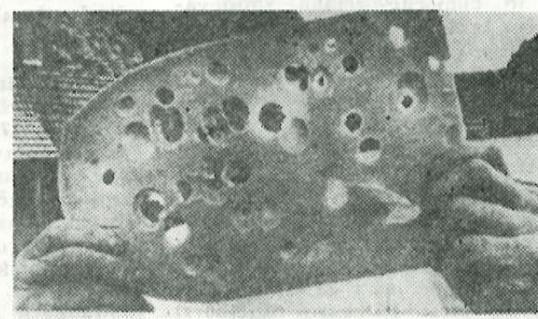
Scelovanie pôdy môže zahrňovať jednu alebo niekoľko obcí a dokonca pôdu iba niekoľkých gazdovstiev nachádzajúcich sa na dôvažok nielen v danej gmine, ale dokonca v lubovoľnom vojvodstve. Zákon okrem toho v širokom meradle umožňuje doplatok za vydelenie neúplného pôdného ekvivalentu. Samozrejme toto umožňuje, so súhlasom zainteresovaného, výdatne vplývať

vať na zlepšenie plošnej štruktúry gazdovstiev.

Rolník sa môže v priebehu scelovania zbaviť časti jemu patrnej pôdy a obdržať ekvivalent v hotovosti alebo tiež môže lubovoľne zväčšiť gazdovstvo v prípade, že uhradi príslušný doplatok. Samozrejme že hodnota zanechanej a kupovanej pôdy sa musí vyrovnávať. Vyrovnanie v tomto prípade uskutočňuje Banka hospodárenia s potravinami, ktorá poskytuje úveru na doplnanie.

Scelovacie konanie riadi v prvej instancii náčelník gminy. Proti rozhodnutiu náčelníka, potvrzujúceho scelenie pôdy, je možné odvolanie na vojvodu a potom, v prípade zamietnutia odvolania, možnosť podania sťažnosti na Hlavný administratívny súd. Minister poľnohospodárstva, lesnictva a hospodárenia s potravinami v rámci dozoru prešetrojuje sťažnosti týkajúce sa scelovania pôdy a má právomoc zrušiť rozhodnutie vojvodu, ktoré bolo vydané v rozpore s právom.

DIERA SO SLZAMI. Hoci ementálsky syr vyrábajú v mnohých krajinách, ten opravdivý môže vzniknúť iba vo Svajciarsku. Ementál, čiže dolina nad Emme, má presne... 163

dolín. Vidiecke syrárne v tej časti Svajciarska vyrábajú najviac 4 až 5 bochníkov syra, ktoré vážia po 80 kg. Vo výrobnom procese je veľmi dôležité skladovanie syra — po dvojdňovom soľnom kúpeli syra trvajúce 2 týždne v tzv. fermentačných pivnicach, kde je veľmi vlhko a určitá stála teplota: baktérie robia svoje, kysličník uhličitý spôsobuje vznik mechúrikov, ktoré sa potom stávajú dierami v syre. Ementálsky syr je dobrý vtedy, keď z týchto dier tečú slzy...

Šampionát prekvapení

Takto všeobecne a vari najvýstížnejšie nazvala tlač tohoročné, 51. majstrovstvá sveta v ľadovom hokeji v Moskve. Ani nečudo, veď viaceré stretnutia súperiacich mužstiev priniesli tak nečakávané výsledky, aké by nepredpokladal ani najväčší hokejový ignorant. Medzi najväčšie prekvapenia in minus patrili nepochybné prehry v prvej časti turnaja obhajcov majstrovského titulu — hokejistov ČSSR s Poľskom (1:2) a NSR (3:4), buď remíza (1:1) s Fínskom. Prekvapivé bolo aj víťazstvo Fínska nad Kanadou a vysoká forma švédskeho tímu, ktorý ako rovný s rovným zápolil so ZSSR o majstrovský titul.

Priznačnou črtou moskovského šampionátu bola väčšina než do teraz vyrovnanost zúčastnených mužstiev. Väčšina zápasov bola tvrdá, vyrovnaná a prinášala spravidla priam futbalové výsledky. V podstate iba tri stretnutia sa skončili dvojčiselnými prehrami troch najslabších tímov — USA, NSR a Poľska.

Majstrovský titul — ako sa všeobecne očakávalo — vybojovalo zaslúžene mužstvo Sovietskeho zväzu, ktoré počas celého turnaja neprehralo ani jeden zá-

pas. Nebol to však celok, ktorý — ako sme to videli na mnohých predošlých šampionátoch — suverénnemu vládol na ľade a vysoko vyhral so svojimi súpermi. Tentokrát musel tuho bojať o každý bod, pričom v poslednom stretnutí so Švédskom, rozhodujúcom o majstrovskom titule, bola otázka prvenstva na vážkach skoro do poslednej minúty.

Zdá sa, že tohoročné majstrovstvá sveta nemali najvyššiu športovú úroveň. Je možné, že to spôsobilo značné odmladenie väčšiny zúčastnených tímov. Poznamenajme, že napr. v československom mužstve debutovali v Moskve piati hráči: Fr. Procházka, M. Staš, M. Božík, J. Vodila a P. Slanina. Najvyšší výkonnostný vzostup zaznamenalo Švédsko, ako aj Fínsko, ktoré skončilo na štvrtom mieste, čo je najväčším úspechom tohto mužstva.

Dnes, v posledný deň majstrovstiev, keď píšeme tieto riadky, je ešte príliš skoro, aby sme poznali všetky príčiny nevydaréneho štartu československých hokejistov. Bude si to vyžadovať hlbokú analýzu, ktorú iste urobí vedenie čs. hokeja. Zatiaľ môžeme len predpokladať, že sa im

snáď nepodarilo presne načasovať formu. Ale — ako povedal predsedu výboru Zväzu ľadového hokeja ÚV ČSTV V. Kostku — hlavná príčina leží asi v oblasti psychiky. Nemožno podeceňovať žiadneho supera. Nečakaná porážka s Poľskom zábavila hráčov sebadôvery, čo sa ešte prehľbilo po prehratom zápase s NSR. Kým ju opäť nadobudli, stratili ďalšie body so Švédskom a Fínskom, teda aj šancu na obhajobu titulu. A hoci na záver zahrali oveľa lepšie, skončili napokon na piatom mieste, čo je vlastne pre mužstvo tak vysokej triedy veľkým neúspechom.

Poľským hokejistom sa napriek nečakanému víťazstvu nad ČSSR nepodarilo, žiaľ, udržať miesto medzi najlepšími a spadli do skupiny B. Boli ešte slabší, hoci so všetkými súpermi dokázali viesť dlhý čas vyrovnaný boj.

Na záver hodno ešte pripomennúť, že sovietski hokejisti vybojovali už dvadsať titul majstrov sveta a z tohto hľadiska vedú pred Kanadou — 19 titulov, Československom — 6, Švédskom — 3, USA — 2 a Anglickom — 1.

JÁN KACVINSKY

Z POSLEDNEJ CHVÍLE. Vítazom tohoročných Pretekov mieru sa stal Olaf Ludwig (NDR) pred. V. Pulnikovom a A. Saitovom (oba ZSSR). V družstvách vyhrali cyklisti ZSSR pred NDR, ČSSR, Bulharskom a Poľskom.

Prinášame zábery z dvoch zaujímavých športových podujatí, ktoré sa prednedávnom konali vo Varšave. Jedným boli majstrovstvá Európy v kulturistike žien a mužov, na ktorých poľskí reprezentanti vybojovali 3 medaily: zlatú — Andrzej Cugier (na snímke), striebornú — Paweł Filleborn a bronzovú — Marian Wysocki. Druhým podujatím boli preteky o Európsky pohár v Kick-boxe. Je to ešte neveľmi známy druh športového karate, ktorý vznikol v r. 1974. Zvíťazilo Poľsko pred NSR a V. Britániou.

Hviezdy svetovej estrády

Lenka Filipová

Známa pražská speváčka a gitaristka, presnejšie profesionálna gitaristka. Absolvovala totiž hru na gitaru na pražskom konzervatóriu, na ktoré nadviazala dvojročným štúdiom gitary v Paríži. Popri tom sa však venovala spevnu a pesničkám, lebo — ako hovorí — „hra na gitaru tvorí celkový výraz až v spojení s farbou hlasu“.

Začínala koncom 60. rokov. Istý čas vystupovala v divadle Semafor, v televízii a dokonca hrala i vo filme Tridsať panien a Pythagoras — to všetko asi pod vplyvom rodičovského, divadelníckeho prostredia. Otec bol totiž členom Divadla S.K. Neumann. Potom sa však venovala výlučne hudbe. Zúčastňovala sa

mnohých koncertov, samostatne alebo spolu s inými hudobnými telesami a skupinami, no a nahrávala. V r. 1971 hostovala v Brnenskom orchestri Ľudových nástrojov, v r. 1975 účinkovala v programe Karla Gotta a v r. 1976—81 v programe Hany Zagorovej. Zároveň v r. 1979—81 spolupracovala so skupinou Flop a s Karolom Zichom, s ktorým naspevávala duet Mosty.

Lenka Filipová má v programe pesničky veľmi melodické, ktoré však poslucháčovi niečo povedia a na ktoré hneď nezabudne. Totiž popri hudbe je pre ňu dôležitý aj text. Väčšinu z nich piše pre ňu známy textár Zdeněk Rytíř.

Od r. 1982 L. Filipová účinkuje sama, s gitarou. Predstavila sa hned širokému publiku znamenitým hitom Zamílovaná, za ktorý v tom istom roku získala

zlatú platňu Supraphonu. Veľa nahráva. Prvé dva single nahrala ešte počas štúdií vo Francúzsku, kde jej aj neskôr vyšli viaceré platne. V ČSSR sa veľkému úspechu tešili popri Zamílovanej aj jej ďalšie LP-platne Quo vadis?, ako aj Lenka, na ktorej speváčka debutovala ako skladateľka. Má na nej sedem vlastných, vydaných skladieb.

Lenku Filipovú dobре poznajú i v zahraničí o.i. aj v Poľsku, kde na festivale v Sopote v r. 1979 získala Cenu novinárov. O rok neskôr získala Cenu publika a tretiu cenu v Rostocku, potom druhú cenu v Drážďanoch a v r. 1981 i cenu na festivale Yamaha v Japonsku. Pekný úspech dosiahla i na Bratislavskej lyre '84, kde získala druhú cenu. (js)

JÁN SIMONOVÍC

LETO

Kto odtrhne si púpavu,
má zlatý kľúčik k letu,
a ak si ju dá na hlavu,
hned' zlaté slnko je tu.

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

VLAST

Korytnačka a orol

Rozhodla sa korytnačka, že si pozrie svet.
No darmo sa namáhala, ľažký pancier a
malé nohy nedovolili jej denne prejsť viac
než pár metrov.

„Ech, či som len nešťastný tvor,” zamaričala korytnačka nahlas. „Aj snažím sa, usilujem, a čo z toho. Stále sa iba mocem na jednom mieste. To vtákom, tým je hej, niekoľko ráz mävnu kŕdľami a hned' sú tu a hned' zasa inde. A priľom sa ani nemusia pláchočiť po hrbolej zemi, oŕkať si nohy o kamene. Vziašajú sa v čistom povetri ako páperko.”

Práve vtedy zosadol blízko korytnačky orol.

„Počuj, orol,” oslovila korytnačka kráľa vtákov. „Nože ma nauč lietať.”

„Čože?” nechápal orol v prvej chvíli korytnačku. „Co ta mám naučiť?”

„Lietať,” zopakovala korytnačka svoje želanie hlasosne a hned' sa aj vyponosila orolu na svoj dly osudu.

„Ze zlý,” výtrává orol korytnačke jej trpkosť. „Ved' máš pancier, čo fa ochráni v nešťasti. Co môžeš chcieť ešte viac?”

„Pch! Pancier,” pohŕdavo vyhŕkne korytnačka. „Keby som mohla, hned' by som ho zo seba zhodila. Iba čo ma tlačí k zemi. A

A tak sa všetko rozsvieti,
aj biele krídla husí,
bicikl o strom opretý,
v lete to tak byť musí.

Aj voda preto teplá je,
že svieti mnoho púpav!
To od púpav sa dostane
za horúčavy úpal!

Eskimák lúbi snežné pláne,
Fín svojich jazier tisíce,
Arab rás púšť, kde slnko planie,
Bulhar svoj Balkán, vinice.
Rus lúbi rovne nekonečné,
Slovák zas Tatier štity večné...

Tak chvíeme sa a všetci mrieme
za svoju vlast — svoj kúsok Zeme.

mne sa už zunovalo večne si mazať nohy v blate, v prachu. Chcem lietať, mať svet ako na dlani.”

„Nešťastnica!” zalamentoval orol nad korytnačkou. „Akéže, chceš lietať, keď nemáš kŕdľa.”

„A čo keď nemám,” nevzdáva sa korytnačka svojho nesplnitelného úmyslu. „Lieť sa dám aj bez nich. Len ma ty vnes hore, tam si už poradím aj sama.”

Zdráhal sa orol vyplniť korytnačke želanie, ale keď tá neprestala prosiť, nariekať, dal sa napokon uhovoriť. Vzal ju do pazúrov a vyletel s ňou k oblohe.

„A teraz máš,” vraví korytnačka, keď už boli takmer v oblakoch. „Uviediš, že sa dám lietať aj bez tých tvojich kŕdľov.”

Rozozrel orol pazúry a v tom okamihu sa už korytnačka viaja úzashou volnosťou. Lenže o chvíľu máre máva nohami, prevracia sa to na jednu, tu na druhú stranu. Namiesto vytúženého letu sa rúti k zemi ako kamen.

„Vieš, čo fa zachránilo?” zakrúzi o chvíľu orol nad otriasenou korytnačkou. „Tvoj pancier. Keby si ho nemala, už je dávno po tebe.”

JÁN DONOVAL

Milé deti! Pri príležitosti vášho sviatku vám srdečne blažoželame a prajeme veľa radosť, pohody, dobré vysvedčenia a slnečné, vydarené letné prázdniny. Venujeme vám tiež všetky materiály uverejnené na týchto dvoch stránkach.

DNY PRÁZDNIN

Škola skončí,
a potom rozkvetou kopretiny.

Dny prázdnin jdou. Každý je iný.

Jeden jahodový.

Druhý malinový.

Tretí s hřibky.

Čtvrtý — to skáčem do vody šipky.

A když neskáčem,

epeme se borůvkovým koláčem.

Pátý den blýskají blesky.

Bouře bouří.

Milhami lesy kouří.

Sestý den je zas hezky.

Sedmý den — kam se to ženem

přes louky navoněné senem?

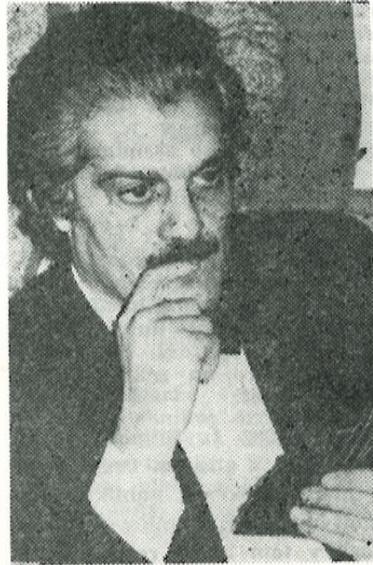
Do modrých dálek za horami.

Dny prázdnin jdou. A běží s námi.

JOSEF KŘEŠNIČKA

NAŠA FOTOHÁDANKA

nata Grigláková z Vyšných Lapšov, Bohuslava Sperláková z Jablonky, Jadviga Vontorčíková z Veľkej Lipnice, Mária Gronská z Nedeca a Sylvia Golonková z Jurgova.

Naša snímka predstavuje významného egyptského herca, známeho z mnohých filmových úloh. Hral e.i. vo filmech: Pád rímskeho cisárstva, Mayerling, Zlato MacKenny, Jazdci, Noc generálov, Dr. Živago, Britanic v nebezpečenstve. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie.

* * *

V živote č. 335/86 sme uverejnilí snímku Pavla Hammela. Kňihy vyžrebovali: Terézia Glista z Čiernej Hory, Jozef Organičák z Fridmana, Ján Čabala z Peckníka, Boguslav Kulaviak z Dolnej Zubricke, Eva Gorčovská a Alžbeta Pacigová z Kacviny, Mária Lojková z Novej Belej, Anna Zigmundová z Krempach, Zuzana Bielaková z Podsrnia, Gražyna Wašová z Podskla, Re-

VESELO SO ŽIVOTOM

— Mama, prečo prší?
— Aby sa zúrodnila zem a bola bohatá úroda.
— A prečo prší aj na dlažbu?

* * *

— Vážte si zdravie, deti, —
pripomína súdružka učiteľka.
— Na akej váhe, prosím? —
hlási sa Fero zo zadnej lavice.

* * *

— Ujo doktor, podte rýchlo k nám. Fero si zlomil nohu.
— Na ktorom mieste?
— Na schodoch.

* * *

— Janičko, prečo robíš také dlhé kroky?
— Ale, naši mi kúpili nové to-

pánky a prikázali, aby som ich šetril!

* * *

Miško si povzdychol:

— Najlepšie na svete sa má ovca. Sŕhá sa iba raz do roka!

* * *

Jurko vbehne celý zadychčaný do ordinácie:

— Ujo doktor, máte príst ihned k nám. Moja sestra má horúčku.

— Je vysoká?

— Asi o pol hlavy vyššia odo mňa.

* * *

Eva sa vracia domov s veľkým plyšovým macom.

— Skade si ho vzala? — pýta sa mamička.

— Jeden chlapček v parku mi ho dal.

— A čo vravel?

— Nič, len strašne plakal...

O draku muzikantovi

V královském zámku žila princezna. Všichni ji měli rádi, protože byla milá, a také proto, že uměla krásně hrát. A na co hrála? Na všechno. Na housle i na flétnu, na lesní roh i na fujaru. Až zahrnkala na kytaru nebo zaťukala na bubínek, celý kraj ztichl a poslouchal. Jen na heligón neuměla — heligón je ohromná trouba, na kterou musejí být plíce jako měchy.

Ale v tom kraji žil kdosi, koho neměl rád vůbec nikdo. Ve skalách bydlel drak a byl to hrozný žrout. Dokázal spolknout ovečku a ještě sebrat pasáčkovi sváciňu.

Jednou hrála princezna tak, až se celá zahrada rozvoněla — když tu přiletěl drak, žuchnul do záhonu kytiček a zahulákal:

„Ja chci taky takhle umět. Nauč mě na něco hrát nebo je s tebou zle!“ Princezna se lekla, ale také potěšila. Koho táhne muzika, s tím to není nejhorší, ten se může vylepšit.

„Dobře, draku, zkus si tadyhle klarinet.“

Drak po něm chňapl a už ho měl v bříše.

„Ne tak zhurta, draku! Na nástroje se musí jemně. Zkus si tuhle trumpetu.“

Drak po ní chňapl a už ji měl v sobě.

„S tebou je soužení,“ mrzela se princezna, „asi bys potřeboval něco pro větší pusu. Hele, vidíš tam tu troubu? Na tu já neumím, ale ty bys možná mohl.“

V koutě stál heligón, drak po něm skočil, rozevřel tlamu jako vrata, až mu plech zaskřípal v zubech a trouba zmizela v bříše. Drak sebou plácl, břicho nadmuté, jen jen prasknout; roztáhl všechny čtyři a zachraptel: „Mně je nějak špatně!“

„Bodejť,“ zlobila ce princezna, „bude ti ještě hůř! Takový heligón doveď ležet v žaludku třeba až do vánoč!“

„Já asi umru,“ septal drak.

To by nebyla velká škoda, pomyslila si princezna, ale přece jen jí ho bylo líto: „Teď běž domů, a už ani myš do pusy, dokud nevytrávíš!“

Týden byl od něho pokoj. Za týden se příhnal: „Tak jsem už vytrávil. Teď bych slupil ovcí nebo dvě a můžeme zas začít s učením.“ „Psst,“ udělala princezna, „co je to za zvuky?“ V drakovi to bručelo, kvíkalo, hu-hlalo, bublalo. Aha, to mu z hladu kručí v bříše. Princezna mrkla na pasáčky, co koukali za plotem, a zvolala: „Jaká to hud-

ba! Slyšte — toč bouře — a teď zas slavičí zpěv — teď jako by bublal potůček — no co říkáte?“

„Tak krásně ještě nikdo nezahrál,“ vykřikli pasáčci a pošťuchovali se. Drak jen poulič oči a z břicha se mu ozývalo blum, blum, fiúóó, gr gr gr. „Tys mistr nad mistry,“ jásala princezna, „čeká tě sláva světová!“ „Hoho,“ vzpamatoval se drak, „tak už jsem taky umělec! Teď si slupnu ovcí nebo dvě a hned začnu koncertovat.“

„Co tě napadá,“ vykřikla princezna, „kdepak ovcí! To bys měl po hrani. Každý umělec ví, že s načpaným bříchem se koncertovat nedá. Tamhle si jdi schroustnout trochu kaštanu, to smíš, ale jinak nic, sice si ani nevrzneš.“

„Tak tedy kaštaný,“ mávl drak tlapou, „jen když je ze mne muzikant.“ Od té doby lital každou neděli nad krajem a hulá-

kal: „Tradá, všechno nechat, hybaj na palouk, bude koncert! Lídé byli rádi, že už jim nejdě po ovečkách, a tak mu vždycky přišli trochu zatleskat. A on, všecky blažený, jak mu to v prázdném bříše hraje, hubnul, hubnul, nakonec mu i zuby vypadaly.“

A to už se ho nikdo nebál, lidí mu chodili na koncerty pořád méně, až jedné neděle nepřišel nikdo. Skličený si přišel postěžovat princezné. Ta ho polhalila po hlavě a řekla: „Milý draku, takový umělec nemůže věčně dřepět doma. Tady ses už oposlouchal. Musíš do světa. Tuhle si vezmi kus bábavky a let.“

Od té doby ho nikdo nespatal. Jen mi někdo povídal, že viděl na pouti divný kolotoč. Litál prý tam pořád dokolečka vyepaný drak a vozil děti na zádech. K tomu hulákal gramofon, jako když drakovi kručí v bříše.

Hudba: A. MELICHER
Slová: A. ČOBEJ

Prázdninový čas

Allegretto

Koncom júna ako struna
utichne naša stará škola.
Ta, na ceste, každý ešte
v diaľke jej na rozlúčku zvolá:

Z hromom, knížky, rozprávky, spieva vtáčka hlas,
ved' nás opäť navštíví prázdninový čas.
Z lúky zvoní do diaľky zvonkov sladký tón:
z hromom, knížky, rozprávky, žiada sa nám von!

1.

Koncom júna ako struna
utichne naša stará škola.
Ta, na ceste, každý ešte
v diaľke jej na rozlúčku zvolá:

Refrén:

Z hromom, knížky, rozprávky, spieva vtáčka hlas,
ved' nás opäť navštíví prázdninový čas.
Z lúky zvoní do diaľky zvonkov sladký tón:
z hromom, knížky, rozprávky, žiada sa nám von!

2.

Jedni v svete na výlete
okúsia slanú vodu morí.
Iný zasa chutí krásu
ohníka, čo pred stanom horí:

ČO JE TO?

Hore lesom,
hore mestom
kotúla sa
dieža s cestom.
Čo je to?

(caiseM)

Rohaty je — nie je býk.
Má šesť nôh, no bez kopýt.
Čo je to?

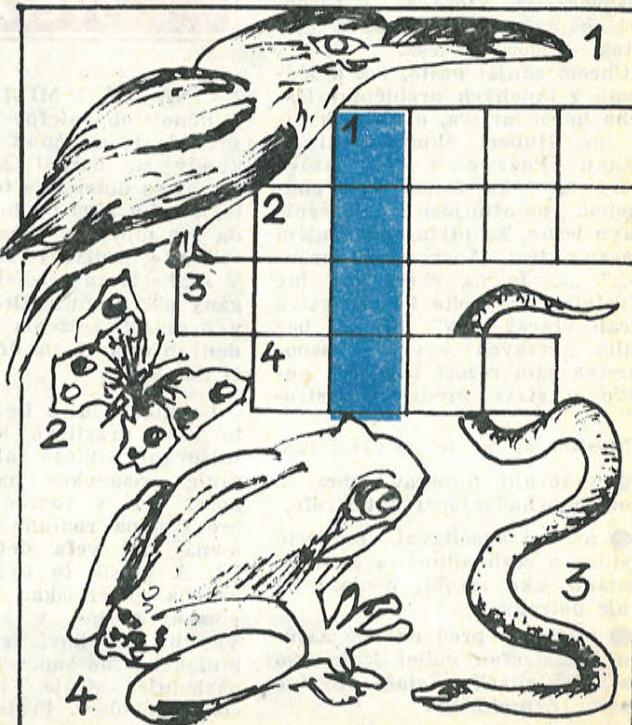
(čáhoR)

Žijú dva bratia,
jeden ako druhý,
divájú sa cez dva kruhy.
Čo je to?

(erailukO)

ČO VÁS
V LETE
OSVIEŽI?

Odpoveď na túto otázkou nájdete v tajničke, keď do jej poličiek vpišete názvy všetkých zvieratok. Vyplnenú tajničku pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí rozlosujeme slovenské knihy.

ČLOVEK MÔŽE ŽÍT 170-200 ROKOV

Sovietski biológovia dospeli k záveru, že maximálna dĺžka ľudského života môže dosiahnuť 170–200 rokov. Podľa informácií sovietskeho populárnovedeckého časopisu Chímia i žízň, pre určenie potenciálnej dĺžky života daného človeka sú potrebné údaje, týkajúce sa rozvoja od druhého po tridsať rok života. Čím presnejšie sú tieto údaje, tým dôkladnejšie počítac udá hranice životných možností organizmu.

Hypotéza sovietskych vedcov je opriatá na tom, že v procese stárnutia človeka sa znižuje obsah vody v buňkach, znižujú sa filtračné schopnosti ladvín a obsah plúc a znižuje sa váha tela. Dokázali, že v procese rozvoja, rastu a stárnutia všetkých organizmov je zmena ich hmoty súčtom všetkých prebiehajúcich zmien.

Samozrejme, obmedzovanie funkcií organizmu a pokles jeho váhy nemôžu pokračovať bez konca: je hranica, pod ktorou je život nemožný. Vedci zostavili matematickú rovnicu, ktorá umožňuje určiť takúto hranicu pre každého človeka.

Podľa všeobecnej mienky gerentológov, smrť človeka následkom celkovej straty životných sil, je zriedkavá. Smrť najčastejšie nastáva následkom nahromadenia sa patologických zmien v dôsledku rôznych chorôb. Prihľadajúc k tomu, lekári budú môcť dôkladnejšie určiť metódy liečenia pacientov a voliť najúčinnejšie preparáty pre daného človeka.

SÚ LESY BEZBRANNÉ?

Som lesníkom — riadim lesné hospodárstvo, ktoré má k dispozícii ok. 250 pracovníkov a majetok — 26000 ha lesa.

Chcem zaujať postoj iba k jednému z mnohých problémov lesného hospodárstva, o ktorých píše inž. Hubert Skudniewski v článku Podzwonne dla lasów, ktorý sa týka finančných podmienok umožňujúcich zlepšenie stavu lesov. Za mylné považujem hlásanie též: „Lesy sú bezbranné...“ „... Je na čase, aby iné odvetvia národného hospodárstva začali vracať dlh“; čiže „... bez úsilia všetkých odvetví hospodárstva sám rezort lesníctva nebude v stave predísť katastrofe“ ...

Myslim si, že je najvyšší čas:

- vyzbrojiť lesníkov zbraňou proti nadchádzajúcej katastrofe,
- prestaviť spočítavať predošlé zásluhy a rozhladnuť sa za možnosťami, ako zarobiť peniaze na svoje potreby,

- záchranu pred nadchádzajúcou katastrofou vidieť jedine vo vlastných silach — stačí, aby iné rezorty neprekážali.

Akcia „mníška sosnová“ (brudnica mníška) ukázala, že lesníci

dokažú veľa. Nesmieme len zabúdať, že výzbroj proti nadchádzajúcej katastrofe má sa dostať do lesov a nie do kancelárií Štátnych lesov.

Myslim si, že splácanie dlžob, odskodené za znečistenia, štátne dotácie, spoločenské fondy, či dokonca uličné zbierky, nemôžu byť konečným systémovým riešením finančných problémov lesníctva. Takým riešením môžu byť jedine právne záruky náležitých relácií cien našej výroby k cenám výrobných prostriedkov, ktoré používame.

Ako príklad uvediem, že dnes:

- na nákup jednej plechovky polievky (jedno regeneračné jedlo pre robotníka) treba určiť dve 40-ročné sosny!

- aby bolo možné kúpiť jednu pracovnú rukavice, treba predať 15 takých sosien!

- na nákup jedného zvitka drôtenej sieky na oplotenie treba predať tri storočné sosny!

Všetkým, ktorí na tomto mieste povedia, že sú to relácie úradných cien, odpovedám: treba, aby vláda zmenila ceny.

Musí sa potriať tými, ktorí rozhodujú. Dosť nariekania, žobrania, počítania s cudzou pomocou, niečiou dobrú vôle alebo dobrú náladou. Všetci, ktorí sa cítia zodpovední za budúenosť našich lesov a najmä pracovníci ministerstva by mali viedieť, že práve oni rozhodujú o finančných (a nielen) možnostiach predchádzania záhub. Výsledky ich práce majú pre nás, „ludi v teŕene“ rozhodujúci význam.

Bez možnosti samostatne zariadiť na seba nebudeme schopní zachrániť naše lesy pred záhubou.

(z listu W. Szwaja do Politiky)

ZO ŠÍREHO SVETA

ČÍNA MÁ 1 MILIARDU osem miliónov obyvateľov a ročne ich pribúda 16 miliónov (každé 2 sekundy sa narodi jedno dieťa). Ak by sa doterajšie tempo udržalo, v roku 2000 by bola 1 miliarda 200 miliónov Číňanov a o sto rokov 4 miliardy 260 miliónov. V snahe tomu predísť, vládne orgány uskutočňujú širokú kampaň v prospech zníženia počtu narozených detí. Heslo dňa znie: Stačí iba jedno.

Uskutočňujú sa tiež rôzne, často dosť drastické kroky, napríklad znižovanie miezd alebo odoberevanie príspevkov na deti, keď počet detí v rodine rastie. Ale pre Číňana rodinné štásťe znamená mat veľa detí, najmenej tri. A musia to byť chlapci — dedičia priezviska. V tradičnej čínskej rodine, v ktorej je živý kult predkov, je nedostatok mužského potomka drámu — nasleduje strata nepretržitého sledu pokolení. Preto sa aj rozširuje prax vyšetrovania a potratov, ak sa má narodiť dievča.

Známa sa stala príhoda rodiny Čou zo Santungu. Po smrti 2 synov zatajovali fakt, že treťim dieťaťom je dcéra. Vychovávali ju ako chlapca, oženili a dokonca adoptovali dieťa. Pravda sá ukázala až po tridsaťich rokoch.

Problém je ľahko riešiteľný a k prvému heslu teraz pripojili druhé: Dcéra nie je tragédiou.

MYŠLIENKY

Každý môže pokojne zniest aj veľké utrpenie, s výnimkou toho, kto ho prežíva. (Shakespeare)

Nikto nemá toľko chýb, ako neprítomní. (americké)

Keď niekto miluje, musí vedieť spievať, behať, jest a hvízdat. A musí sa naučiť pracovať. (Blaise Cendrars)

Cím ďalej do hĺbky štátneho lesa, tým menej stromov. (Čechov)

Nič tak rýchlo nezarastá tu kom, ako svedomie. (Bester).

TAKÝ JE ŽIVOT

★ PARÍŽ. Státny ústav pre štatistiku a ekonomickej výskumu vypísal nedávno vo Francúzsku anketu, z ktorej vyplýva, že hoci Francúzi nadálej žijú v pároch, stále zriedkavejšie legalizujú svoje zväzky. Týka sa to najmä mladých ľudí, ale nielen mladých.

V r. 1968 bol počet mladých párov vo Francúzsku, ktoré žili bez sošáša 68 000, v r. 1985 — prekročil pol milióna. Zároveň poklesol počet manželstiev, v ktorých sa partneri ženia alebo vydávajú druhý či tretíkrát. Zo štatistickej analýzy tiež vyplýva, že viac ako 1/3 mladých Francúzov oslavuje svoje 25 narodeniny ešte v slobodnom stave.

★ TEMPO. V liste Politike čitateľ z Torunu o. i. piše: „Práve v čase uverejnenia správy, že päťročné obdobie rekonštrukcie Národného divadla vo Varšave sa musí užnať za veľmi priaznivé, mal som v ruke Varšavské kroniky Karoliny Beylinovej. Nasiel som tam informáciu o požiare Divadla rozmanitosti, ktoré úplne vyhorelo. Stalo sa to pred sto rokmi. Rekonštrukcia spolu s plným vybavením divadla najmodernejšími technickými zariadeniami trvala rok. Pred 80 rokmi, obrovskú budovu Divadla Słowackého v Krakove vybudovali za 2,5 roka. Divadlo v Toruni, tiež z tohto obdobia, buvovali necelé štyri roky.

★ Z NÁKLADNÉHO TRANSPORTERA Jelcz s privesom vypa-

dli cez zhnitú podlahu tri kramy. Našli ich a čo je prekvapujúce, žive a dokonca nie priliš dolámané, v dedinách Dymitrów a Siedleszczyny.

V Maďarsku sú každé pondelí plné biografy a divadla, lidé se vzájemne navštěvují, chodí do muzei. Tajemství je jednoduché: pondelí je v Maďarsku dnem bez televize.

HLÁSI SA ORWELL. V roku 1963 si skupina vedcov v Stockholme vybraťa 15 000 detí narozených v roku 1953 a 20 rokov tajne sledovala ich osudy, pričom do systému počítacov uviedla celý rad najrôznejších osobných údajov. Výskumy pod krycím menom Project Metropolitanu boli zahájené tajomstvom. Skandál prepukol až po ich zverejnení v jedných štokholmských novinách. Jedna z mimovoľných účastníčok experimentu povedala: „Veďa o mne všetko: čo si o mne myslí môj vychovávateľ v materskej škôlke, s kym som sa rada hrala, aké boli vzťahy medzi mojimi rodičmi a aké sú ich politické názory. Skúmali nás, ako keby sme boli potkany!“ Šokujučí je aj fakt, že Project Metropolitan začali nadľho pred schválením, ako nadobudol platnosť vládneho zákona o registrácii informácií cez počítač. Vedci, prinutení odrážať útoky tvrdia, že sú v stave zaručiť úplnu anonymitu údajov.

NETYPICKOU KRÁDEŽ spáchal americký naftový koncern Exxon. Vyčerpal z rieky Hudson 3 milióny tun vody a prodal ji karibskému ostrúvku postihnenému suchem. Za krádež vody a znečisťenie rieky ho soud v New Yorku odsoudil k 1,5 miliónu doláru odškodnení. Stejně však na tom koncern vydělal; prodal totiž vodu za 5 miliónu dolarů.

VIEŠ, ŽE...

HLAVNÝ LEKÁR pri vláde USA, Everett Koop, na konferencii v Atlante, venovanej vplyvu fajčenia na zdravie spoločnosti, vyjadril presvedčenie, že v priebehu 20 rokov tabakový priemysel úplne zmizne z hospodárskeho života USA. „Skutočne verím, že dni tohto priemyslu sú spočítané. Napriek zlúčovaniu a vykúpovaniu firiem, toto priemyselné odvetvie už nikdy nenadobudne nové tempo rastu.“

KOLEKO STOJÍ MODERNÝ NOS? „Ohrutný nos — 1200 dolárov. Európske oči — 800 dolárov. Oválna tvář — 1200 dolárov“. To nie je ani výmysel ani blúznenie v horúčke. Približne takto vyzerá cenník služieb plasticických chirurgov v Japonsku. Teraz je v krajine vychádzajúceho slinca moderné vyzeráť po európsky. A to sa netýka len obliečenia, ale najmä fyzického zovnajšku. Na lekárov sa obracajú predovšetkým zámožné ženy. V poslednom čase možno čoraz častejšie v prijímacích kanceláriach takýchto klinik vidieť aj mužov.

Tentokrát vám ponúkame módne navrh pre vaše ratolesti. V túto letnú sezónu vládnú ľahké bavlnené látky pestrých pastelových farieb napr. modrá, žltá, ružová, zelená, oranžová, biela či červená. Na našich obrázkoch si všimnite modely nohavíc, kombinéz a blúz, ktoré sú vzdušne ušité. Pre dievčatá sú veľmi praktické sukne na gumičku. K týmto návrhom sa hodí turistická obuv, najmä tenisky a cvičky.

Pre dievčatá a mladé štíhle ženy navrhujeme bavlnené bodkované dvojdielne šaty. Šaty sú úzke na ramienka a vzadu majú neveľký protizáhyb. Zasa blúza je na chrbte zapínaná na gombíky s veľkým výstrihom a kimonovými rukávmi.

BRUCELLOZA ŚWIŃ

Czytelnik S.G. z Podwilka pyta, czy brucelloza oprócz krów, atakuje także i świnie?

Otoż tak. Brucelloza jest chorobą zaraźliwą (zwana inaczej zakaźnym ronieniem) atakującą oprócz krów także i inne zwierzęta, a między nimi i świnie. Objawem choroby są liczne poronienia nie donoszonych płodów, a u samców — silne opuchnięcie (zapalenie) jader. Prócz tego może wystąpić zapalenie stawów. Świnie najczęściej zarażają się od chorych krów przez picie zakażonego mleka lub bezpośrednio — przez przebywanie we wspólnym pomieszczeniu ze zwierzętami chorymi. Brucelloza u zwierząt ma raczej przebieg łagodny (odwrotnie jak u ludzi) i często stwierdza się ją dopiero po zbadaniu krwi. Chory na brucellozę maciory i knury należą wyłącznie do hodowli i przeznaczony na tucz. Aby zapobiegać tej chorobie, należy chlew utrzymywać w należytnej czystości i przeprowadzać okresowe odkazanie. Przed wszystkim nie wolno dopuszczać, aby choroba została zawieszona do gospodarstwa. W tym celu zakupuje się zwierzęta tam, gdzie wiadomo, że nie ma chorób zaraźliwych. Nowozakupione zwierzęta przetrzymuje się w oddzielnym pomieszczeniu

przez około 30 dni, i nie wpuszcza ich do ogólnego chlewu, dopóki nie ma się pewności, że są zdrowe.

BRUCELLOZA KRÓW

Ponieważ temat brucellozy przejawia się w wielu listach, aby wyczerpać temat, szerzej o tej chorobie u krów, które są najbardziej na nią narażone i z których przechodzi ona na inne zwierzęta.

Oprócz bydła, koni, kóz, owiec i świń, na chorobę tą zapada także człowiek. Objawy naturalne są trochę inne u zwierząt, a inne u człowieka. U bydła choroba objawia się ronieniem i wyorzadza przez to duże straty gospodarcze. Zakaźne ronienie — jak inaczej nazywa się brucelloza, obok gruźlicy jest najbardziej rozpowszechniona choroba bydła. Chorobę wywołuje zarzek zwany od nazwiska jego odkrywcy pałeczką Banga. W związku z tym nawet hodowcy często używają trzeciej nazwy tej choroby — chorobą Banga. Zarazki mogą dostać się do organizmu przez przewód pokarmowy przy zjadaniu zakażonej karmy, picie zakażonego mleka, jak również przez narządy płciowe podczas krycia — wtedy krowa zakaża buhaja, a ten wszystkie przez niego pokrywane krowy. Największa ilość zarazków jest wydalana przez krowę w czasie ronienia. Blony i wody płodowe oraz wypływy z macicy zawierają olbrzymie ilości zarazków, które zanieczyszczają ściółkę, pomieszczenie, skórę samicy i noworodka. Zarazki mogą być wydalane z wydzieliną z pochwy już na kilka dni przed poronie-

niem. Łatwo wtedy przenoszą je osoby obsługujące krowę, a zwłaszcza osoby dojące. Najważniejszym objawem u bydła jest poronienie i w większości wypadków zatrzymanie lożyska. Przed mającym nastąpić poronieniem można zauważać, szczególnie u pierwastek, obrzeka wymienia czerwonawo-żółtawy, wypływ z pochwy oraz przestępowanie z nogi na nogę. Mleko zamienia się w siarcę. Poronienie następuje z reguły w drugim połowie (najczęściej w 6–7 miesiącu) cielności. Czasem mimo choroby matki, cielę rodzi się żywe, ale słabe, niezdolne do dalszego życia i wkrótce po urodzeniu padają. Każdy przedwczesny poród i każde zatrzymanie lożyska powinno nasuwać hodowcy podejrzenie zakaźnego ronienia. Jeżeli zwierzę jest źle odżywione, osłabione chorobami, trzymane w ciemnych, brudnych i dusznych pomieszczeniach, zarazki Banga mogą spowodować ciężką chorobę całego organizmu, przebiegającą z wyraźnie zaznaczonymi objawami — jak obrzek stawów nóg przednich, szczególnie stawów nadgarstkowych (tak zwanych przednich kolan), zapalenie wymienia, zmniejszony apetyt i nieraż gorączka. U buhaja objawy brucellozy są inne niż u krowy i nie tak wyraźne. Najczęściej występuje obrzek i zapalenie jader. Chory buhaj jest zawsze rozsadnikiem choroby, zaraża bowiem krowy podczas krycia.

POSTĘPOWANIE:

1) W każdym wypadku poronienia u krowy lub zatrzymania lożyska należy zwrócić się do

lekarsza, który ustali przyczynę. Porzucony plód i lożysko trzeba zabezpieczyć do czasu przybycia lekarza, aby nikt nie miał do nich dostępu.

- 2) Po obejrzeniu przez lekarza, lożysko i plód trzeba głęboko zakopać lub spalić.
- 3) Ściółkę spod krowy, która poroniła należy zebrać i spaść, a stanowisko dokładnie odkazić świeżo sporządzonym mlekiem wapiennym lub roztworem sody żrącej (20 dkg lugu na 10 l wody).
- 4) Zad krowy należy dokładnie wymyć roztworem lizolu (4 lizuki stołowe na 1 l. wody).
- 5) Od krowy takiej nie wolno pić surowego mleka, gdyż człowiek może się zarazić i ciężko zachorować. U ludzi choroba objawia się napadami gorączki oraz bólami głowy i stawów, a nawet może spowodować śmierć.
- 6) Krów, które poroniły, nie pokrywać wcześniejszej niż po trzech miesiącach od czasu poruczenia płodu, gdyż wcześniejsze krycie nie zapewnia zacielenia.
- 7) Dodać starań, aby roniącą krowę unasienia sztucznie, ponieważ krycie buhajem może spowodować zarażenie go i dalsze roznoszenie choroby.

ZAPOBIEGANIE:

- 1) Cielęce się krowy, w miarę możliwości przeprowadzić do oddzielnego pomieszczenia.
- 2) Nie kupować krów z gospodarstw, w których kiedykolwiek zdarzały się wypadki poruczenia płodu lub zatrzymania lożyska.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KRÉMOVÁ KAROTKOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 250 karotky, 1 cibuľa, 40 g masla, 40 g hladkej múky, voda, soľ, 2 dl mlieka, 1 žltok, zelená petržlenová vňať, citrónová alebo pomarančová štava.

Nadrobno pokrájanú cibuľu spolu s umytoj a postrúhanou karotkou udusíme na masle. Potom poprášime múkou a vývarom rozriedime na hustý krém. Nakoniec pridáme trochu citrónovej alebo pomarančovej štavy a polievku zjemníme mliekom, v ktorom sme rozľahali žltok. Do každého taniera dáme nadrobno posukanú zelenú petržlenovú vňať.

TELACÍ MOZOČEK SO ZEMIAKOVOU KAŠOU. Rozpočet: 500 g teďacieho mozočka, soľ, 100 g masla, citrónová štava, 150 g šampiñónov, zelená petržlenová vňať.

Zemiaková kaša: 1 kg zemiakov, soľ, 2 dl mlieka, 20 g masla, 2 žltky.

Očistené, umyte zemiaky pokrájame, uvaríme v slanej vode, sedíme, pretlačíme a s horúcim mliekom a kúsokm masla vymiešame na tuhšiu kašu. Nakoniec zamiešame žltky. Kašu preložíme do vymastenej ohňovzdornej misky, naberačkou uro-

bíme v nej štyri jamky, do každej dám kúsok umytého a odblaneného mozočka, osolíme a posypeme nadrobno posukanou petržlenovou vňaťou a udusenými šampiñónmi. Navrch pokladíme kúsky citrónového masla a v rúre zapečieme do złata.

Podávame s hlávkovým šalátom.

FAZUĽOVÉ REZNE. Rozpočet: 200 g suchej bielej fazule, 150 g údeného mäsa, 100 g varených zemiakov, soľ, majorán, mleté čierne koreniny, 2 vajcia, 1 cibuľa, strúhanka, 1 vajce, 20 g hladkej múky, masť na vyprážanie.

Umytú a cez noc namočenu fazuľu uvaríme a zomelieme. Potom pridáme postrúhané zemiaky, soľ, majorán, mleté čierne koreniny, pokrájanú opráženú cibuľu, vajcia a na kocky pokrájané údené alebo pečené mäso; môžu byť aj škvarky. Všetko dobре vymiešame a podľa potreby zahustíme strúhankou. Na pomôcnej doske sformujeme rezne, ktoré ponamáčame v rozľahanom vajci a strúhanke a na rozpálenej masti z oboch strán vyprážíme.

Podávame s kyslou dusenou kapustou alebo so zemiakovou kašou.

ZAPEKANÝ SPENÁT S VAJCAMI. Rozpočet: 500 g spenátu, 5 strúčikov cesnaku, soľ, 30 g oleja, 3 vajcia, 2 dl mlieka, 100 g bryndze, mleté čierne koreniny.

Spenát umyjeme, nadrobno pokrájame alebo zomelieme a s

rozotretým cesnakom udusíme na oleji. Bryndzu rozmišame s mliekom, pridáme žltky, z bielkov ušľahaný tuhý sneh, osolíme, okoreníme a primiešame k udusenému spenátu. Masu dám do vymosteného a strúhankou vyspaného menšieho pekáča a v mierne teplej rúre zapečieme.

Podávame s uvarenými zemiakmi.

SALÁT

REĐKOVKOVÝ SALÁT. Rozpočet: 3 viazaničky ređkovky, 1 viazanička mladej cibuľky, 1 viazanička kôpru, 2 vajcia, soľ, cukor, 1 dl kyslej smotany, trochu citrónovej štavy.

Umytú a očistenú ređkovku pokrájame aj so šupkou na tenké kolieska, pridáme nadrobno pokrájanú cibuľu aj s vňaťou, zalejeme smotanou, v ktorej sme rozmišali cukor s citrónovou štavou a osolíme. Salát dáme na misu a posypeme na tvrdy uvařeným a na kocky pokrájaným vajcom a nadrobno posukaným kôprom.

OSLAVENCÚM

TŘEŠŇOVÝ ZÁVIN. Rozpočet: 200 g mouky, špetka soli, 125 g

másla, 2 vejce, 1 dl vody; krém: 2 vejce, 2 lžice cukru, 1 lžice mouky, 1/3 l mléka, 1 kg třešní, 2 lžice na proužky nakrájených mandlí, trochu rybízového želé.

Třešně odpeckujeme a 1/2 kg z nich dáme vařit s 2 lžicemi cukru a trochou vody. Z mouky, soli, 100 g másla, 2 vejce a vody zpracujeme těsto a necháme v chladu odpočinout 2 hodiny. Mezi tím ušlecháme 2 vejce, mouku, cukr a mléko. Za stálého míchání přivedeme na mírném ohni do varu, pak z ohně odstáhneme a necháme vychladnout. Čistou uťerkou rozprostřeme na stůl, po-prášíme moukou a těsto na ni rozválimo. Potřeme je 25 g rozpuštěného másla, na to dáme krém, uvařené třešně a usekané mandle. Po celém obvodě těsta necháme asi 2 cm široký volný okraj a pomocí utěrky zavineme. Pečeme na vymazaném plechu 40 minut. Závin podáváme obložený třešněmi smíchanými s rybízovým želé.

MLADÝM HOSPODÝŇKÁM

PEČENÉ. Na pečení se hodí maso z mladších zvířat, dobré vytráslé, jakostní a prokvetlé tukem, aby pečené byla šťavnatá. Z hovězího masa je to například

- 3) Nie pokrywać buhajem krów, które nie mają świadectwa lekarskiego stwierdzającego, że są wolne od zakaźnego ronienia.
- 4) Jak najwięcej korzystać z punktów sztucznego unasienienia, w których stosuje się zdrowe, dobre nasienie.

ROBACZYCA PRZEWODU POKARMOWEGO PSÓW

W żołądku i jelitach psów najczęściej pasożytują robaki — tasiemce i nicienie. Tasiemce mogą sięgać do 8 m, a składają się — z wielu drobnych członów. Człony te wydalane wraz z kałem, pies następnie zlizuje i znów się zakaża. Nicienie zaś są to robaki małe, białe, o długości do 5 cm. Wydalane są one w całości z kałem i mogą także być zlizywane z sierści przez tego samego psa, bądź też przez innego.

Jeżeli w przewodzie pokarmowym zwierzęcia znajduje się niewielka ilość tych robaków, to nie występują żadne objawy choroby. Jeżeli jednak robaków tych jest dużo, mogą spowodować zaczepianie jelita, zwierzę wtedy przestaje jeść i trawić, wymiotuje. Nierzadko może dojść do pęknięcia jelita i śmierci. Czasem robaki te wydostając się na zewnątrz powodują swędzenie okolicy odbytu i wówczas chorze psy „jeżdżą” na siedzeniu. Z uwagi na niebezpieczeństwo zarażenia się człowieka, wszystkie psy powinny być raz lub dwa razy do roku odrobaczone. Każdorazowo po odrobaczeniu legowisko psa powinno być zdezynfekowane, a słoma z budzy np. spalona.

HENRYK MĄCZKA

roštěnec, z vepřového pečinka nebo krkvice, z telech pečené s ledvinou.

Maso klademe na pekáč ne o mnoho větší, než je rozměr masa. Dáme-li malý kousek do větší nádoby, štáva rychle vysmahané a maso musíme potom často podlévat. Připravené maso nejprve rychle ze všech stran opečeme na části tuku, čímž se zpevní povrchová kůrka, která pak brání většimu prýštění štavy z masa. Během pečení do masa nepicháme, obracíme je pouze lžicí nebo širší obracečkou. Po rychlém opečení masa snížíme příkon tepla, maso malinko podlijeme horkou vodou, na povrchu potřeme tukem a dáme do trouby péci. Je-li maso starší, tužší, přikryjeme je poklicí a v troubě nejprve dusíme; teprve později je odkryjeme a dopékáme.

Při pečení se část štavy připaluje kolem stěn nádoby a u dna. Tyto přiškařené části dodávají štavě chuť a barvu. Aby se štáva neprepalovala, musíme při pečení občas z nádoby přiškařené části do štavy seškrabat. Zda je maso propečené, poznáme vpichnutím špičky nože nebo dvojzubé vidličky — maso je měkké a nevytéká z něho na růžovlá, krvavá štáva.

ODPOVED:

ZAHRADNÍK — správné dvojice: 1-B, 2-C, 3-A

W SPRAWIE TRANSPORTU SAMOCHODOWEGO

W ostatnich latach wydano kilka aktów prawnych mających na celu zrationalizowanie przewozów samochodowych w naszym kraju i poprawę wyników ekonomicznych. M.in. w styczniu br. znowelizowano rozporządzenie Ministra Komunikacji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 31. lipca 1972 r. w sprawie krajowego transportu drogowego (Dz.U. z 1986 r. Nr. 3. poz. 21).

Przepisy tego rozporządzenia nie dotyczą przewozów produktów rolnych, środków produkcji rolnej oraz wszelkich innych ładunków na rzecz gospodarki rolnej wykonywanych ciągnikami rolniczymi społeczeństwami gospodarstw rolnych, POM-ów i społeczno-gospodarczych organizacji rolniczych oraz przewozów wykonywanych ciągnikami rolniczymi przez rolników dla własnych potrzeb, a także przewozów pojazdami drogowymi wykonywanych w ramach pomocy sąsiedzkiej na wsi. W problematykę tę prawo nie ingeruje — jednak, ponieważ przepisy wymienionego rozporządzenia regulują prowadzenie zarobkowego transportu drogowego oraz niezarobkowego transportu samochodowego m.in. przez osoby fizyczne — warto bliżej zapoznać się z jego postanowieniami.

NA JAKIEJ PODSTAWIE OSOBY FIZYCZNE MOGĄ ZAROBKOWO TRUDNIĆ SIĘ TRANSPORTEM DROGOWYM, JAKO PODSTAWOWĄ DZIAŁALNOŚCIĄ ZAWODOWĄ?

Prowadzenie transportu drogowego wymaga zezwolenia terenowego organu administracji państwej stopnia podstawowego (np. naczelnika gminy). Zezwolenie takie może być udzielone na prowadzenie przewozu taksówkami samochodowymi, dorożkami konnymi, przewozu ładunków ciężarowymi pojazdami samochodowymi i ciągnikami z przyczepami, przewozu ładunków (bagażu) taksówkami samochodowymi oraz przewozu ładunków pojazdami konnymi.

O wydanie zezwolenia może ubiegać się osoba fizyczna jeżeli:

- 1) posiada obywatelstwo polskie,
- 2) transport drogowy stanowić będzie dla niej wyłącznie zajęcie zawodowe, będące jedynym źródłem utrzymania. Nie dotyczy to rolników ubiegających się o zezwolenie na okresowe wykonywanie zarobkowego transportu drogowego ładunków pojazdami silnikowymi z przyczepami w czasie wolnym od pracy na roli,

- 3) wspólnalżonek nie prowadzi działalności gospodarczej na własny rachunek, stanowiącej podstawowe źródło utrzymania rodziny,

- 4) jest właścicielem pojazdu, którym zamierza wykonywać przewozy i posiada uprawnienia do kierowania tym pojazdem oraz sprawność fizyczną i psychiczną do wykonywania zawodu kierowcy,

- 5) posiada wymaganą przepisami praktykę w kierowaniu samochodem — w razie ubiegania się o zezwolenie na przewóz osób taksówką osobową.

Udzielenie zezwolenia uzależnione jest od uprzedniego złożenia przed organem właściwym do wydania zezwolenia egzaminu ze znajomości:

- 1) regulaminu zarobkowego przewozu i taryfy — odpowiednio do rodzaju transportu, na którego prowadzenie zainteresowana osoba pragnie uzyskać
- 2) przepisów porządkowych o zezwoleniu, ogólnych i miejscowościowych, obowiązujących przy przewozie osób — jeżeli zezwolenie ma być udzielone na prowadzenie transportu obejmującym takie przewozy,
- 3) topografii miejscowości znajdujących się na obszarze prowadzenia transportu.

Zezwolenia nie może uzyskać osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądowym za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, jeżeli od czasu odbycia przez nią kary pozbawienia wolności lub jej darrowania nie upłyнуło 2 lata. Jeżeli wykonanie kary zostało przez sąd zawieszone, zezwolenie może być udzielone po upływie 6 miesięcy od zakończenia okresu próby.

Nie wymaga zezwolenia prowadzenie w czasie wolnym od pracy na roli zarobkowego transportu drogowego pojazdami zaprzegowymi przez rolników na obszarze gminy, na terenie której prowadzą gospodarstwo rolnne oraz gminy sąsiadujących.

Osobie fizycznej może być udzielone tylko jedno zezwolenie uprawniające do prowadzenia zarobkowego transportu drogowego jednym pojazdem silnikowym, również z przyczepą (przyczepami) określonymi w zezwoleniu.

Organ administracji państwej, właściwy do wydawania zezwoleń może wstrzymać udzielanie zezwoleń na prowadzenie zarobkowego transportu drogowego w razie braku możliwości przydziału paliwa.

NA JAKICH ZASADACH MOŻE BYĆ PROWADZONY NIEZAROBKOWO TRANSPORT SAMOCHODOWY PRZEZ OSOBY FIZYCZNE?

Transport taki służy zaspakajaniu własnych potrzeb przewozowych osoby fizycznej (np. rolnika) i jest dla niej działalnością pomocniczą. Prawo nie reguluje zasad prowadzenia takiego transportu, jeżeli wykonywany jest on samochodami ciężarowymi i ciężarowo-osobowymi o ładowności do 1500 kg. Transport samochodowy prowadzony niezarobkowo w zakresie przewozów la-

dunków samochodem ciężarowym o wyższej ładowności — może być wykonywany w granicach administracyjnych województwa i na odległość do 50 km na terenie województw sąsiednich, licząc od granic miejscowości, w której właściciel pojazdu ma swoje miejsce zamieszkania.

Terenowy organ administracji państwej o właściwości szczególną do spraw komunikacji stopnia podstawowego udziela w uzasadnionych przypadkach zezwolenia na jednorazowe lub wielokrotne wykonywanie przewozów w określonym czasie poza te granice.

Zezwolenie na jednorazowe lub wielokrotne wykonywanie przewozu ładunków w określonym czasie, poza ustalony zasięg przewozów, udzielane jest na wniosek osoby fizycznej prowadzącej transport.

oprócz wyłączenia spod obowiązku uzyskania zezwolenia przewozów samochodami ciężarowymi o ładowności do 1500 kg — nie wymagają również zezwolenia przewozu samochodami ciężarowymi o ładowności ponad 1500 kg:

- 1) płodów rolnych i towarów żywnościowych,
- 2) pasz przemysłowych i zwierząt gospodarskich,
- 3) napojów chłodzących.

Zezwolenie nie jest także wymagane, jeżeli właściciel samochodu o ładowności ponad 1500 kg zagwarantuje wykorzystanie ładowności pojazdu w obu kierunkach.

Przedstawiona przez nas problematyka uwzględnia także najnowszą zmianę wymienionego na wstępnie rozporządzenia, a mianowicie wprowadzoną przez Ministra Komunikacji z dnia 29 kwietnia br. Zmiana ta nastąpiła po zapoznaniu się przez Radę Ministrów z oceną funkcjonowania rozporządzenia po jego nowelizacji w styczniu br. Styczeńowa zmiana przepisów zmierzała m.in. w kierunku ograniczenia niezarobkowego transportu samochodowego (jednostek państwowych, spółdzielczych i innych, a także osób fizycznych) w związku z napiętym bilansem paliwowym kraju. Jak wykazały badania, zużycie paliw w transporcie niezarobkowym kształtuje się na poziomie o około 50% wyższym niż w transporcie zorganizowanym.

Najnowsza nowelizacja, utrzymując intencję poprzedniej, wprowadzi bardziej elastyczny tryb wdrażania rozporządzenia oraz rozszerzyła wyłączenia (np. po przednio obowiązkiem uzyskania zezwolenia na transport poza ustalone granice objęte były samochody ciężarowe ponad 500 kg ładowności — obecnie — 1500 kg.).

Jednocześnie, zgodnie z zaleceniem Prezesa Rady Ministrów, po upływie półrocznego okresu Minister Komunikacji przedstawi kolejną ocenę funkcjonowania wymienionego rozporządzenia wraz z wnioskami.

WIESLAWA MOLITORIS

HVĚZDY O NÁS

RAK
22.VI.-22.VII.

Čekají tě četná setkání, nebuděš všemi nadšen, ale budeš se jich muset zúčastnit. Rychle se přesvědčíš, že to nebyl ztracený čas. Rozmluvy budou důležité a někdo nové poznání tě zaujmé. Doma prožiješ trochu komplikací, které nebude tak snadné vyřešit. Nepokoušej se nic vyřídit násilím, výsledky by nebyly úmerné námaze.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Setkáš se s výrazy přízně různých osob. Některé budou samozřejmé, ale jiné tě přijemně překvapí. Situace bude vůbec příznivější, než jsi očekával. Využij toho a jednej bez otálení. Koncem měsíce dojde k rozhovoru, který ti otevře oči na něčí jednání, o kterém jsi dosud nevěděl a které se tě bezprostředně týká.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Měl bys se konečně ozvat někomu, kdo už delší dobu čeká na zprávu o tobě. Odkládání se nevyplatí, může ti v budoucnosti způsobit nepříjemnosti, a to by

tvým záležitostem určitě neprospelo. Všimej si i zdánlivých drobností, každou novou situaci a záležitost se snaž řešit taktně a bez rozčilování.

VÁHY
24.IX.-23.X.

Dej si pozor na nějaký problém, který se náhle a neočekávaně objeví. Nesmíš příliš pospichat, počkej, až budeš schopen vidět situaci z odstupu, nebo udělat chybu. Porážka by pro tebe znamenala ztrátu sebedůvěry, ale s trochou rozvahy se ji můžeš vyhnout.

ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Nový měsíc přinese nové ovzduší. Bude převládat spokojenosť a dobrá nálada, ale to neznamená, že se všechno bude rovnit hladce a bez překážek. Na každou nesnáz však najdeš dobrý způsob. Nepodaří se ti vyhnout se značným neočekávaným výdajům, ale i tvoje příjmy se zvětší a bilance vyrovná.

STŘELEC
23.XI.-21.XII.

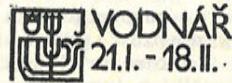
Nadcházející měsíc bude zajímavý, čeká tě mnoho novinek.

V některých záležitostech se buděš muset rozhodnout, ale nejdříve si všechno dobře rozmyslí. Něčí rada se ukáže lepší, než bys očekával. Nějaká nová osoba ve tvém okolí ti věnuje velkou pozornost.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Naskytne se ti mnoho dobrých příležitostí. Již zanedluho dojde k příznivému obratu ve tvých záležitostech. Počítej však s tím, že se mohou vyskytnout nové okolnosti, které budou pro tebe osobně velmi důležité. Koncem týdne dostaneš zprávu, která tě potěší, ale velmi překvapí.

VODNÁŘ
21.I.-18.II.

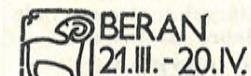
Bude se ti zdát, že se v poslední době na tebe sesypalo příliš mnoho různých potíží a úkolů, s nimiž si nemůžeš poradit. Neber si to příliš k srdci, uvidíš, že se situace začne rovnit podle tvého přání a zbytečně si děláš starosti.

RYBY
19.II.-20.III.

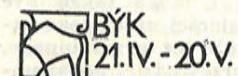
Měsíc bude těžký a spletitý, ale výsledky znamenití! Podaří

se ti vyřešit i to, co se v první chvíli zdalo nemožné. Setkání s osobou, kterou jsi dávno neviděl, ti zlepší náladu a přinese nové perspektivy.

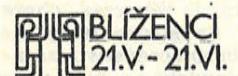
BERAN
21.III.-20.IV.

Radosti a starosti se budou střídat, jednu věc vyřídíš, druhá se zastaví v mrtvém bodu. Podobná bude i tvoje nálada — od nadšení po černé myšlenky. Prečkáš-li klidně všechny změny, většina problémů se vyjasní sama ke tvé spokojenosti.

BÝK
21.IV.-20.V.

Někdo blízký ti v nejbližších dnech udělá přijemné překvapení. Přijmi ho s uznáním a vděčností. Dobré slovo nic nestojí, a přítel si važ. Měsíc bude celkem zdařilý, především v práci budeš mít dobré výsledky.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Úsilí, které v poslední době vynakládáš na aktuální problémy, ještě neskončí. Bude ještě vyžadovat tvého času a pozornosti. Sice ti to příliš nevyhovuje, ale bud' trpělivý, trpělivost přináší výsledky.

NÁŠ TEST

Ste vhodným partnerom pre manželstvo?

- Máte pred sebou 26 otazok. Odpovedajte na ne spontánné, bez dlhého rozmyšľania. Za každé „áno“ si dajte 3 body (A), za každé „neviem“ si dajte 2 body (B) a za „nie“ si dajte 1 bod (C).
1. Ked' kupujete darček pre priateľa (priateľku), riadite sa vlastným vķusom? Čiže kupujete v podstate to, čo by ste sami radi dostali? A-B-C
 2. Ked' kupujete darček pre priateľa (priateľku), vychádzate z jeho vķusu a priania aj vtedy, ked' si myslíte, že existujú aj lepšie, zaujímavejšie či užitočnejšie veci? A-B-C
 3. Ked' máte chut na nečistotu a partner odmietne s výhovorkou, zaujímavejšie či užitočnejšie veci? A-B-C
 4. Niekoľko sa vás telefónicky dotkol, nahneval vás — dāte mu možnosť vysvetliť to, ospravedlniť sa? A-B-C
 5. Bozkávate sa radi a vášnivo? A-B-C
 6. Je pre vás, ak ste mužom, domáca práca muža nedôstojná? Ak sú žena, že pre vás vysoká priateľa domáca práca nedôstojná? A-B-C
 7. Viete udržať zverené tajomstvo? A-B-C
 8. Viete sa oženiť (vydať) aj z iných dôvodov, ako z lásky? A-B-C
 9. Pokladáte za dôležité zveriť svojmu súčasnemu partnerovi všetky svoje bývalé lúbostné dobrodružstvá aj s podrobnosťami? A-B-C
 10. Ste v podstate spokojní so sebou? A-B-C
 11. Máte pocit, že každý iný je lepší ako vy? A-B-C
 12. Dávate v milostných hrách prednosť stereotypu, zvyku? A-B-C
 13. Ste človek ranný, ktorý večer chodí skoro spávať. Vás partner je naopak nočný, neskoro vstáva, neskoro chodi spať. Očakávate, že sa prispôsobí vášmu rytmu? A-B-C
 14. Vyžadujete pri milovaní istú atmosféru, ako príme alebo svetlo, jemnú hudbu, určité prostredie? A-B-C
 15. Máte radi partnera, ktorý vám presne povie, čo práve cítite? A-B-C
 16. Ked' máte zlú náladu, predpokladáte, že všetci dokola budú brať na to ohľad? A-B-C
 17. Ked' vás niekto o niečo poprosí, je vašou prvou myšlienkovou — čo z toho budem mať? A-B-C

18. Ked' ste už splnili svoje úlohy, pomôžete kolegovi, priateľovi, ktorý ešte nie je hotový? A-B-C
19. Radi sa púšťate do nových vecí? A-B-C
20. Radi sa delíte s inými drobnosťami? A-B-C
21. Dokážete bez zábran vyjadriť svoje sexuálne želania? A-B-C
22. Aj ked' vzťah k partnerovi je dobrý, pokúšate sa v spoločnosti zvádzať iných mužov (iné ženy)? A-B-C
23. Aj ked' vás vzťah k partnerovi je dobrý, podliehate radi a ľahko zvodom inej ženy (iného muža)? A-B-C
24. Partner odcestuje na dlhšiu dobu, túžite po ňom? A-B-C
25. Predstavujete si pri sexe iného partnera? A-B-C
26. Myslite si, že dobré manželstvo treba vedieť udržovať? A-B-C
27. Rozhodujete s partnerom spoločne, na čo vydávate peniaze? A-B-C

VÝHODNOTENIE:

52—71 BODOV: Veľmi túžite po tom, žiť s milovaným partnerom. Odovzdáte sa niekomu bez zábran je ale pre vás dosť ťažké, pretože máte strach vydávať sa niekomu na milosť a byť od neho závislý. Radi by ste ukázali partnerovi, ako veľmi ho potrebujete, ale obávate sa, že by to mohlo byť vtieravé a prehnané. Milujete pokoj a pohodlie, rýchle zmeny vás ťakajú. Partner niekedy má ťažkosti, keď chce vedieť, čo si myslíte a čo chcete. Z dôvodov, ktoré si niekedy premyslite, nie je vaša sebadôvera tak výrazná, ako sa javí na základe niektorých vašich prejavov. Verte viac sebe a v manželstve nájdete naplnenie svojich predstáv.

22—51 BODOV: Máte výraznú schopnosť k intímnomu životu a nemáte ťažkosti s daním najavo svojich pocitov a s hovorením o nich. Máte šťastný talent uznati schopnosti iných bez závislosti. Dokážete partnera podniesť svojimi spontánnymi reakciami a otvorenosťou. Flexibilita a bohatá fantázia robia z vás ideálneho partnera, ktorý ani po rokoch nedovolí, aby manželstvo upadol do rutiny.

DO 21 BODOV: Túžite po manželstve, ale na druhej strane sa ho bojite, bojite sa samoty, ale neviete, ako žiť s partnerom. Ak sa to chcete naučiť, musíte počať, ako je príjemne a obšťastňujúco povedať druhému o svojich myšlienkach, obavách, želaniach a snoch. Nič horšieho v manželstve neexistuje, ako keď dámé partnerovi najavo, že jeho pocit s ním nechceme zdieľať. Snáď bude dobré občas odložiť vlastné starosti a zamierať sa na partnera. Keď budete toleranciejsí a chápavejší, naučíte sa veriť sebe a iným.

— Prosím nějaké uklidňující prášky pro dospělé, zitra totiž dostaneme vysvědčení!

— Teraz by bolo dobre niečo si vypíť...

Pani učiteľka sa pýta žiakov, či by vedeli vysvetliť, z čoho vzniklo slovo pravopis. Paľko sa hrdo hlásí z prvej lavice:

— Slovo pravopis vzniklo z toho, že pišeme pravou rukou...

— Katka, dostał som na fukovaci čln, — hovorí Karolko, — pod sa plaví okolo sveta!

— Dobre, Karolko, ale na olovrent musíme byť doma!

DOKÁŽEŠ TO?

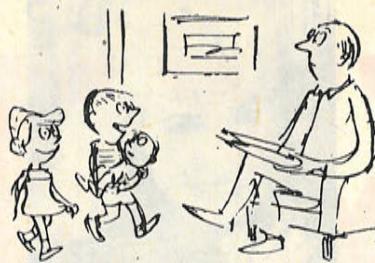
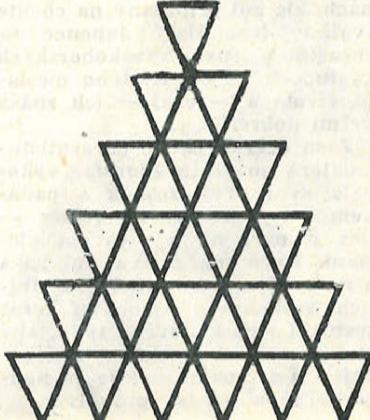
Dokážeš to?

KTO TO VIE.

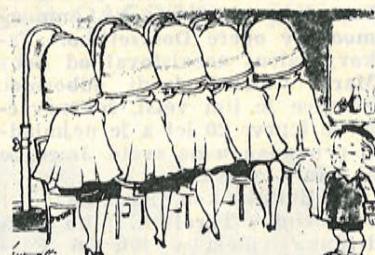
Dokážete nakresliť tento obrázok jedným ľahom?

ZAHRADNÍK

Postavička zahradníka je na kreslene v pohledu zepředu a

— Či spomínaš si, oco, naše rozhovory o kvietkoch a včielkach?

„Mamička, kde si?“

MILAN LECHAN

KNOKAUTY

Nie všetci úplatkári sú zli. Niektorí sú ešte horší.

* * *

Slovo robí muža. Slová, slová — ženu.

* * *

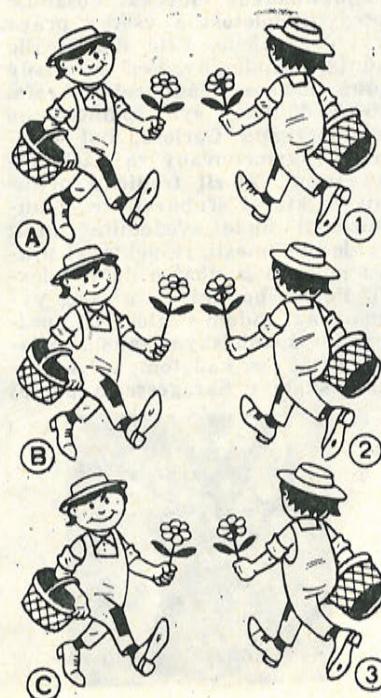
V najlepšom treba prestať. Najmä tým, ktorí ešte nezačali.

* * *

Neviem ako vy, ale ja najviac peňazi utratím pri platení.

zezadu. Obrázky si však neodpovídají. Sestavte je do správnych dvojic.

(Odpověď na str. 29)

MENO VEŠTÍ

JOLANA — solídne, dobré, pocitné, trochu vladárské meno. V dávnych časoch mali toto meno slovanské a škandinávske princezny a kráľovné. Jolana je najčastejšie tmavou blondinou alebo tmavovláskou s mierne okrúhou tvárikou, malým nosíkom, so šedými, modrými alebo hnédymi očami. Typ pykničko-ostenický, čo značí, že nie je ani príliš tučná, ani príliš štíhlá, ale mierne zaokruhlená moletka. Už od detstva sa učí samostatnej práci a pomáha matke v domácnosti. Stará sa o mladších súrodencov. Od detstva je na svoj vek trochá vážna a spravidla nemá bezstarostné detstvo — má príliš veľa povinností a práce, ktorú si koná veľmi dobre. Zásluhou húževnosti sa učí dobre. Jolana má úctu k sebe a dobré ambicie. V práci je svedomitá a dôkladná, čím si získava úctu. K ľudom je ťichá, samostatná žena, ktorá má už usporiadany život. Zamiluje sa náhle, keďže v mladosti ju zaujíma iba škola. Nie je vždy šťastná, keďže jej manžel, dobrý a kultúrny, máva slabý charakter. Najčastejšie mávajú jedno alebo dve deti, ktoré vychováva ona. Pracuje ako učiteľka, ošetrovateľka, knihovnička, učtovníčka alebo pokladnička. Jolana je čistotná, veľa číta, starostlivo sa oblieka, doma má ideálny poriadok. V živote má viacéj práce ako šťastia.

TADMÍR

SNÁŘ

se vám o:

Dopisu — veľké peněžné příjmy; psaném — obdržíš zajímavé přání; pečeťem — máš tajnosti; nalezeném — vdáš se za úředníka; čteném — požíváš důvěry; s černou pečetí — smutný případ; ztraceném — obdržíš špatnou zprávu; spáleném — budeš jednat lehkomyslně; rozpečetěném — měj se na pozoru před zloději; roztrženém — zlé pomluvy.

Pletacích drátech — je ti zapotřebí mnoho lásky.

Dravé zvěři — získáš přátele.

Fotografií — shledání.

Flétně — tvá očekávaní budou zkámaná.

Hasiči — nestálé štěstí.

Hlavě holé — chrán se před hlapoucími triky; useknuté — spojený život; veliké — budeš zachvácen strachem; s pěkným vlasem — budeš milován; zraněné — trudná práce tě čeká; umyté — ujdeš neštěstí; zvířeci — chrán se před nerozumými kousky; obráceně nasazené — nerozvážnost; pěkně učesané — namáháš se zbytěně roztomilostí získat přátele; bolavé — budeš zapleten do procesu.

Hmoždiři — po dlouhém úsilí dojdeš cíle.

Hospodě — podnikněš dobrodružnou cestu.

Houbách — vysoké stáří; sbíráni hub — mnoho námahy a malý výsledek.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Feďák (opracowanie graficzne), Anna Krystofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiniak, Jozef Grigák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lýdia Mšálová, František Paciga, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeraty w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate za zleceniem wysyłki za granicę przyjmują RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniowodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 167.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 2.V.1986 podpisano do druku 13.VI.1986.

MUŽI... ŽENAMI. Chirurg dr. Stanley Biber z nemocnice Mount San Rafael v malom meste Trinidad v štáte Colorado sa špecializuje na neobvyklé operácie. Vykonal už vyše 1300 operácií a zmenil mužov... na ženy. Dnes to už nie sú unikátné operácie, skoro v každej krajine lekári už opravujú chyby, ktoré spáchala príroda, ale predovšetkým vtedy, keď ide o hermafroditov, to znamená osoby, ktoré sú obojpoľovné. Lekár z Trinidadu sa však špecializuje na transsexuálnych jedincov, to znamená takých, ktorí sú fyziologicky normálnymi mužmi, ale psychicky z nich príroda urobila ženy. Neňavidia svoje charakteristické črtky, svoje mužské telo, cítia sa ženami, často pocitujú potrebu nosiť ženské šaty. Táto nenormálna situácia vyvoláva nervové choroby, depresie a dokonca životné tragedie.

O podrobnostiach, ktoré Dr. Biber robi počas operácií nebudeme písat, pretože sú príliš zložité. Operáciu dopĺňuje hormónalna liečba. Po operácii a liečbe nemá už pacient žiadne mužské pohlavné orgány, nemá fúzy ani bradu a následkom hormónov sa objavuje — poprsie. Takto zmena muža na ženu je nákladná, stojí 10 až 15 000 dolárov. Ale rozhodujú sa pre ňu mnohí, ktorých príroda takýmto čudným spôsobom ukrixdila. Niektorí, keď sú konečne ženami, si výborne zariadujú život, napr. sú tanečnicami alebo modelkami. Na snímke: bývalí muži, pacienti dr. Bibera.

BRIGITTE BARDOTOVÁ, dvanásťiletá superžena, se rozhadla skoncovat se samotou a ... vydala se. Jejim čtvrtým manželom je novinár Allain Bour-

grain-Douburg. Bardotová, symbol epochy, ktorá neužívala hodnoty rodinného života, sednes vrací ke starým ideálom. Dosud se rozvedla trikrát: s Rogerom Vadimem, Jacquesom Charrierom a Güntherom Sachsem. Nyní touží po manželskom štěstí až do smrti a prohlašuje, že je to její poslední manželský experiment. Libánky novomanželé stráví v Africe, protože BB prečce jen nejvýše miluje... divoká zvířata. Na snímku: B.B., ako vždy půvabná.

PRINC ANDREJ, druhý syn anglickej kráľovnej Alžbety II. sa žení. Jeho vyvolenou je Sarah Fergusonová, dcéra majora Fergusona, ktorý je trénerom prince Karola ako hráča póla na koňoch. Sarahini rodičia sa rozvedli, keď dievča malo 13 rokov a jej matka Susan sa vydala za argentínskeho hráča póla na koňoch Hectora Barrantesa. A tu sa začínajú problémy. Totiž

princ Andrej sa v roku 1982 zúčastnil na vojne o Falklandske ostrovy ako pilot vrtuľníka. Argentínski vojaci vystrelovali na britskú vojenskú flotilu strely s nápisom: Andrej, chytaj, je to pre teba! Diplomatické styky medzi Argentinou a Veľkou Britániou sú od vojny prerušené. Zatiaľ nevedno, kedy bude svadba. Ale anglickí obchodníci už dnes pripravujú suveniry. Svadba v kráľovskej rodine bola vždy dobrú priležitosťou. Na snímke: princ Andrej a Sarah.

SEST SLECIEN WALTONOVÝCH. Možnosť, že sa takýto pôrod zopakuje nie je — ako vypočítali — väčšia ako 1:104 biliónom! 18. novembra 1983 sa v pôrodniči v Liverpooli narodili šestorčata: šesť dievčat. Sú to na svete jediné šestorčata toho istého pohlavia.

Ich mamička, dnes 33-ročná Janet Waltonová nemohla mať deti a podrobila sa hormonálnej liečbe. Učinok hormónov nemožno celkom presne predvídať a tentokrát lekári trochu „prehnali“ — v dôsledku čoho prišlo na svet „naraz“ až šest detí. Waltonové dievčatá majú už skoro polrohu roka, sú pekné, zdravé a neveľmi sa na seba ponášajú.

Ich otec, povolaním maliar a dekorátor, musel zanechať prácu a spolu s manželkou vychováva svojich šest dcér. Rodina žije z príspevkov, ktoré dostávajú na svoje konto, ako aj z honorárov za fotografovanie a filmovanie detí. Malé slečny Waltonové sú — ako vidíme na obrázku — veľmi fotogenické.

NEJMLADŠÍ PRIMADONA. Obecenstvo šili, kritici jsou nadšení její roli Lucie z Lammermoore v opeře Donizettiho. „Takový talent neexistoval od doby Marie Callas,“ tvrdí odborníci. Senzace je tím větší, že zejména je teprve 20 let a je nejmladší primadonou na světě. Jmenuje se Eva Lindová.

Je Rakušankou, narodila se v Jenbachu v Tyrolsku. Jako malá dívčinka viděla v televizi Carmen a k velké radosti rodičů se rozhodla, že i ona bude zpěvačkou. Eva měla dobrý sluch a příjemný hlásek. Ve třinácti letech znova viděla v televizi reportáž z tradičního bálu ve vídeňské opeře. Zpíval tam slavný tenorista Plácido Domingo. Dlouho nepřemýšlela a napsala organizátorům bálu, že by také chtěla vystoupit, protože velmi pěkně zpívá. „Těší nás to,“ odpisali jí z Vídně, „ale nejdřív se musíš plně učit zpěvu.“ Evina maminka, ředitelka místní školy, neměla nic proti tomu.

Když před dvěma lety rakouská televize vypsala soutěž pro mladé talenty, Eva se přihlásila. Potřeba byla nadšena, osmnáctiletá Eva soutěž vyhrála. Pak se ji ujala známá vídeňská zpěvačka Brunhilde Boeschová. „Je to největší talent, s jakým jsem se setkala,“ prohlásila. Dnes Eva Lindová zpívá ve vídeňské opeře a pohostinsky vystupuje na jiných scénách ve Švýcarsku a NSR. Zajímá se o ni La Scala. Eva má před sebou velkou kariéru.

Na snímku: Půvabná a nadaná Eva Lindová.

OSEMNAST ROKOV, to je prelomová chvíľa v živote každého mladého človeka: dosahuje vtedy plnoletosť a všetky práva s tým spojené. Čeště dôležitejšie sú 18. narodeniny, keď je mladý muž synom vládnuceho kráľa. Princ Felipe, syn španielskeho kráľa Juana Carlosa, bol slávnostne vymenovaný za následníka trónu. Zložil tradičnú prísahu, v ktorej slúboval, že v budúcnosti bude svedomite plniť svoje povinnosti, rešpektovať práva občanov a dbať o dobro vlasti. Potom ho kráľ čiže otec, vyznamenal radom Carlosa III., najvyšším španielskym radom. Mladý princ je kadetom vo vojenskej škole v Saragosse, a po jej

ukončení bude slúžiť vo vojenskom námorníctve a letectve. Po vojenskej službe chce mladý Felipe študovať. Veľmi rád by sa chcel stať astronómom alebo inžinierom... Na snímke: následník španielského trónu.

LETOŠNÍ MISS FRANCIE se stala Pařížanka, sedmnáctiletá Valérie Pascalová, blondýnka se zelenými očima, 1,73 m vysoká, váží 57 kg. Rozmery nové Miss Francie činí 90 v prsou, 63 v pase a 90 v bocích.

Nebylo by v tom nic zajímavého, kdyby titul Miss nebyl v rodině Valérie dědičný! Před 31 lety její matka, Danielle Patissonová, získala titul Miss Paříže. Bylo jí tehdy sedmnáct, byla

blondýnkou se zelenýma očima a s rozmery 90 — 63 — 90! Ve volbách Miss Francie však neměla takový úspěch jako její dcera.

Francouzští novináři žertují, že je pravděpodobné, poněvadž ženy v rodině Valérie jsou stále krásnejší a získávají stále vyšší tituly, že Valériina dcera — pokud se narodí — se stane v roce 2017 Miss světa!

Na snímcích: Miss Francie a její matka, Miss Paříže z roku 1955.

... A PREDSA PRAVDIVÉ. Podľa zahraničnej tlače, Japonec Makoto Osaki, ktorý má iba jeden rok, vystúpil na jeden z vrcholov v Himalájach do výšky 6189 metrov! Malý Osaki, samozrejme, nevystupoval na vlastných nohách, ale bol pripútaný na chrbe svojho otca. Malý Japonec sa zúčastňuje na vysokohorských výstupoch už od štvrtého mesiaca života a — vraj — ich znáša veľmi dobre.

Zasa dcérka istého parašutistu amatéra zo štátu Florida, vynala svoj prvý zoskok s padákom vo veku dvoch rokov — tiež pripravená k otcovým pleciaciam. Dnes má dva a pol roka a na svojom konte niekoľko ďalších zoskokov. Američan teraz zostrojil padák nového typu, aby mohol s dcérkou skákať bezpečnejšie a pohodlnejšie. Je to neuveriteľné a predsa pravdivé...